

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
Ionel CORDOVAN Gheorghe SARĂU

Vakăripen and-e dajaqi rromani čhib

I jekhto klàsa

1

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.

Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin O.M. nr. 3418/19.03.2013.

Numărul **119** – număr unic
de telefon la nivel național pentru
cazurile de abuz împotriva copiilor și
116.111 – numărul de telefon
de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Ionel Cordovan

Gheorghe Sarău

Vakăripen and-e dajaqi rromani čhib
I jekhto klàsa

București, 2025

Manualul școlar a fost aprobat prin Ordinul de ministru nr.

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:						
Anul	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Școala	Anul școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1.						
2.						
3.						
4.						

*Starea manualului se va înscrie folosind termenii: *nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.*

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect.

Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Descrierea CIP se găsește la Biblioteca Națională a României

Referenți: Asist. univ. dr. Alexandru Zamfir,
Prof. Gabriel Stoica

Redactor: Nicoleta Puui

Tehnoredactor: Teodora Ilie-Paraschiv

Coperta: Adrian-Viorel Rașca

Credite foto: Eugen Raportoru

<https://pixabay.com>

© 2025 Editura Sigma

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Sigma.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă
fără acordul scris al Editurii Sigma.

ISBN:

Editura Sigma

Sediul central

Str. Nicolae Cartoian, nr. 11-13,
sector 2, cod poștal 023815, București

Tel.: 0758 044 829; 0723 541 020

E-mail: office@editurasigma.ro

Web: editurasigma.ro

Distribuție

Str. Nicolae Cartoian, nr. 11-13,
sector 2, cod poștal 023815, București

Tel.: 0758 044 825; 0758 044 828

E-mail: comenzi@editurasigma.ro;

distributie@editurasigma.ro

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Gelem, gelem...

1. Gelem, gelem lungone dromența,
Maladilem baxtale rromența,
A, rromalen, kaθar tume aven,
E caxrența, bokhale čhavența?
R.: Haj, haj, rromalen
Haj, haj, čhavalen... (duj var)

2. Sasas vi man bari familia,
Mudardăs la i kali legia.
Sarren čhindăs, vi rromen vi rromnën,
Maškar lenθe vi tikne čhavorren.

3. Putar, Devla, te kale udara,
Te šaj dikhav mirre familia,
Palem ka zav lungone dromența,
Thaj ka phirav baxtale rromența!

4. Opre, roma, si o vaxt akana,
Ajde manța sa e lumăqe roma!
O kalo muj thaj e kale jakha,
Kamava len sar e kale drakha.

E generàla thaj e specìfika kompetènçe

1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

- 1.1. Identificarea semnificației unui mesaj oral, pe teme accesibile, rostit cu claritate
- 1.2. Identificarea unor informații variate dintr-un mesaj rostit cu claritate
- 1.3. Identificarea unor sunete, silabe, cuvinte în enunțuri rostite cu claritate
- 1.4. Exprimarea interesului pentru receptarea de mesaje orale, în contexte de comunicare cunoscute

2. Exprimarea de mesaje orale în diverse situații de comunicare

- 2.1. Formularea unor enunțuri proprii în diverse situații de comunicare
- 2.2. Transmiterea de informații prin intermediul unor mesaje simple
- 2.3. Participarea cu interes la dialoguri simple, în diferite contexte de comunicare
- 2.4. Exprimarea propriilor idei referitoare la contexte familiare, manifestând interes și încredere în sine

3. Receptarea unei varietăți de mesaje scrise, în contexte de comunicare cunoscute

- 3.1. Citirea unor cuvinte și propoziții scurte, scrise cu litere de tipar sau de mână
- 3.2. Identificarea mesajului unui scurt text care prezintă întâmplări, fenomene, evenimente familiare
- 3.3. Identificarea semnificației unor simboluri din universul familiar, care transmit mesaje simple
- 3.4. Exprimarea interesului pentru lectura unor texte simple, susținute de suport imagistic

4. Redactarea de mesaje în diverse situații de comunicare

- 4.1. Scrierea literelor de mână
- 4.2. Redactarea de mesaje scurte, formate din cuvinte scrise cu litere de mână, folosind materiale diverse
- 4.3. Exprimarea de idei și sentimente prin intermediul limbajelor convenționale și neconvenționale

E koncinùtură/ e andera

Domenii	Conținuturi
Comunicare orală (ascultare, vorbire, interacțiune)	Acte de vorbire: a saluta, a se prezenta, a formula o rugămințe, o idee/o părere, o cerere. Cuvântul. Propoziția/ Enunțul Utilizarea cuvintelor noi în contexte adecvate Intonarea propozițiilor enunțiative și interogative Dialogul Oferirea unor informații despre: identitatea proprie, desene animate, filme pentru copii, viața de școlar, familie, prieteni, colegi de clasă, reguli de circulație, mediul social și natural apropiat, igiena personală. Reguli de vorbire eficientă: vorbirea pe rând, ascultarea interlocutorului, păstrarea ideii. Forme ale discursului oral Povestirea unor întâmplări trăite. Repovestirea unor întâmplări auzite. Descrierea unui obiect/ unei persoane.
Citire/ lectură	Cartea Numerotarea paginilor, direcții de orientare în pagină. Literele mari și mici de tipar și de mână Alfabetul limbii rromani Citirea cuvintelor mono și plurisilabice (introduse progresiv). Litere cu grafie și valori fonetice comune în limbile rromani și română. Litere cu grafie sau valori fonetice diferite în limbile rromani și română. Grupurile de litere aspirate. Litere postpoziționale. Vocale preiotate. Citirea propozițiilor/enunțurilor Citirea textelor scurte (de maximum 75 de cuvinte, introduse progresiv) Așezarea textului în pagină: Titlu. Autor. Alineate

Scriere/ redactare	Alfabetul limbii rromani: Litere cu grafie și valori fonetice comune în limbile rromani și română Litere cu grafie sau valori fonetice diferite în limbile rromani și română Grupurile de litere aspirate. Litere postpoziționale. Vocale preiotate. Ortografia Scrierea ortografică a cuvintelor. Scrierea cu majusculă la începutul propoziției și al titlului. Scrierea cu majusculă a substantivelor proprii (fără terminologie). Scrierea corectă a cuvintelor care conțin grupurile de litere ć (ce, ci), ȝ (ge, gi), ke (che), ki (chi), ge (ghe), gi (ghi). Punctuația: Punctul. Semnul întrebării. Linia de dialog. Organizarea textului scris Scrierea caligrafică pe liniatură tip I. Plasarea datei, a titlului, folosirea alineatelor. Scrierea funcțională Copieri. Transcrieri (litere, silabe, cuvinte, propoziții, texte de maxim 30 de cuvinte). Dictări Biletul. Invitația. Felicitarea. Scrisoarea. Scrierea imaginativă (texte de 3-5 enunțuri), pornind de la experiențe trăite.
Elemente de construcție a comunicării	Vocabular Cuvântul – grup de sunete asociat cu un înțeles Cuvinte cu sens asemănător. Cuvinte cu sens opus. Cuvinte care au aceeași formă și înțeles diferit. Fonetică Sunetele limbii rromani. Articularea vocalelor și consoanelor (fără denumire). Silaba. Cuvântul Despărțirea cuvintelor în silabe intuitiv, fără cunoașterea regulilor. Propoziția/ enunțul (fără teoretizări).

ANDER

Deşteaptă-te, române	3
Gelem, gelem	4
Sar keras buti e lileça?	12

I. SOM SIKLÖVNO

Kon som me?	14
K-i škòla	15
E školaqo gonorro.....	16
I propozicia kerdi andar trin alava.....	17
I propozicia kerdi andar star alava.....	18
E alava kerde andar duj silàbe	19
E alava kerde andar trin silàbe.....	20
E alava kerde andar jekh silàba	21
O drabaripen palal e dikhimata.....	22
O aśunipen <i>a</i>	23
O aśunipen <i>e</i>	24
O aśunipen <i>i</i>	25
O aśunipen <i>o</i>	26
O aśunipen <i>u</i>	27
O aśunipen <i>n</i>	28
O aśunipen <i>r</i>	29
Evalùacia	30

II. O BARVALO ANGLOIVEND

O aśunipen thaj i grafema <i>a</i>	32
I grafema <i>A</i>	33
O aśunipen thaj i grafema <i>n</i>	34
I grafema <i>N</i>	35
O aśunipen thaj i grafema <i>o</i>	36
I grafema <i>O</i>	37

O ásunipen thaj i grafèma <i>g</i>	38
I grafèma <i>G</i>	39
O ásunipen thaj i grafèma <i>k</i>	40
I grafèma <i>K</i>	41
Klasaqe bută.....	42
O ásunipen thaj i grafèma <i>l</i>	43
I grafèma <i>L</i>	44
Klasaqe bută.....	45
O ásunipen thaj e grafème <i>i I</i>	46
O ásunipen thaj e grafème <i>e E</i>	47
Klasaqe bută.....	48
O ásunipen thaj e grafème <i>r R</i>	49
O ásunipen thaj e grafème <i>s S</i>	50
Rekapitulàcia	51
Evaluàcia.....	52

III. O ŠUKAR IVEND.....53

O ásunipen thaj e grafème <i>u, U</i>	54
O ásunipen thaj e grafème <i>m, M</i>	55
E ásunimata thaj e grafemenqe grùpură <i>ke, Ke, ki, Ki</i>	56
E ásunimata thaj e grafemenqe grùpură <i>ge, Ge, gi, Gi</i>	57
O ásunipen thaj e grafème <i>d, D</i>	58
O ásunipen thaj e grafème <i>b, B</i>	59
Klasaqe bută.....	60
O ásunipen thaj e grafème <i>v, V</i>	61
O ásunipen thaj e grafème <i>ă, Ă</i>	62
O ásunipen thaj e grafème <i>t, T</i>	63
O ásunipen thaj e grafème <i>x, X</i>	64
O ásunipen thaj e grafemenqe grùpură <i>kh, Kh</i>	65
Te xramosaras šukar!	66
O ásunipen thaj e grafème <i>j, J</i>	67
O ásunipen thaj e grafème <i>ś, Ś</i>	68
Rekapituàcia.....	69
Evaluàcia.....	70
So siklilăm zi akana? 1	71
So siklilăm zi akana? 2	72

So siklilām zi akana? 3	73
So siklilām zi akana? 4	74
So žanas zi akana? 1	75
So žanas zi akana? 2	76

IV. ANGLOMILAJA, MIŠTO AVILĀN!.....77

Klasaqe butā.....	78
O ašunipen thaj e grafème <i>p, P</i>	80
O ašunipen thaj e grafemenqe grùpurā <i>ph, Ph</i>	81
O ašunipen thaj e grafemenqe grùpurā <i>th, Th</i>	82
O ašunipen thaj e grafème <i>z, Z</i>	83
O ašunipen thaj e grafème <i>c, C</i>	84
Klasaqe butā.....	85
O ašunipen thaj e grafème <i>ć, Ć</i>	86
Klasaqe butā.....	87
O ašunipen thaj e grafemenqe grùpurā <i>ćh, Ćh</i>	88
O ašunipen thaj e grafème <i>ž, Ž</i>	89
Klasaqe butā.....	90
O ašunipen thaj e grafème <i>ž, Ž</i>	91
Klasaqe butā.....	92
O ašunipen thaj e grafème <i>f, F</i>	93
O ašunipen thaj e grafème <i>h, H</i>	94
Klasaqe butā.....	95
Rekapitulàcia	96
Evaluàcia.....	97

V. MILAJ, KHAM, TATIPEN99

O ašunimata thaj e grafème <i>ě, ě, ō, ů</i>	100
Klasaqe butā.....	102
O ašunipen thaj e grafème <i>q, Q</i>	103
Klasaqe butā.....	104
O ašunipen thaj i grafèma <i>θ</i>	105
Klasaqe butā.....	106
O ašunipen thaj e grafème <i>ç, Ç</i>	107
Klasaqe butā.....	108
E ašunimata thaj e grafème <i>ä, Ä, ë, Ë, ï, Ī</i>	109

Klasađe bută.....	110
E aśunimata thaj e grafeme à, è, ì, ò, ù.....	111
Klasađe bută.....	112
O aśunipen thaj e grafeme rr, Rr.....	113
Hej, rromalen, aśunen!.....	114
<i>O alfabèto e rromane čhibăđo</i>	115
<i>Žanes?</i>	117
<i>I čhib rromani</i>	118
<i>O bilèto.....</i>	119
<i>O akharipen</i>	120
<i>E baxtăđo lil.....</i>	121
<i>O lil</i>	122
<i>E cirkulaciađe sikavimata thaj règule</i>	123
<i>I palutni rekapitulàcia 1.....</i>	124
<i>I palutni rekapitulàcia 2.....</i>	126
<i>I palutni rekapitulàcia 3.....</i>	127
<i>I palutni evaluàcia</i>	129
<i>Xramosaripen palal e čitre 1</i>	130
<i>Xramosaripen palal e čitre 2</i>	131
<i>Xramosaripen palal e čitre 3</i>	132
Alavari rromano – rumunikano, e alavenča vi e formenča save si and-o lil.....	133

Sar keras buti e lileça?

t T

O ašunipen thaj
i grafëma t, T

e sikavimata

1. Dikhen e çitre thaj drabaren e alava save si telal lende. Trujaren i grafëma t.
Sode siläbe si and-o sväko alav?

o tover
tover

o kašt
kašt

trin
trin

e imàgine

e drabaripnasqi dirèkcia

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo T. Xulaven len
and-e siläbe thaj xramosaren and-e kherorra sode siläbe si and-o sväko anav!

Tina

Tinu

Tibi

Valentin

klasaqi buti

3. Drabaren e alava thaj pheren e çuće thana e trebutne alavença!

tik-no
tikno
ta-to
tato

tik-ni
tikni
ta-ti
tati

tik-ne
tikne
ta-te
tate

tik-nä-rel
tiknärel
ta-tä-rel
tatärel

tikno
tato

tikni
tati

tikne
tate

tiknärel
tatärel

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

E rikone

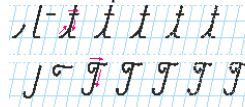
alineàto

I Tina vi o Tinu si bare amala. Len si len trin rikone. Kana si tato, von
ingeren e rikonen k-i len. I Tina tradel le tikne rikones te anel i golni. Kana si ivend
von ingeren le rikonen andre te tatären len.

o titulo

o tèksto

5. Xramosaren palal o dino modëlo!

a vastesqe grafëme

63

e patrinänqo gin

REKAPITULÀCIA

1. Keren e zute pala o modëlo!

grast - grasta

šoşoj -

drom -

bori -

şax -

gono -

daj -

raklo -

2. Xramosaren e alava kaj si len amboldino / mamujutno sënso!

tele - opre

tikno

asal

nasvalo

avri

tato

3. Arakhen e zute vaş e avutne alava. Dikhen palal o modëlo!

šoşoj - şoşojni

xer -

gurutv -

ruv -

grast -

manuş -

4. Keren propozicie e dine alavença!

duj -

khangeri -

šoşoj -

kham -

ivend -

kidel -

EVALUÀCIA

1. Xulaven and-e siläbe e dine alava!

jekh

barärel

šoşoj

bakri

xaben

vareso

khangeri

daj

2. Xramosaren po duj alava save şirden / astaren e grafemença!

v

kh

ş

b

t

d

j

ki

3. Keren o butipen vaş e alava!

vurdon -

balo -

rašaj -

veş -

gono -

kangli -

udar -

rakli -

4. Pheren e propozicie e dine alavença!

pani

xal

šoşoja

Amaro

O grast kamel but

I gurutvni

Man si man duj tikne

gav si baro aj şukar.

I. SOM SIKLŮVNO

Kon som me?

1. Te prinzaras amen!

Laácho dës!
Me som o David!

Laácho dës!
Me som i Alina!

2. Xramosaren and-e ćúće/ nange thana e informácie save trebal!

Mirro anav si _____.
Man si man _____ berśa.
Som and-i _____ klàsa.

Mirro anav si _____.
Man si man _____ berśa.
Siklövav k-i škòla _____.

3. Kaj zives tu? And-o gav, vaj and-o fòros?

4. Prezentisar tut tire kolegurenqe! Phen tiro anav, sode berśa si tut thaj so plaçal tut te keres!

K-i škòla

1. Te siklõvas palal e zene save si k-i škòla!

- o siklärno vaj o profèsoro
- i siklärni vaj i profesòra
- o siklõvno (o zeno kaj siklõvel k-i škòla)
- i siklõvni (i zeni kaj siklõvel k-i škòla)
- o dirèktoro vaj e dirèktora (e šerutne e školaqe)
- aver administratìvo zene: i sekretàra, i kontàbila, i bibliotekàra thaj aver.

2. Te siklõvas palal e thana save arakhas len k-i škòla!

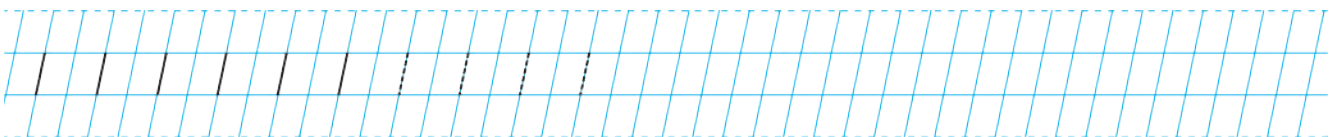

- i sàla e klasaqi
- e sportosqi sàla vaj e sportosqo than
- i bibliotèka
- o kabinèto vaś informàtika
- e kabinètură vaś e discipline
- e administratìvo livnă: o sekretariàto, o direktoràto thaj aver
- i kancelàră vaj e profesosurenqi livni
- e školaqi avlin/ bar

3. Ker jekh lista e zenença save prinzares len andar tiri škòla?

4. Xramosar save si e thana andar tiri škòla. Ker o plàno tire školaqo vaj ćitrisar tiri škòla!

5. Xramosar palal o modèlo!

E školaqo gonorro

1. Te siklōvas e školutne bută save si amen and-o gonorro!

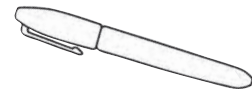
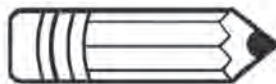

- lil/ pustik
- štartorro/ kajeto
- angarno
- pīkso
- tintangarno/ stilòvo
- ranglārde angarne
- gùma/ khosni
- angarnenqi čhinārni
- kompàso
- ćatrin
- ekèro
- vortorin/ lineàro

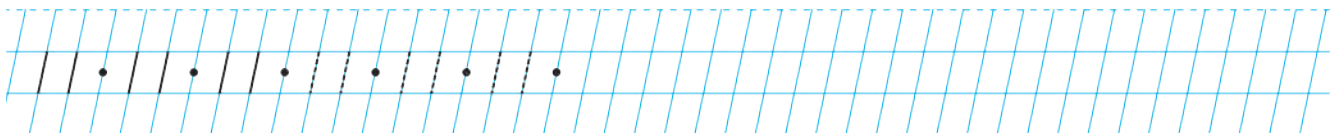
2. Keren po jekh propozìcia palal e dine imàgine! Kana kamen, xramosaren e propozìcie p-o dino than!

3. Rangären e obijèktură save si maj tele! Xramosaren telal lenqo anav!

4. Xramosar palal o modèlo!

I propozìcia kerdi andar trin alava

Dikhen e çitre! Keren propozicie kerde andar trin alava. Phenen savo si svakone alavesqo than!

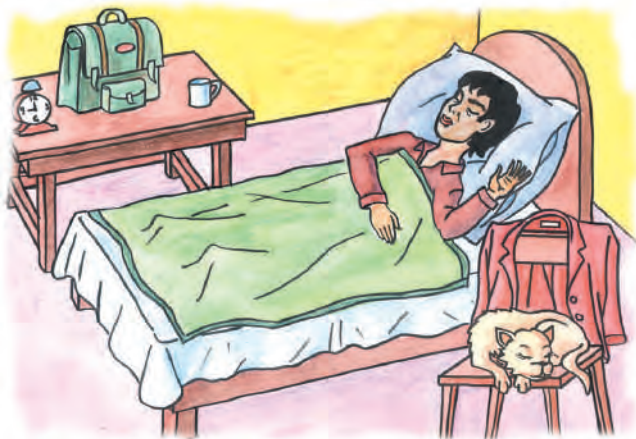
_____ .

_____ .

_____ .

_____ .

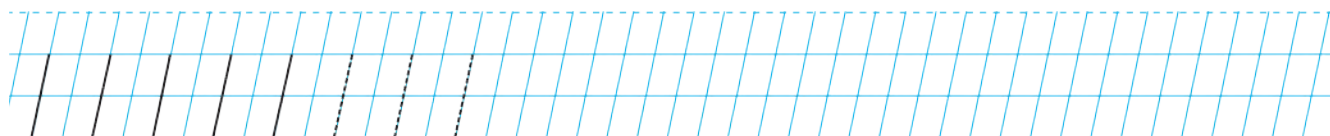
_____ .

I propozìcia kerdi andar štar alava

Dikhen e ćitre! Keren propozìcie kerde andar štar alava. Phenen savo si svakone alavesqo than!

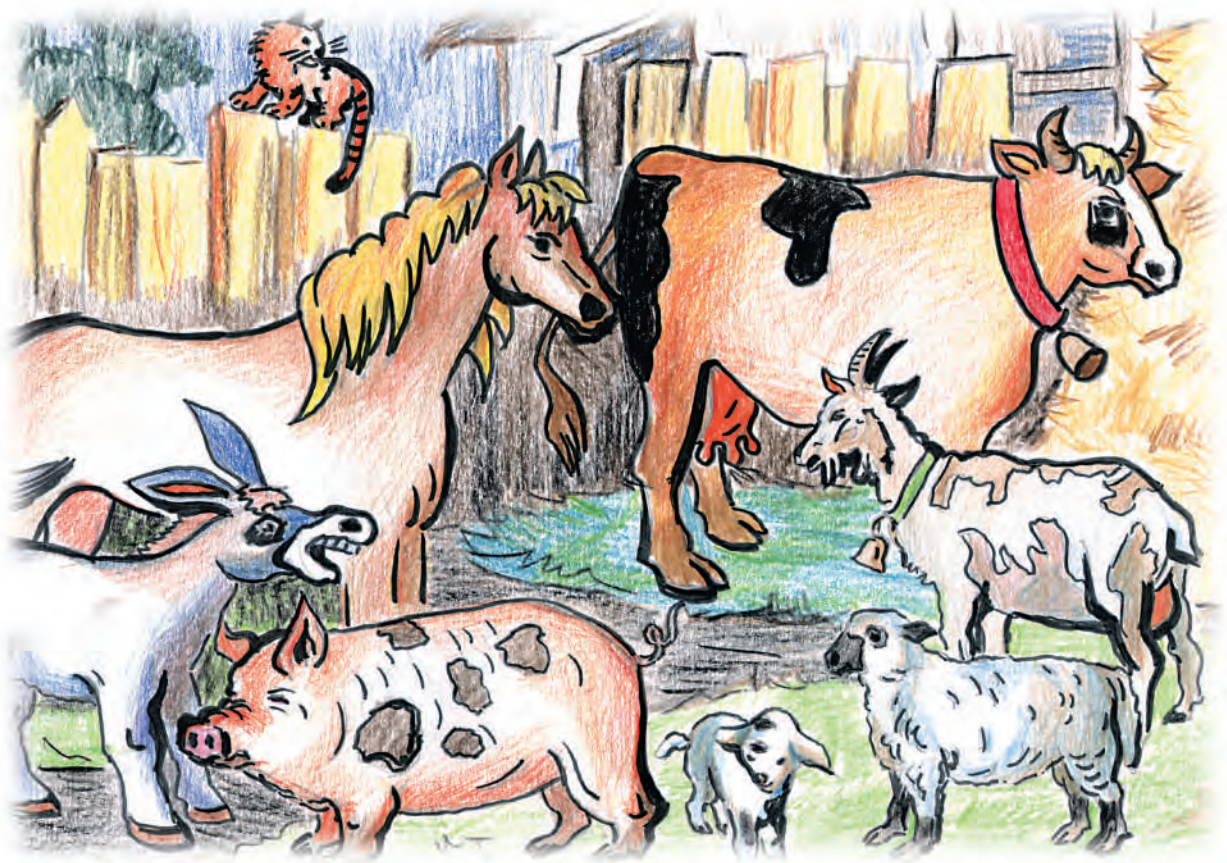

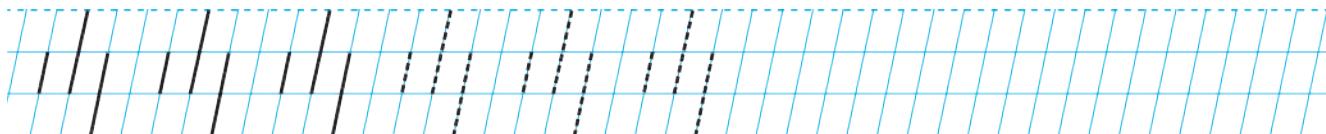
E alava kerde andar duj silàbe

1. Arakhen e alava kerde andar duj silàbe!

2. Xulaven e alava and-e silàbe. Keren lença propozície!

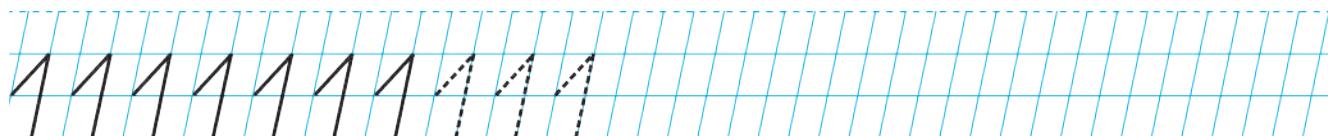
E alava kerde andar trin silàbe

1. Arakhen e alava kerde andar trin silàbe!

2. Xulaven e alava and-e silàbe. Keren lença propozície!

E alava kerde andar jekh silàba

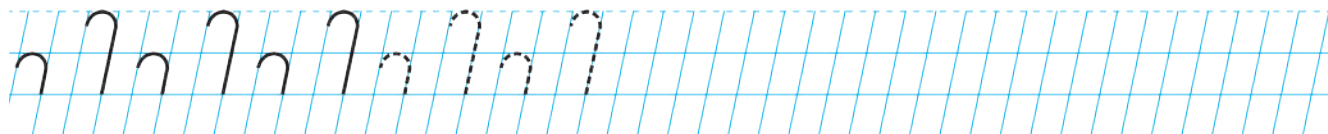
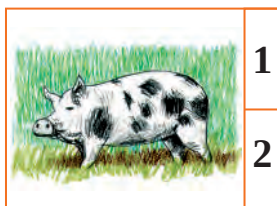
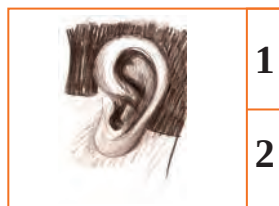
1. Dikhen o ćitro thaj phenen i paramići „I buzni thaj le trin buznorre”. Arakhen e alava kerde andar jekh silàba!

2. Keren o sëmno ☒ telal e ćitre savenqo anav si kerdo andar jekh silàba!

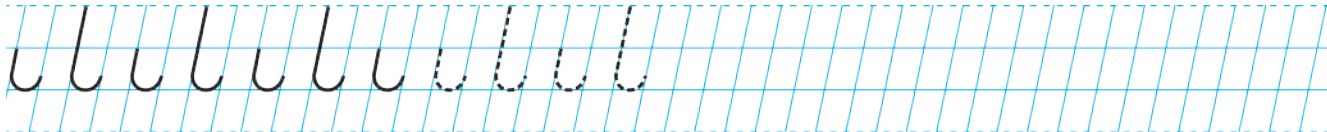
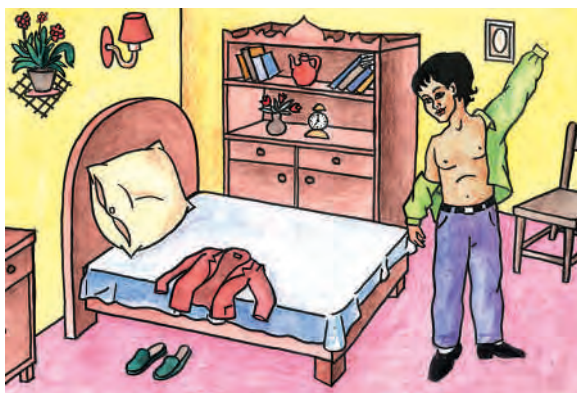
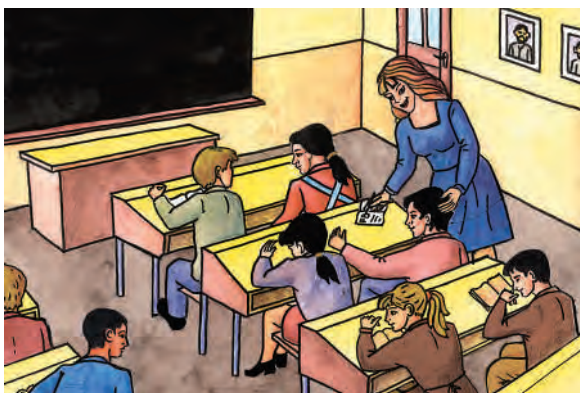

3. Trujaren o trebutno silabenqo gin!

O drabaripen palal e dikhimata

Dikhen e çitre thaj phenen palal so vakărel pes anda lenθe. Arakhen i òrdina and-i savi von thavden!

O ašunipen a

1. Arakhen e alava save si len o ašunipen a. Keren lenča propozície!

2. Anavären e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj phenen savo si o than e ašunipnasqo a and-o svàko alav!

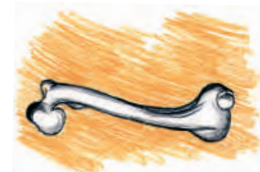
● ○ ○ ○ ○

● ○ ○ ○

○ ● ○ ○

○ ○ ○ ● ○ ○

3. Anavären e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj rangären o truj savo sikavel o than e ašunipnasqo a!

○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

O ašunipen e

1. Arakhen e alava save si len o ašunipen e. Keren lença propozície!

2. Anavären e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj phenen savo si o than e ašunipnasqo e and-o svàko alav!

9

● ○ ○
— —

7

● ○ ○ ○
— —

○ ● ○ ○ ○
— —

○ ○ ○ ● ○
— —

3. Anavären e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj rangären o truj savo sikavel o than e ašunipnasqo e.

○ ○ ○ ○ ○ ○
— — —

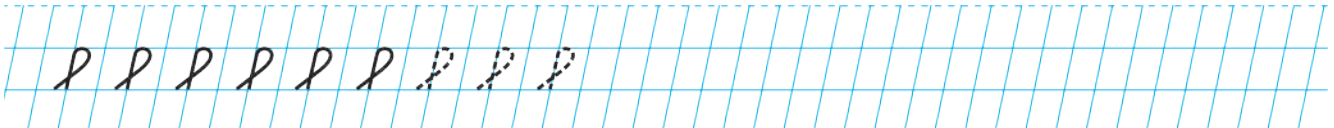
○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
— — — — —

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
— — — — —

○ ○ ○ ○ ○ ○
— — — — —

O ašunipen i

1. Arakhen e alava save si len o ašunipen i. Keren lença propozície!

2. Anavären e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj phenen savo si o than e ašunipnasqo i and-o svàko alav!

● ○ ○

● ○

○ ○ ○ ○ ○ ●

○ ○ ○ ○ ○ ○ ●

3. Anavären e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj rangären o truj savo sikavel o than e ašunipnasqo i!

○ ○ ○ ○ ○

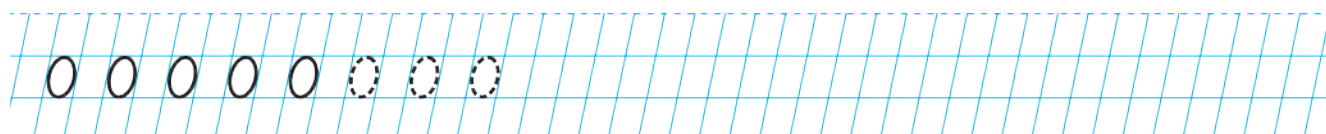
○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○

O ašunipen o

1. Arakhen e alava save si len o ašunipen o. Keren lença propozície!

2. Anavăren e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj phenen savo si o than e ašunipnasqo o and-o svàko alav!

● ○ ○ ○

● ○ ○ ●

○ ○ ○ ●

○ ● ○ ○

3. Anavăren e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj rangăren o truj savo sikavel o than e ašunipnasqo o!

○ ○ ○ ○

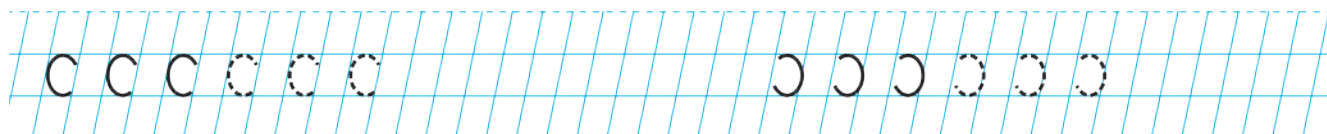
○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○

O ašunipen u

1. Arakhen e alava save si len o ašunipen u. Keren lença propozície!

2. Anavären e čitre. Xulaven len and-e silàbe thaj phenen savo si o than e ašunipnasqo u and-o svàko alav!

● ○ ○ ○

○ ● ○ ● ○

○ ● ○ ● ○

● ○ ○ ○ ○ ○

3. Anavären e čitre. Xulaven len and-e silàbe thaj rangären o truj savo sikavel o than e ašunipnasqo u!

○ ○ ○ ○ ○ ○

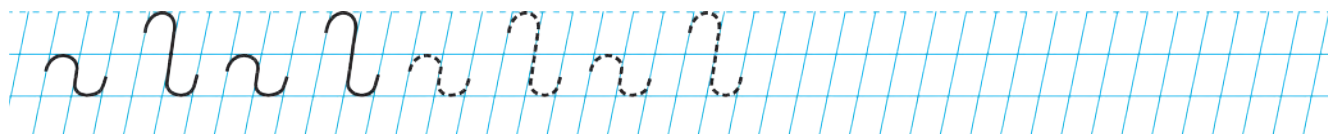
○ ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○ ○

O ašunipen n

1. Anavăren e manuśesqe korposqe riga. Phenen and-e save alava si o ašunipen n. Keren lença propozície!

2. Anavăren e ćitre. Xulaven len and-e silàbe thaj phenen savo si o than e ašunipnasqo n and-o svàko alav!

● ○ ○

● ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ●

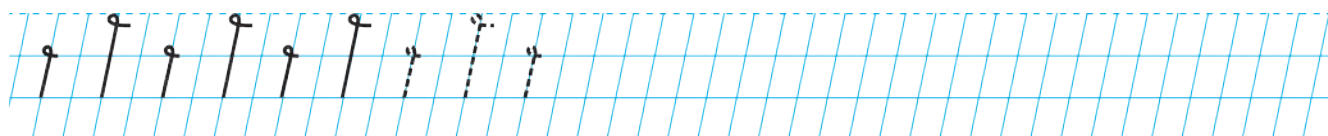

○ ● ○ ○

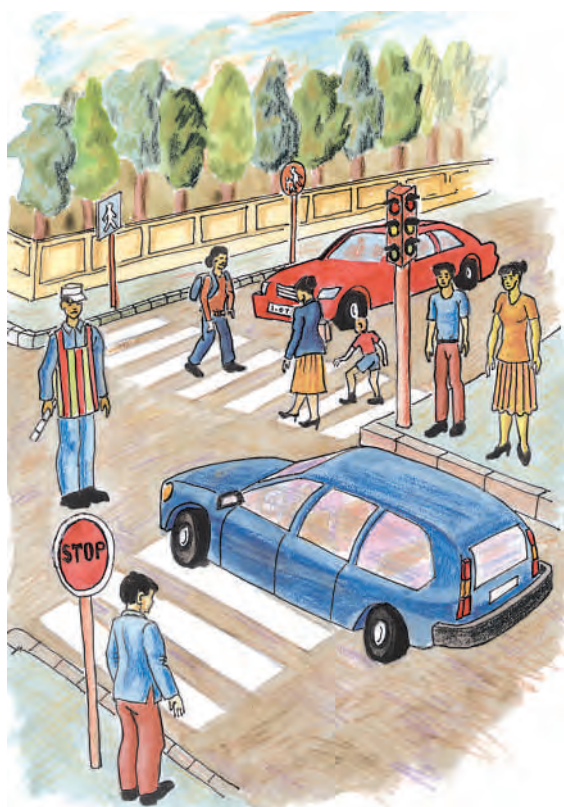
○ ○ ○ ○ ● ○

3. Dikhen e ćitre thaj keren propozície palal e dine skème!

O ašunipen r

1. Arakhen e alava save si len o ašunipen r. Keren lença propozície!

2. Anavăren e čitre. Xulaven len and-e silàbe thaj phenen savo si o than e ašunipnasqo r and-o svàko alav!

● ○ ○

○ ○ ●

○ ○ ○ ● ○

○ ○ ○ ● ○

● ○ ○ ○ ○ ○

3. Dikhen e čitre thaj keren propozície palal e dine skème!

р о с с о ~ ~ ~ и т р о с с о ~ ~ ~ и т

EVALUÀCIA

1. Alosaren e cítre savengo anav si kerdo andar!

a) duj silàbe

11/11/2019

b) trin silàbe

11/11/2019

11/11/2019

c) jekh silàba

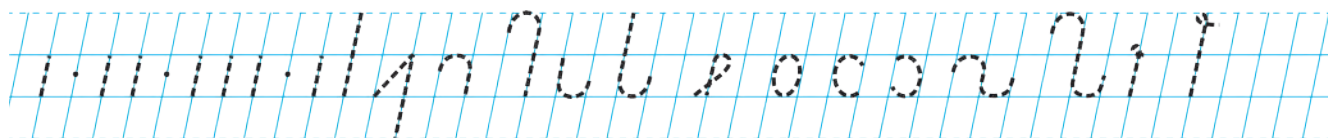

11/11/2019

11

2. Xramosaren palal o opralvakăripen!

3. Keren propozície palal e dine skème!

[illegible]

II. O BARVALO ANGLOIVEND

a

O ašunipen thaj i grafëma a

1. Arakhen e alava save si len o ašunipen a. Keren lença propozicie!

Alava save si len
o ašunipen a

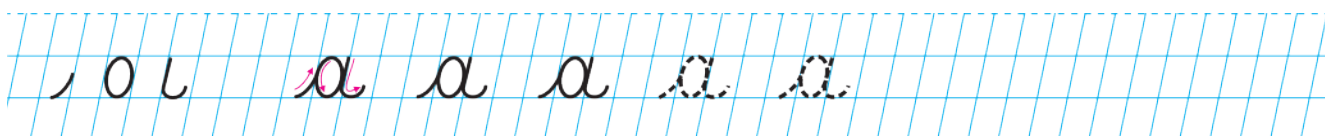
2. Dikhen e citre thaj drabaren e alava save si telal lenθe. Trujaren i grafëma a!

			
am-brol	gad	an-ro	pa-pin

3. Anavären e citre thaj rangären o štartorro telal e alava and-e save si o ašunipen a!

4. Xramosaren palal o modëlo!

A

I grafèma A

1. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo A. Keren lença propozície!

A-na

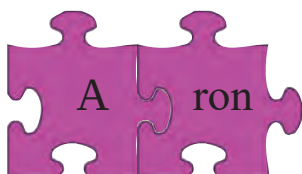
A-di

A-lin

A-li-na

A-ron

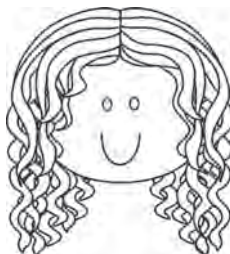
2. Drabaren i propozícia palal so dikhle o ćitro andar i ćaći rig!

3. Drabaren e ćhajanqo anav. Rangären e ćhaja savăqo anav si kerdo andar maj but silàbe!

Amalia

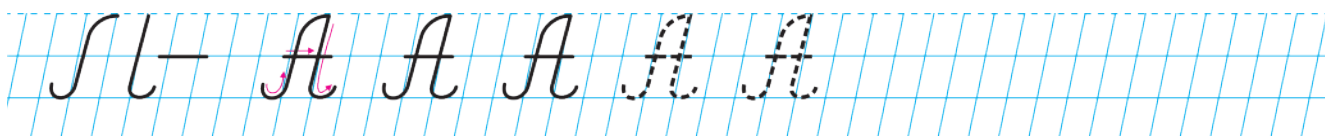

Ana

Anda

4. Xramosaren palal o modèlo!

n

O ašunipen thaj i grafèma n

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenθe. Trujaren i grafèma n. Sode silàbe si and-o svàko alav?

A-na
Ana

nas-va-lo
nasvalo

man-ro
manro

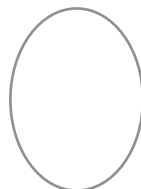

an-ro
anro

2. Anavăren e ćitre thaj rangăren o šartorro telal e alava and-e save si o ašunipen n!

3. Keren o sèmno ☒ telal e ćitre and-e savenqo anav si o ašunipen n. Rangăren o ćitro savo si les maj but silàbe!

4. Drabaren i propozìcia palal so dikhle o ćitro andar i ćaći rig!

Ana, an i luludi!

5. Xramosaren palal o modèlo!

n n n n n

Ana fma

N

I grafèma N

1. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e a sunipnasqo N. Keren lença propozície!

A-na
Ana

No-ra
Nora

Na-nu
Nanu

Ni-na

Ni-nu

No-na

No-e-mi

2. Drabaren e propozície palal so dikhle o citro andar i caçi rig!

Nana, an o gono!

Nana, na an o gono!

3. Drabaren e chajanqo anav. Rangären e chaja saväqo anav si Nana!

Nana

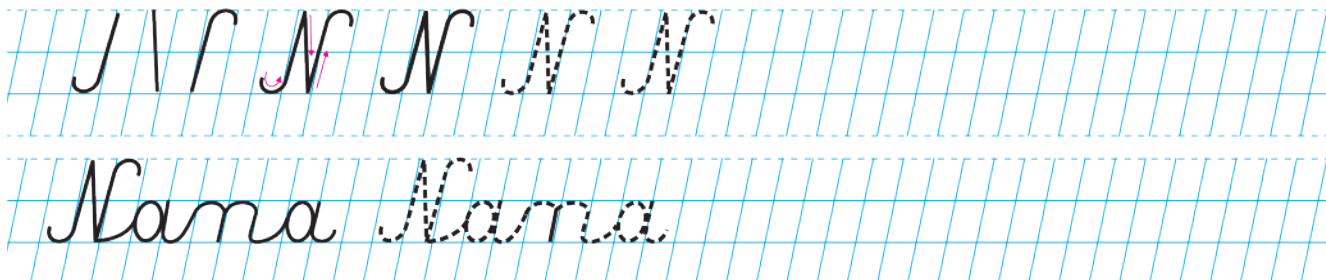

Nona

Nina

4. Xramosaren palal o modèlo!

O ašunipen thaj i grafëma o

1. Dikhen e citre thaj drabaren e alava save si telal lenθe. Trujaren i grafëma o. Sode silàbe si and-o svàko alav?

lo-lo
lolo

o-pre
opre

go-no
gono

mo-me-li
momeli

man-ro
manro

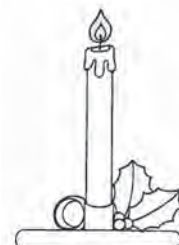
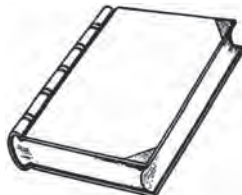
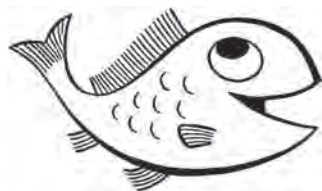
do-ri
dori

pun-ro
punro

bov
bov

2. Keren o sëmno ☒ telal e citre and-e savenqo anav si o ašunipen o. Rangären o citro savo si les maj but silàbe!

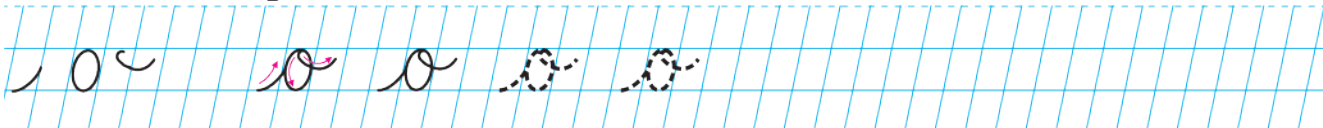
3. Drabaren e propozicie palal so dikhle o citro andar i çaçi rig!

O gono si lolo?

Na, o gono si kalo!

4. Xramosaren palal o modèlo!

O

I grafèma O

1. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo O. Keren lença propozície!

O-nu
Onu

On-di-na
Ondina

Ol-ga
Olga

O-ni-sim
Onisim

O-ra-dea
Oradea

O-vi
Ovi

2. Drabaren e propozície palal so dikhle o cítro andar i çačí rig!

Onu, sar si o anro?

O anro si parno!

3. Drabaren e čhavenqo anav. Rangären e čaves savesqo anav si kerdo andar maj but silàbe!

Onu

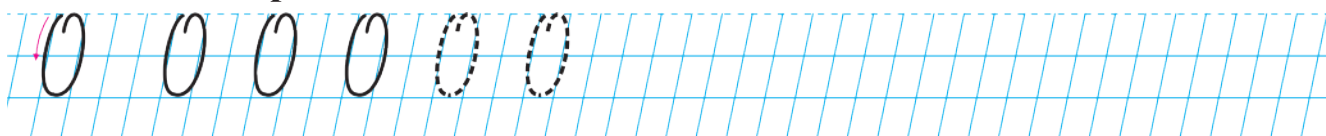

Onisim

Ovi

4. Xramosaren palal o modèlo!

O ašunipen thaj i grafëma g

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafëma g. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o gad

nan-go
nango

o gono

gug-lo
guglo

o gav

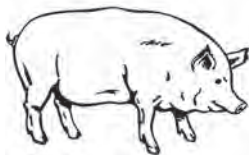
ga-ru-vel
garuvel

o gonoro

gu-ruv
guruv

2. Keren o sëmno ☒ telal e ćitre and-e savenqo anav si o ašunipen g. Rangären o ćitro savo si les maj cıra silàbe!

3. Drabaren e propozície palal so dikhle o ćitro andar i ćaći rig. Keren o sëmno ☒ palal e propozície save si ćaće!

O gad si lolo.

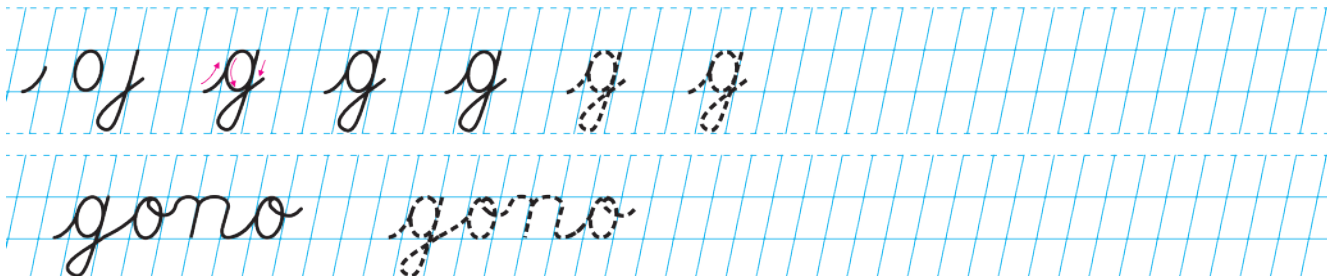
O gono na si kalo.

O grast si parno.

4. Xramosaren palal o modèlo!

I grafèma G

1. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo G. Keren lença propozície!

Ga-bor
Gabor

Gri-go-re
Grigoru

Ga-bi
Gabi

Go-gu
Gogu

Ga-vril
Gavril

Gri-vei
Grivei
Gra-ur
Graur

2. Drabaren e propozície palal so dikhle o ćtro andar i ćaći rig. Cirden jekh lĩnia kaθar svàko propozície ka-o trebutno ćtro!

I Gaga suvel.

O Gogu sovel.

O Gabor si avri.

3. Drabaren e ćhavenqo anav. Rangären e ćhaves savesqo anav si kerdo andar maj cĩra silàbe!

Gogu

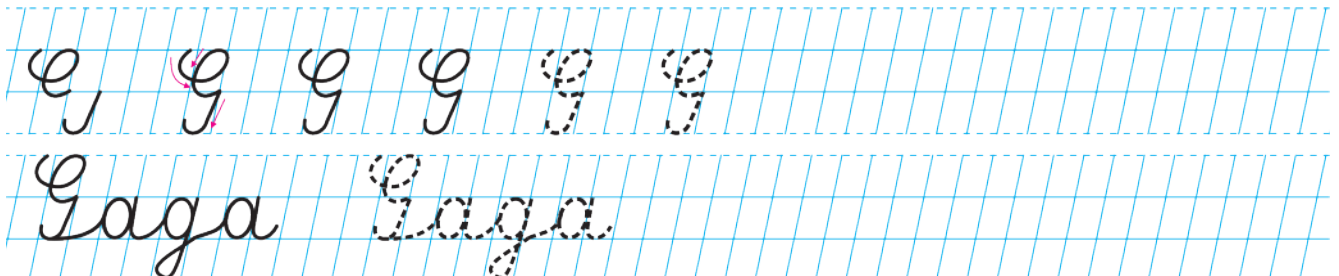

Gabriel

Grigore

4. Xramosaren palal o modèlo!

k

O ašunipen thaj i grafëma k

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren i grafëma k. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o kan
o kan

ka-lo
kalo

o kak
o kak

o ko-ka-lo
o kokalo

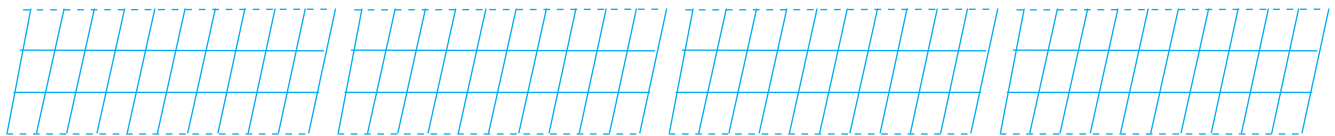
2. Drabaren e alava. Xramosaren len vastesqe grafemença!

kan

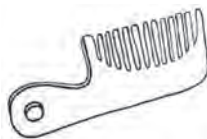
kon

kak

Anka

3. Keren o sëmno ☒ telal e ćitre and-e savenqo anav si o ašunipen k. Rangären o ćitro savo si les maj cıra silàbe!

4. Drabaren e propozície palal so dikhle o ćitro andar i ćáci rig. Keren o sëmno ☒ palal e propozície save si ćáce!

O kak si terno.

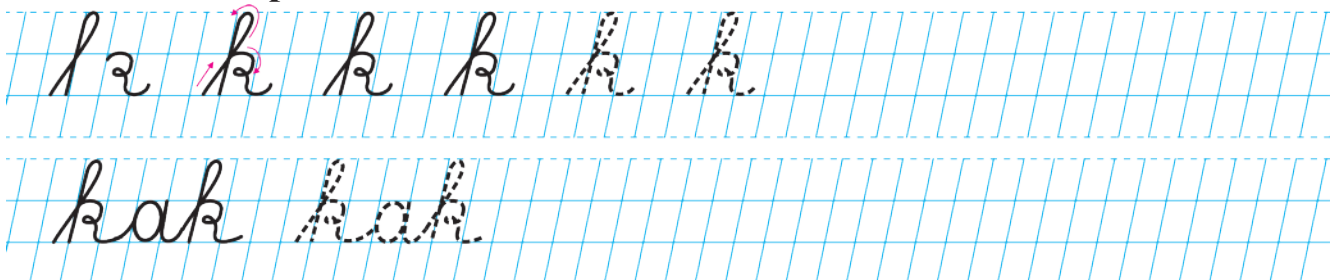
O kan si parno.

O kokalo si kalo.

5. Xramosaren palal o modèlo!

K

I grafèma K

1. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e aśunipnasqo K. Keren lença propozície!

Ko-ko
Koko

Kan-ga
Kanga

Ka
Ka

Kos-ti
Kosti

Kri-na
Krina

Kris-ti-na
Kristina

Kos-tel
Kostel

2. Drabaren e propozície palal kodoja xramosaren len and-e śtartorre!

Kako, an o gono!

Kana?

Akana!

3. Drabaren e čhavenqo anav. Rangären e zenes savesqo anav si kerdo andar maj but silàbe!

Kamelia

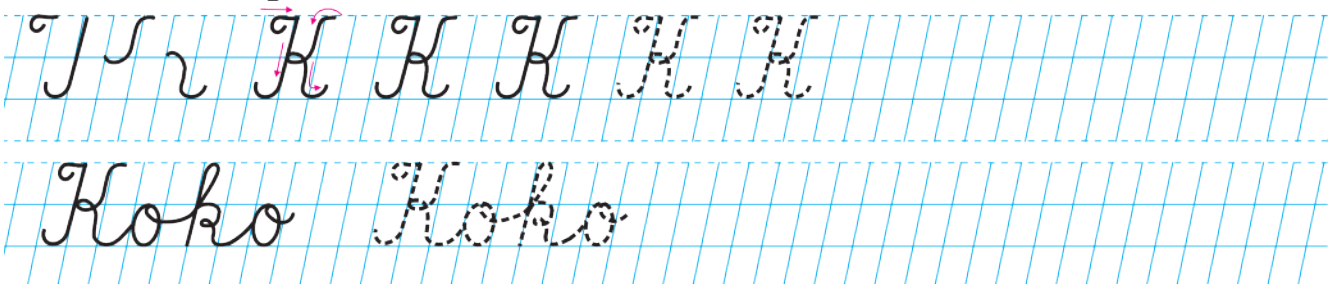

Klaus

Kristi

4. Xramosaren palal o modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. So grafème na si? Xramosaren e grafème save trebal and-e dine alava!

amal gav opre nasul gono
 _ m _ l _ _ v _ pre _ _ sul _ _ _

2. Drabaren o tèksto! Trujaren e grafème *a, A, g, G, n, N, o, O*!

Me sem andar o gav.
 Miro amal, o Adi, anel o lolo gono.
 I Ana lel o anro.
 O Onu del pani e grastes.
 I Nana anel o kalo gono.

3. Phenen so si and-e éitre. Xramosaren i silaba savi trobal!

_ _ - ro

_ _ - no

_ - khor

_ - pre

4. Drabaren e alava! Keren lença po jekh propozìcia!

an gono Ana
 na nango Nana

5. Roden and-o tabèlo e alava: *NA, AN, GONO, ANA, NANA, NANGO*. So aver alava maj prinzaren?

M	N	U	N	A
N	A	V	A	K
A	N	A	N	H
I	A	A	G	O
G	O	N	O	R
P	P	R	L	U
O	R	O	I	V
D	E	L	E	A

O ašunipen thaj i grafëma l

- 1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafëma l. Sode silàbe si and-o svàko alav?**

o lon
o lon

o ko-ka-lo
o kokalo

ka-lo
kalo

- 2. Drabaren e alava. Xramosaren len vastesqe grafemença!**

lo-lo
lolo

la-lo
lalo

ka-lo
kalo

go-no
gono

nan-go
nango

o kak
o kak

o kan
o kan

ka-na
kana

a-ka-na
akana

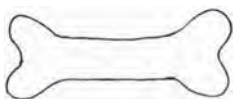
- 3. Drabaren e propozície palal kodoja xramosaren len and-e štartorre!**

Anka, an o lon!

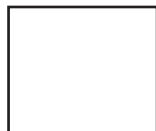
Kana?

Akana!

- 4. Drabaren e alava save si telal e ćitre. Rangären o ćitro and-o savo si i grafëma l si maj butvar!**

kokalo

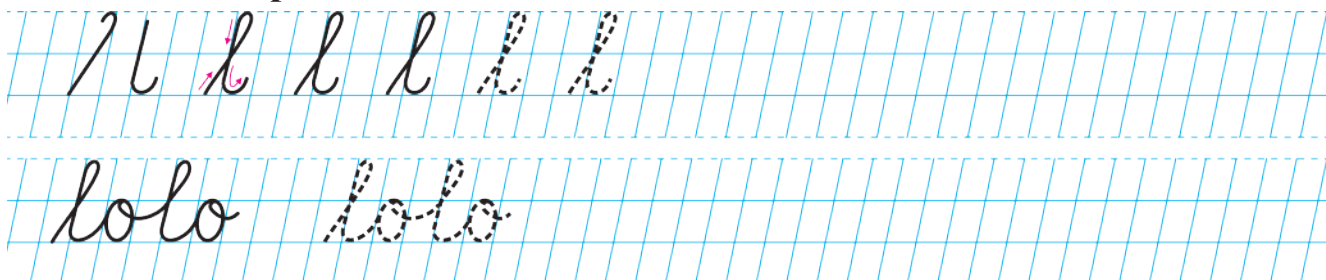

kalo

lolo

- 5. Xramosaren palal o modèlo!**

I grafëma L

1. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo L. Keren lença propozície!

Li-li
Lili

Li-na
Lina

Lo-lu
Lolu

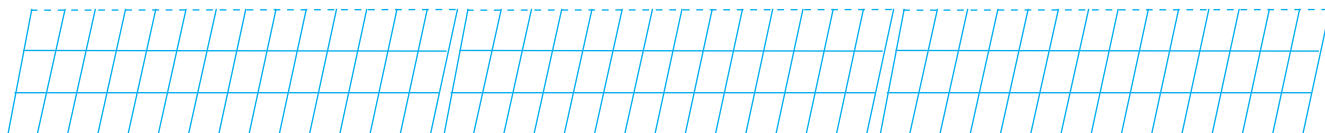
Li-viu
Livi

2. Drabaren e anava. Xramosaren len vastesqe grafemença!

La-la

Lo-lu

Li-na

3. Drabaren e propozície palal kodoja xramosaren sode alava si and-i svàko propozícia!

La Lina si la parne gada.

Le Livios si les love.

I Lili si tikni.

4. Drabaren e çhavenqo anav. Rangären e zenes savesqo anav si kerdo andar maj but silàbe!

Lidia

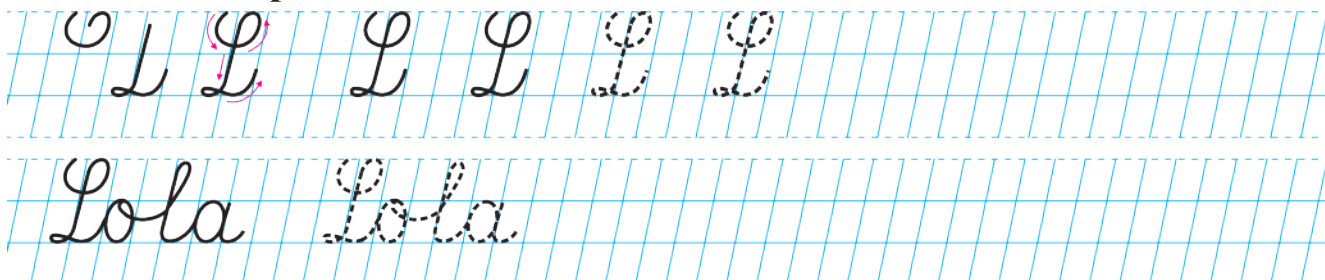

Lolu

Lili

5. Xramosaren palal o modèlo!

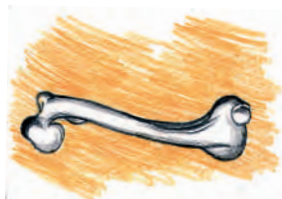

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren e dine grafème vastesqe grafemença!

a A n N o O g G k K l L

2. Phenen so si and-e ćitre. Xramosaren telal lenőe e trebutne alava!

3. Xramosaren palal o opralvakăripen. Svàko zeno opralvakărela pesqe kolegosqe!

lolo, gono, nango, kalo, kan, kokalo, kak, akana, Ana, Anka, Koko, Nana, Gaga.

4. Ćitren po jekh butĩ savi te astarel e dine grafemença!

1

O ašunipen thaj e grafème *i*, *I*

- 1. Dikhen e čitre thaj drabaren e alava save si telal lenθe. Trujaren i grafèma *i*. Sode silàbe si and-o svàko alav?**

o i-lo
o ilo
o lolo ilo

o lil
o lil
o lolo lil

i kan-gli
i kangli
i kali kangli

- 2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo *I*. Keren lenča propozície!**

I-na
Ina

l-ka
Ika

Li-na
Lina

Ni-ni
Nini

No-ni
Noni

- 3. Drabaren e sintagme. Xramosaren len vastesqe grafemenča and-e tumare štartorre!**

i kali kangli
i loli kangli

o kalo lil
o lolo lil

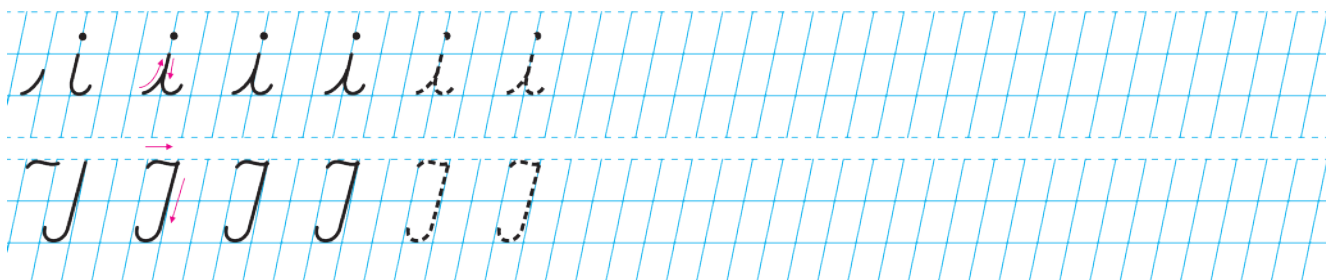
o baro iv
o tikno iv

- 4. Drabaren e propozície palal kodoja xramosaren len and-e štartorre. Keren o sèmno ☒ telal o obijèkto savo mangel pes and-o tèksto!**

- Ina, an o lolo lil!
- I loli kangli?
- Na, o lolo lil!
- Kana?
- Akana!

- 5. Xramosaren palal o modèlo!**

O ašunipen thaj e grafème e, E

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo E. Keren lenča propozície!

o E-ne
o Ene

i E-la
i Ela

i E-ma
i Ema

2. Drabaren e alava. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o go-no

o gono

an

na

e go-ne

e gone

a-nel

anel

o ko-ka-lo

o kokalo

i len

i len

e ko-ka-la

e kokala

lel

na lel

3. Drabaren e propozície. Cirden jekh linia kaŋar svàko propozícia ka-o trebutno ćitro!

- O Ene anel o lon.

I Ela lel i kali kangli.

I Ema anel o lolo lil.

4. Drabaren e propozície. Cirden jekh linia kaŋar o anav kaj kerel i àkcia ka-o lon!

- Kon anel o lon? I Ela?

- Na, o Ene anel o lon!

- Kana anel?

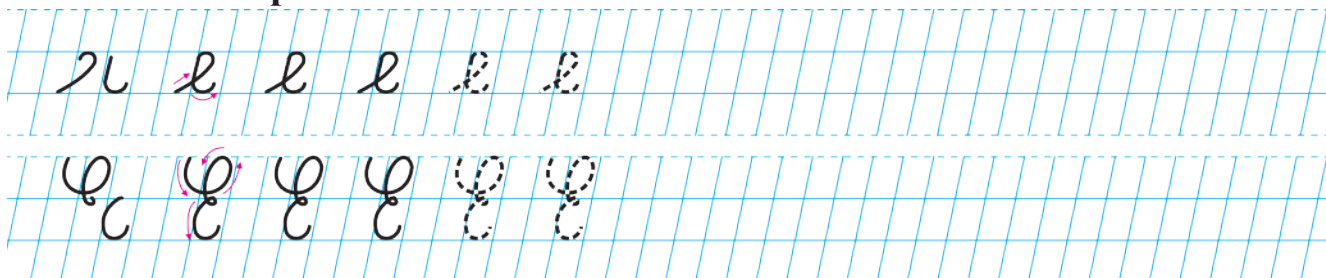
- Akana.

Ela

Ene

5. Xramosaren palal o modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. So grafème na si? Xramosaren e grafème save trebal and-e dine alava!

manro	anro	kalo	lolo	efta
manr _	_ _ ro	_ a _ o	_ o _ o	_ ft _

2. Drabaren e alava! Keren lença po jekh mujutni propozìcia! Xramosaren and-e štartorre panz kasave propozìcie!

lil	anel	kalo	kan	Ela
kak	kangli	lolo	kon	Ema
akana	kokalo	lon	Ene	Aron

3. Drabaren e silàbe thaj xramosar e arakhle alava!

go - no _____	a - nel _____
lon _____	kan - gli _____
nan - go _____	lil _____
ka - lo _____	Ni-na _____
I - na _____	E-ma _____

4. Arakhen e alava cirdindoj linie maškar e silàbe!

a	no	nan	ne
go	lo	E	lin
lo	li	A	gli
ka	nel	kan	go

r R

O ašunipen thaj e grafème r, R

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema r. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o an-ro
o anro
o ra-klo
o raklo

o ri-ko-no
o rikono
e ra-kle
e rakle

i Ro-na
i Rona
e ri-ko-ne
e rikone

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo R. Keren lenča propozície!

o Ron
o Ron

i Ri-na
i Rina

i E-ri-ka
i Erika

i I-ri-na
i Irina

3. Drabaren e sintagme. Xramosaren len vastesqe grafemenča and-e tumare štartorre. Keren lenča po jekh propozícia!

k-o
k-o kan

k-i
k-i len

k-e
k-e kana

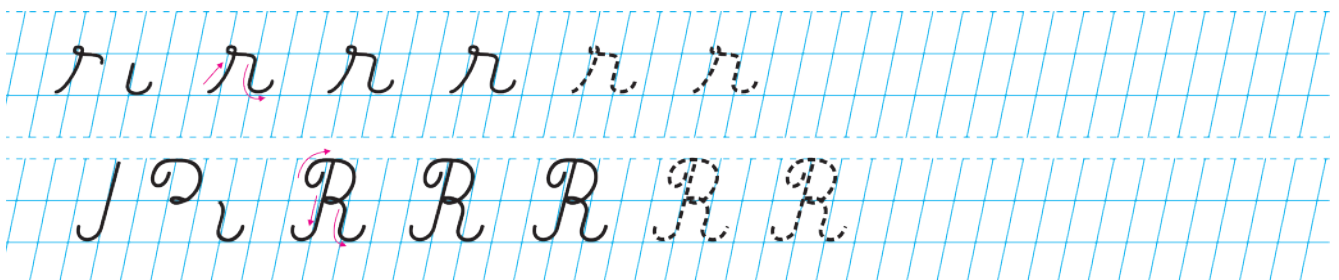
4. Drabaren e propozície palal kodoja xramosaren len and-e štartorre. Keren o sèmno ☒ telal o obijèkto palal savo vakàrel pes and-o tèksto!

O lil

I Rina anel o lil k-i Rona. - Na, i Rina anel o lil.
I Rona liel o lil. - Kon liel o lil?
- I Erika anel o lil? - I Erika liel o lil.

5. Xramosaren palal o modèlo!

O ašunipen thaj e grafème s, S

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren e grafème s, S. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i sir
i sir

i si-ni-a
i sinia

o So-rin
o Sorin

sa - no
sano

sa - ni
sani

sa - ne
sane

o sa - lo
o salo

i sa - li
i sali

2. Drabaren e pućhimata. Xramosaren len and-e štartorre. Thon kadala pućhimata jekh kolaveresqe!

sar

so

kon

Sar san?

So san?

Kon san?

Sar si?

So si?

Kon si?

3. Dikhen e ćitre. Pheren e propozície e trebutne alavença. Xramosaren len and-e štartorre!

O _____ si lolo. E _____ si lole.

4. Drabaren e propozície palal kodoja xramosaren len and-e štartorre. Keren o sèmno ☒ telal o obijèkto savo mangel pes and-o tèksto!

K-i sinia

O Sorin anel i sinia.

I Sorina anel k-i sinia: anre, lon, sir.

- Kon anel len k-i sinia?

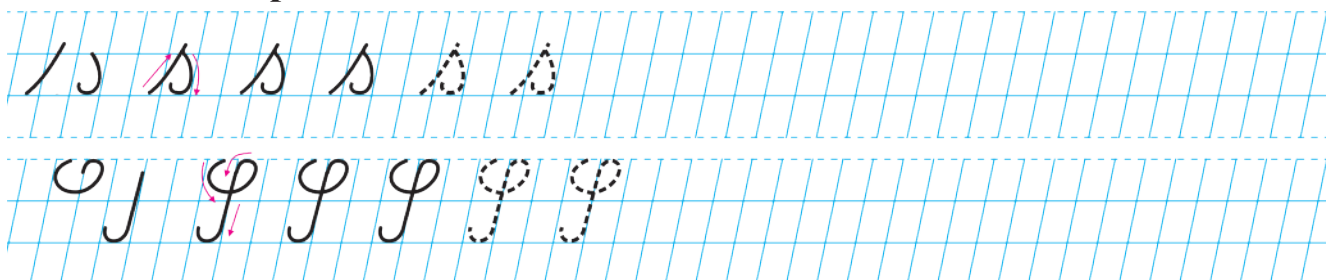
- I Sorina anel len.

- Kon anel e anre?

- I Sorina anel len k-i sinia.

5. Xramosaren palal o modèlo!

REKAPITULÀCIA

1. Xramosaren e alava tikne vastesqe grafemença!

SANO

SIR

KALO

LIL

LOLI

2. Drabaren e silàbe thaj xramosaren e arakhle alava!

lo - lo _____ ka - lo _____ An - ka _____

sa - no _____ So - rin _____ a - re - sel _____

si - go _____ Kri - na _____ kan - gli _____

3. Xramosaren e grafème dikhindoj ka-e gina. Drabaren e arakhle alava! Arakhen i propozìcia!

1 = a

2 = g

3 = o

4 = n

5 = r

6 = e

7 = l

8 = i

9 = s

10 = k

11 = I

1, 4, 5, 3 _____ 9, 8, 4, 8, 1 _____

2, 3, 4, 3 _____ 10, 1, 4, 2, 7, 8 _____

10, 1, 7, 8 _____ 1, 5, 6, 9, 6, 7 _____

11

11, 10, 1

1, 4, 6, 7

8

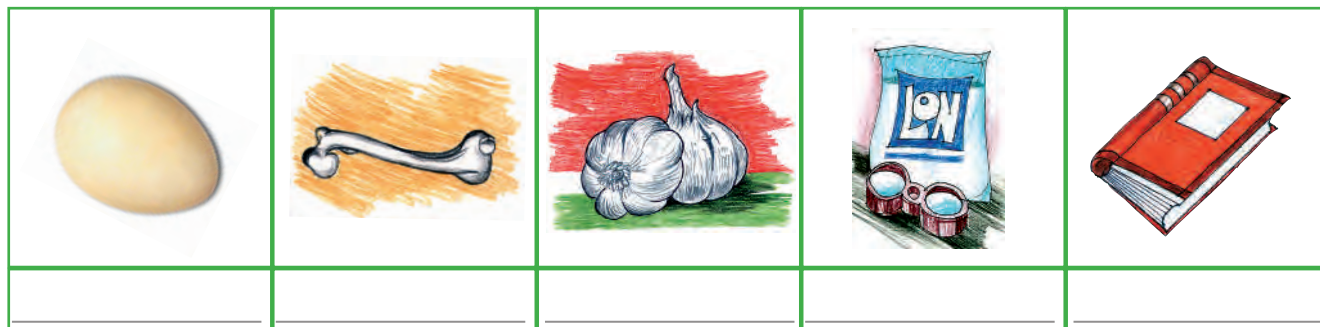
9, 8, 5.

4. So šaj te xramosaren thaj te drabaren?

EVALUÀCIA

1. Xramosaren e alava save trebal and-e dine imagine!

2. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

anro _____	loli _____
asal _____	kangli _____
lil _____	anel _____
gono _____	kokalo _____

3. Xramosaren po jekh alav savo širdel/ astarel e dine grafemença!

a _____	k _____
n _____	s _____
g _____	l _____
o _____	i _____

4. Keren propozície e dine alavença!

anel: _____

sinia: _____

kalo: _____

III. O ŠUKAR IVEND

O ašunipen thaj e grafème *u*, *U*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema *u*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i kurung
i kurung

o a-mu-ni
o amuni

ku-ku-ri-gu!
kukurigu!

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo *U*. Keren lenča propozície!

o U-ri

o U-li-se

i A-u-ra

o Ni-nu

o Uri

o Ulise

i Aura

o Ninu

3. Drabaren e sintàgme. Xramosaren len vastesqe grafemenča and-e tumare štartorre. Keren lenča propozície!

ka-o = k-o

ka-i = k-i

ka-e = k-e

ka-o rikono

ka-i len

ka-e rikone

k-o rikono

k-i len

k-e rikone

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

O rikono

O rikono si k-i Aura.

- Kana reslo o rikono k-i Aura?

- Kon si k-i Aura?

- Akana reslo ka-i Aura.

- O rikono si ka-i Aura.

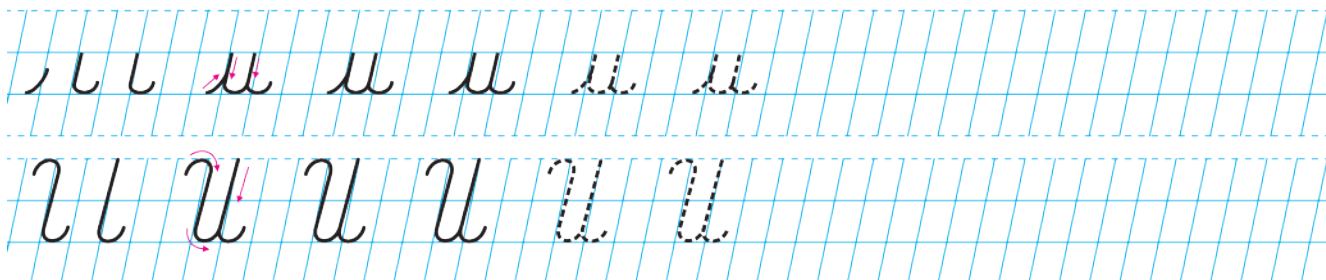
- Kon reslo k-i Aura?

- Sar si o rikono?

- O rikono reslo ka-i Aura.

- O rikono si kalo.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

O ašunipen thaj e grafème *m*, *M*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema *m*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o man-ro

o manro

e man-re

e manre

o mas

o mas

e ma-sa

e masa

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo *M*. Keren lenča propozície!

o Ma-rin

o Marin

o Ma-no-le

o Manole

i Ma-mi-na

i Mamina

i Mo-na

i Mona

3. Drabaren e alava thaj sintàgme. Xramosaren len vastesqe grafemenča and-e tumare štartorre. Keren lenča propozície!

me-la-lo

melalo

o melalo gono

me-la-li

melali

i melali len

me-la-le

melale

e melale gone

a-ma-ro

amaro

a-ma-ri

amari

a-ma-re

amare

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre. Keren o sèmno ☒ telal i rang savi si o manro palal savo vakărel pes and-o tèksto!

O manro, o mas vi e legume

I mami anel o manro.

- Sar si o mas?

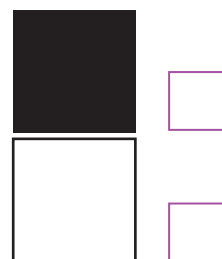
I Mona anel o mas vi e legume.

- O mas si lolo.

- Sar si o manro?

- Ame kamas o mas vi o manro.

- O manro si kalo, gudlo.

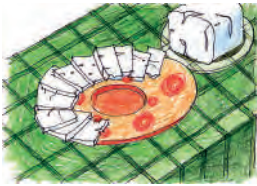
5. Xramosaren palal o dino modèlo!

ke Ke ki Ki

E ašunimata thaj e grafemenqe grùpură *ke, Ke, ki, Ki*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafemenqe grùpură *ke, Ke, ki, Ki*. Sode silăbe si and-o svăko alav?

o ki-ral
o kiral

o ker-mu-so
o kermuso

o ker-mo
o kermo

2. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavença. Keren lença propozície!

kamel

me ka-mav
kamav
ame ka-mas
kamas

kinel

me ki-nav
kinav
ame _____

kerel

me ke-rav
kerav
ame _____

3. Xulaven and-e silăbe e alava!

kinipen

inkerel

kerko

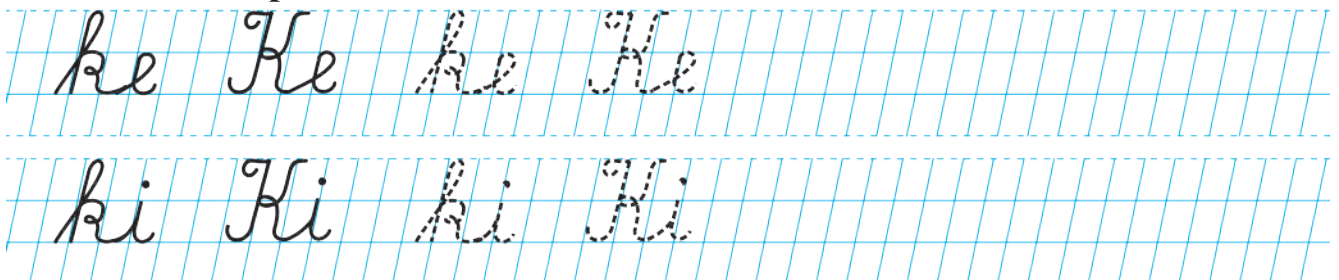
kiri

4. Drabaren o tēksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre. Cirden jekh līnia telal e alava save si len o grùpo *ke* vaj *ki*!

So kamas ame?

I Kira kamel o kiral. I mami kinel kiral vi anel les k-i meseli. Amari mami kerel vi anel so ame kamas. Ame kamas kiral, mas vi legume.

5. Xramosaren palal o dino modēlo!

ge Ge
gi Gi

E ašunimata thaj e grafemenqe grùpură *ge, Ge, gi, Gi*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafemenqe grùpură *ge, Ge, gi, Gi*. Sode silăbe si and-o svăko alav?

o ges
o ges

o George
o George

o giv
o giv

o An-gel
o Angel

i lu-lu-gi
i lulugi

i gi-li
i gili

in-ge-rel
ingerel

2. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavenča. Keren lenča propozície!

ingerel

me in-ge-rav
ingerav
ame in-ge-ras
ingeras

ginel

me gi-nav
ginav
ame _____

mangel

me man-gav
ame _____

3. Keren e alavenqo butipen!

o give - e _____

o ges - e _____

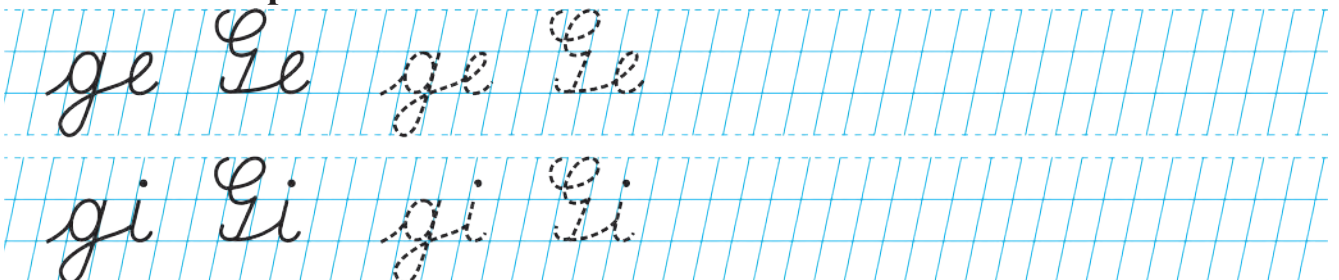
o gin - e _____

o kurko - e _____

o kermuso - e _____

o kiral - e _____

4. Xramosaren palal o dino modėlo!

O ašunipen thaj e grafème *d*, *D*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema *d*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o du-dum
o dudum

o gad
o gad

o dad
o dad

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo *D*. Xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Dana

Daniel

Doru

Dinu

Dina

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćúće thana e trebutne alavença!

o u-dar

e u-da-ra

o dand

e dan-da

o drom

o udar

e udara

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre. Keren o sèmno ☒ telal o alav savo sikavel sar si o manro!

Amaro dad

Amaro dad lel o giv, kerel aro vi anel les k-i amari mami.

I mami kerel andar o aro manro.

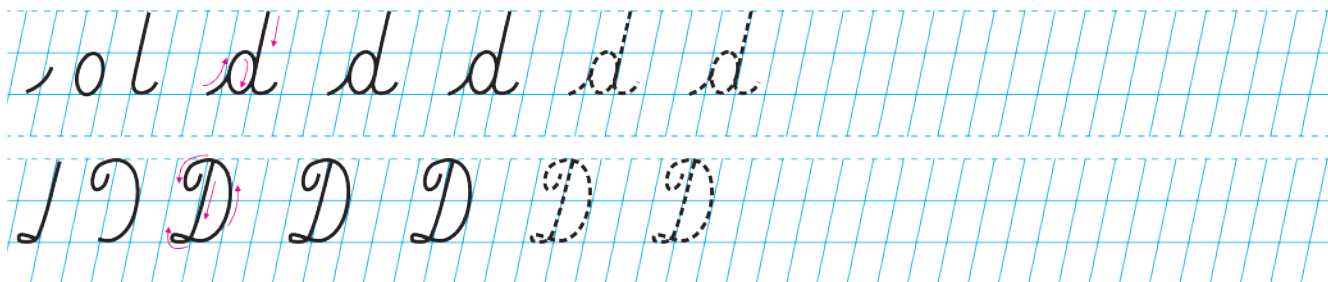
O manro si guglo. Ame kamas o manro.

GUGLO

BARO

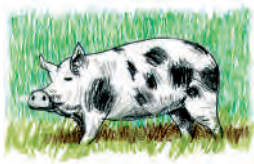
5. Xramosaren palal o dino modèlo!

O ašunipen thaj e grafème *b*, *B*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema *b*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o ba-lo
o balo

i ba-kri
i bakri

i bar
i bar

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo *B*. Xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Bobi

Sabina

Bogdan

Barbu

Beni

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavença!

ki-nel

kinel

bi-ki-nel

bikinel

kin-do

kindo

bi-kin-do

ki-ndi

bi-kin-di

kin-de

bi-kin-de

4. Thon pašal e dine alava po jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmença po jekh propozìcia!

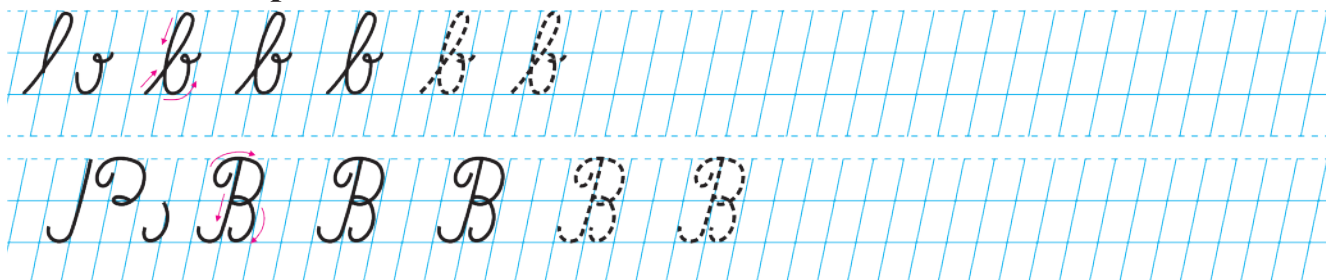
baro _____ bari _____ bare _____

5. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

E bale vi e bakre

Amen si amen but bale vi bakre. Ame das len manro, duduma vi legume. Kana e bale vi e bakre si bare, ame bikinas len.

6. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren e grafème save trebal and-e dine alava!

k _ rung

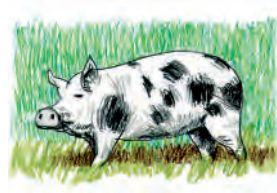
_ an _ o

k _ rmo

_ udum

b _ l _

2. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

amuni _____ dudum _____

mas _____ bakro _____

kerel _____ ges _____

kiral _____ lulugi _____

3. Xramosaren po jekh alav savo širdel/ astarel e dine grafemença!

u _____ ge _____

m _____ gi _____

ke _____ d _____

ki _____ b _____

4. Keren propozície e dine alavença!

bikinel: _____

kerel: _____

giv: _____

ges: _____

bakri: _____

O ašunipen thaj e grafème v, V

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema v. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o vast
o vast

o vur-don
o vurdon

o ruv
o ruv

o gu-ruv
o guruv

e gu-ru-va
e guruva

o gav
o gav

e ga-va
e gava

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo V. Xulaven len and-e silàbe thaj xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Vera

Vasile

Viktor

Vandana

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćúće thana e trebutne alavenća!

o grast - i grastni o guruv - _____ o ruv - _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

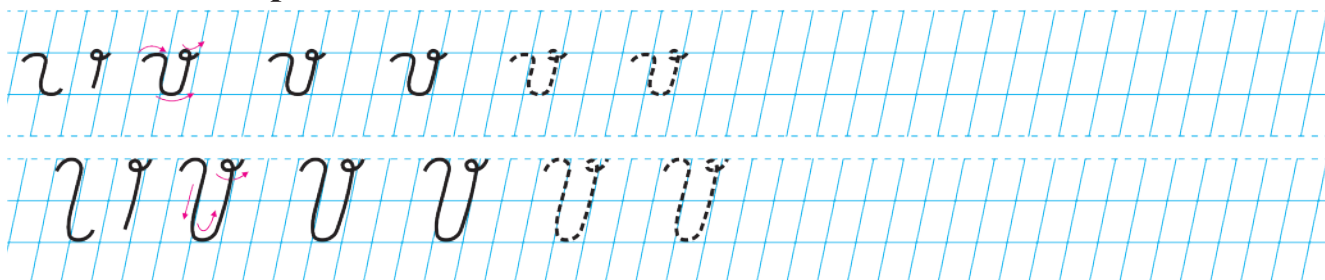
And-o gav

Me som andar o gav. Amen si amen bale, guruva vi bakre.

Me na darav lendar. Me vastdav mirre dades kana del len duduma.

Me but kamav len. Som but barikano.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

O așunipen thaj e grafème ă, Ă

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema ă. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i lu-lu-di
i luludi
e lu-lu-dă
e luludă

i gu-ruv-ni
i guruvni
e gu-ruv-nă
e guruvnă

i ba-kri
i bakri
e ba-kră
e bakră

2. Keren e alavenqo butipen!

i bibi
e _____

i grastni
e _____

i kangli
e _____

i bori
e _____

3. Drabaren e alava thaj ćinen jekhe liniaça o alav savo na si xramosardo mišto!

i ruvni

i bar

i rakli

i momeli

~~e ruvnia~~

e bară

e raklia

e momelă

e ruvnă

e baria

e raklă

e momelia

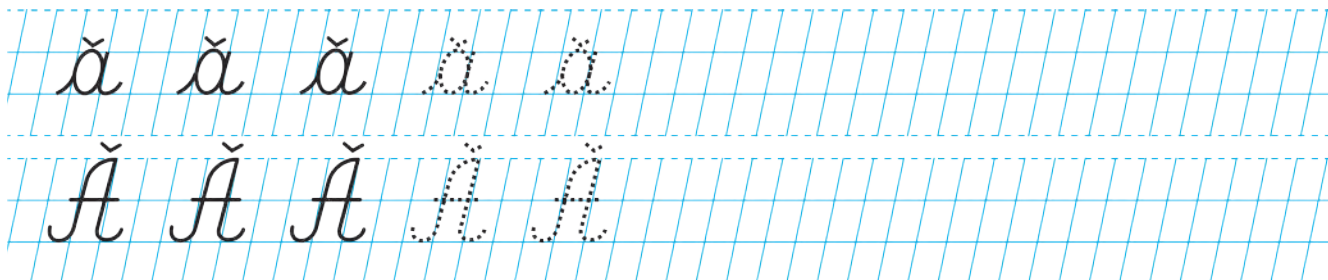
4. Drabaren o təksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

E luludă

Ame barăras vi bikinas luludă. Kana e luludă si bare, ame kidas len vi bikinas len. Kana amen na si amen luludă, ame kinas len vi bikinas len.

Ame sam luludări. Sam but barikane vi barvale.

5. Xramosaren palal o dino modėlo!

t T

O ašunipen thaj e grafème t, T

1. Dikhen e çitre thaj drabaren e alava save si telal lenθe. Trujaren i grafèma t. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o to-ver
o tover

o kašt
o kašt

trin
trin

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo T. Xulaven len and-e silàbe thaj xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Tina

Tinu

Tibi

Valentin

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćuce thana e trebutne alavença!

tik-no
tikno

ta-to
tato

tik-ni
tikni

ta-ti
tati

tik-ne
tikne

ta-te
tate

tik-nă-rel
tiknărel

ta-tă-rel
tatărel

tikno _____

tikni _____

tikne _____

tato _____

tati _____

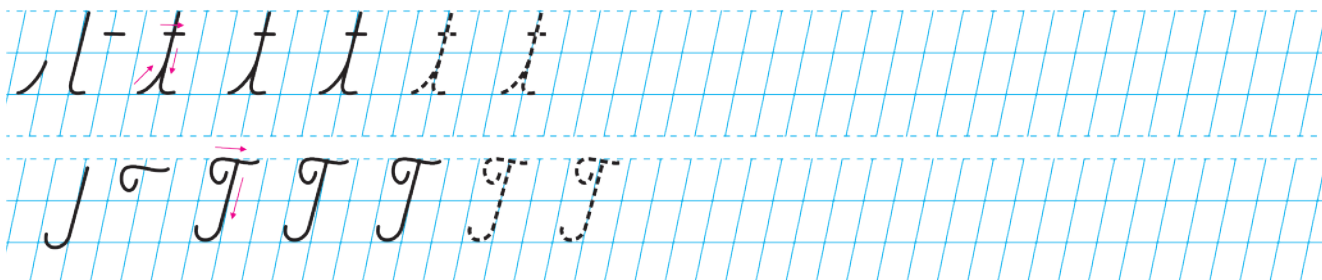
tate _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

E rikone

I Tina vi o Tinu si bare amala. Len si len trin rikone. Kana si tato, von ingeren e rikonen k-i len. I Tina tradel le tikne rikones te anel i golni. Kana si ivend von ingeren le rikonen andre te tatăren len.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

O ašunipen thaj e grafème x, X

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema x. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o xer
o xer
e xe-ra
e xera

o xa-ben
o xaben
e xa-be-na
e xabena

i xa-ning
i xaning
e xa-nin-ga
e xaninga

2. Drabaren e alava thaj cirden jekh lĩnia kaŋar svàko alav ka-o trebutno ćitro. Rangären e ćitre!

i xa-rav-li
i xaravli

i ti-rax
i tirax

i ra-xa-mi
i raxami

3. Drabaren e alava thaj keren lenča po jekh propozìcia!

o šax e ša-xa
o šax e šaxa
i armin = o šax

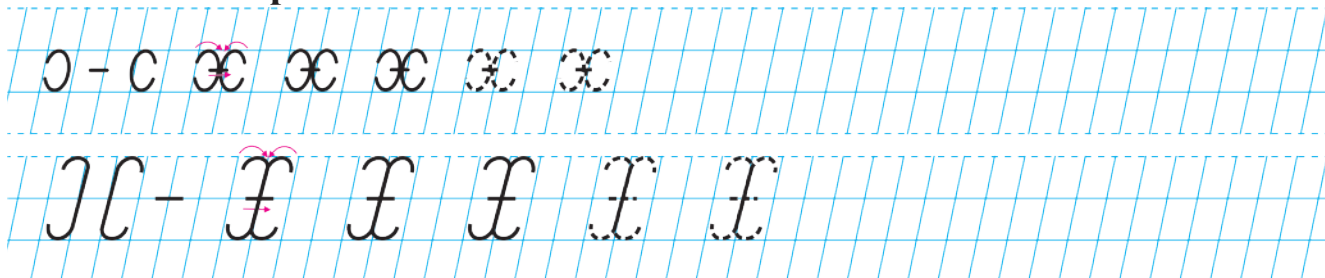
o a-băv e a-bă-va
o abăv e abăva
o abăv = o băv

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

O xaben

Miri bibi si bari kiravni. I bibi kiravel o xaben ka-e abăva vi ka-e bolaimata. Kana kerel xaben, me but kamav te xav mas vi šax. Ame sam but baxtale sostar amari bibi si bari kiravni.

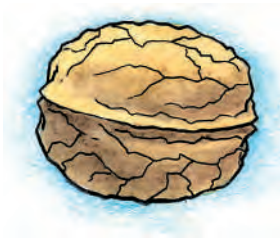
5. Xramosaren palal o dino modèlo!

kh Kh

O ašunipen thaj e grafemenqe grùpură *kh, Kh*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafemenqo grùpo *kh*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o a-khor
o akhor
e a-kho-ra
e akhora

o kher
o kher
e khe-ra
e khera

i drakh
i drakh
e dra-kha
e drakha

2. Drabaren e alava thaj xulaven len and-e silàbe!

arakhel

angloivend

kadava

kodova

3. Drabaren e alava. Thon pašal lenŕe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmença po jekh propozìcia!

kadava _____

guglo _____

kadaja _____

gugli _____

kadala _____

gugle _____

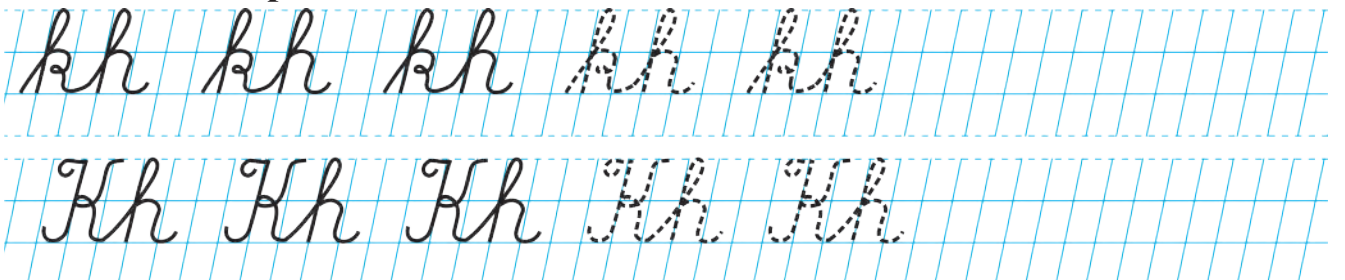
4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre. Cirden jekh lìnìa telal e alava save si len o grùpo *kh*!

O angloivend

Kana avel o angloivend, amen si amen and-o amaro kher akhora, ambrola, drakha, save sine andine katar o dad andar i bar.

And-o nevo khoro arakhlem loli gudli mol, kerdini andar e drakha, save sinesas kidine and-o kadava angloivend. Ame but kamas e kale vi e gogle akhora.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

Te xramosaras šukar!

1. Kaj si xramosardi i dàta? So dàta si?
2. Kaj si xramosardo o tìtulo? Savo si e tektosqo tìtulo?
3. Sar xramosaren pen e alineàtură? Sode alineàtură si and-o xramosardo tèkto?

I DÀTA → 28.11.2025

O angloirvend ← O TÌTULO

ALINEÀTURĂ

→ Kana arvel o anglo-
irvend, amen si amen
and-o amaro kher a-
khora, ambrola, drakha,
sarve sine andime katar
o dad andar i bar.

→ And-o nevo khoro a-
raklem loli gudli mol.

O ašunipen thaj e grafème j, J

1. Dikhen e citre thaj drabaren e alava save si telal lenθe. Trujaren i grafèma j. Sode silàbe si and-o svàko alav?

jekh

duj

daj

i jakh	e ja-kha	i daj	e da-ja	i dej	e de-ja
i jakh	e jakha	i daj	e daja	i dej	e deja

2. Drabaren e anava. Sikaven savo si o than e ašunipnasqo J. Xulaven len and-e silàbe thaj xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Janku	Jon	Jasmina	Janis
----------------------------	--------------------------	------------------------------	----------------------------

3. Keren e alavenqo butipen!

o muj - e _____ o naj - e _____ i goj - e _____

4. Drabaren e alava. Thon pašal lenθe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmença po jekh propozìcia!

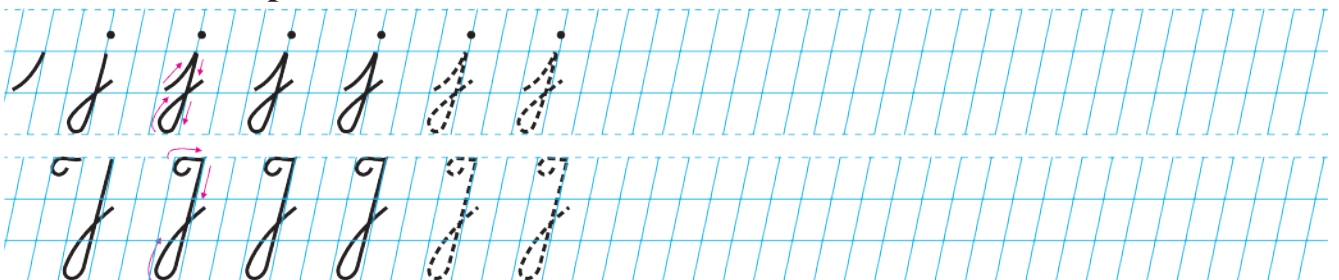
kadava _____	kadaja _____	kadala _____
kodova _____	kodoja _____	kodola _____

5. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

Sar sikavel o tikno?

O Janis si tikno. Les si les duj kale jakha, jekh tikno muj, jekh xarno nakh, tikne kana. And-o muj si les tikne danda. E bala si, sa kadja, kale aj xarne. I daj but kamel le xurdores, andar kodoja ke les si les kale jakha aj si but godäver.

6. Xramosaren palal o dino modèlo!

O aśunipen thaj e grafème ś, Ś

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenće. Trujaren i grafema ś. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o śo – śoj

o śośoj

o murś

o murś

o ra-śaj

o raśaj

o veś

o veś

i te-xa-rin

i texarin

o ma-nuś

o manuś

o śax

o śax

e te-xa-ri-na

e texarina

e ma-nu-śa

e manuśa

2. Keren e alavenqo butipen!

o murś – e _____

i texarin – e _____

o śośoj – e _____

o veś – e _____

3. Drabaren e alava. Thon pašal lenće jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmenča po jekh propozìcia!

kherutno _____

xarno _____

kherutni _____

xarni _____

kherutne _____

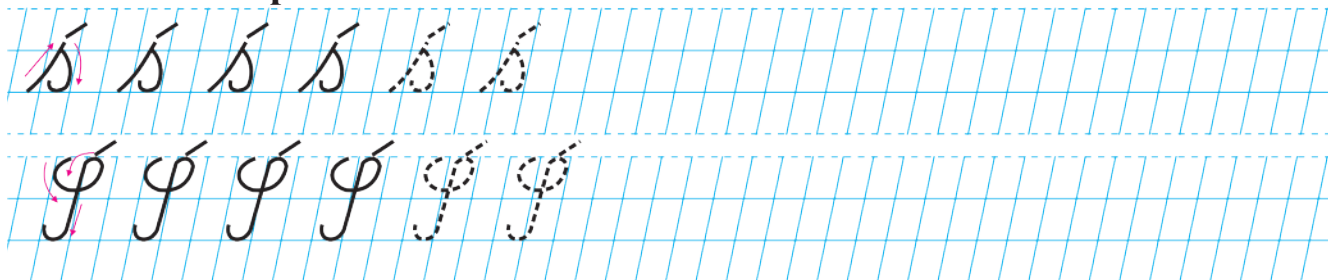
xarne _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

Amare śośoja

Amen si amen śtar śukar kherutne śośoja. Von xan but śax. And-i svàko texarin o dad del len te xan śax. Le śośojen si len bare kana. Andar kodoja, maj si len vi o anav kanale. Von si but darale aj našen kana śunen vaj dikhen vareso.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

REKAPITULÀCIA

1. Keren e zute palal o modèlo!

grast - grasta

šoóoj - _____

drom - _____

bori - _____

śax - _____

gono - _____

daj - _____

raklo - _____

2. Xramosaren e alava kaj si len amboldino/ mamujutno sènso!

tele – opre

tikno _____

asal _____

nasvalo _____

avri _____

tato _____

3. Arakhen e zute vaś e avutne alava. Dikhen palal o modèlo!

šoóoj - šoóojni

xer - _____

guruv - _____

ruv - _____

grast - _____

manuś - _____

4. Keren propozìcie e dine alavença!

duj - _____

khangeri - _____

šoóoj - _____

kham - _____

ivend - _____

kidel - _____

EVALUÀCIA

1. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

jekh _____

barărel _____

šoşoj _____

bakri _____

xaben _____

vareso _____

khangeri _____

daj _____

2. Xramosaren po duj alava save şirden/ astaren e grafemença!

v _____

kh _____

ş _____

b _____

t _____

d _____

j _____

ki _____

3. Keren o butipen vaş e alava!

urdon - _____

balo - _____

raşaj - _____

veş - _____

gono - _____

kangli - _____

udar - _____

rakli - _____

4. Pheren e propozície e dine alavença!

pani

xal

šoşoja

Amaro

O grast kamel but _____.

I guruvni _____ giv.

Man si man duj tikne _____.

_____ gav si baro aj şukar.

So siklilām zi akana? 1

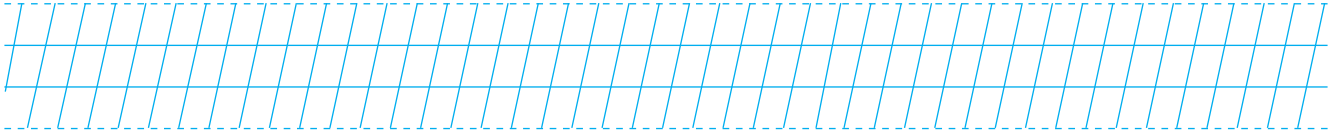
1. Keren alava e avutne silabenča. Xramosaren e arakhle alava!

an
ka

ko
sa

ro
man

lo
no

2. Cirden jekh linia kaθar svāko alav ka-o trebutno ćtro!

ambrol

lil

sir

kurung

dudum

3. Sode silābe si and-o svāko alav? Xramosaren and-e śtartorre e silabenqo gin!

kokalo

balo

bar

khangeri

vurdon

4. Cirden jekh linia maśkar e alava palal o dino modēlo!

anro

guruvnā

vast

khera

bov

gava

gono

gone

gav

anre

kher

borā

guruvni

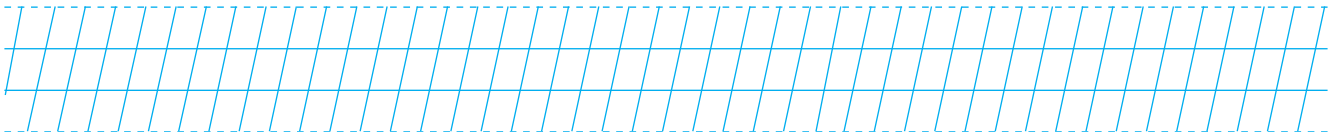
bova

bori

vasta

5. Xramosaren i dini propozicia!

Amen si amen duj śośoja.

So siklilăm zi akana? 2

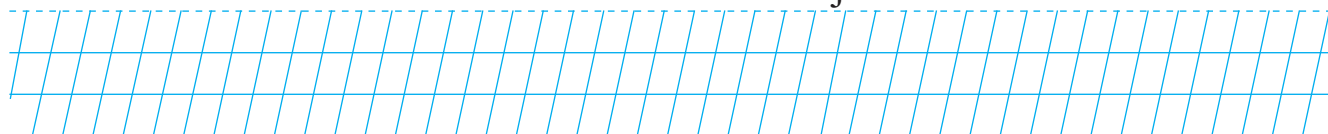
1. Keren alava e avutne silabença. Xramosaren e arakhle alava!

šo
xa

ben
vur

don
soj

a
khor

2. Cirden jekh linia kaθar svàko alav ka-o trebutno cítro!

akhor

luludǎ

tover

vast

manro

3. Sode silàbe si and-o svàko alav? Xramosaren and-e štartorre e silabenqo gin!

mas

baro

kham

akharel

kermuso

4. Cirden jekh linia maşkar e alava palal o dino modèlo!

manro

bibă

phuro

terne

grast

grasta

terno

phure

raklo

manre

kalo

parne

bibi

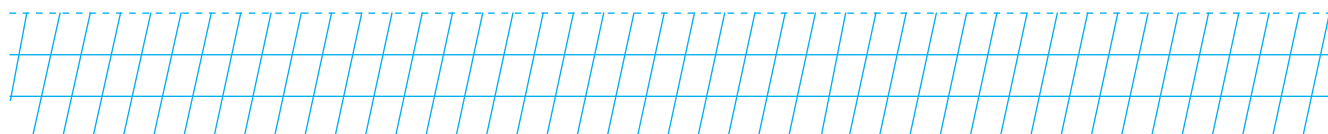
rakle

parno

kale

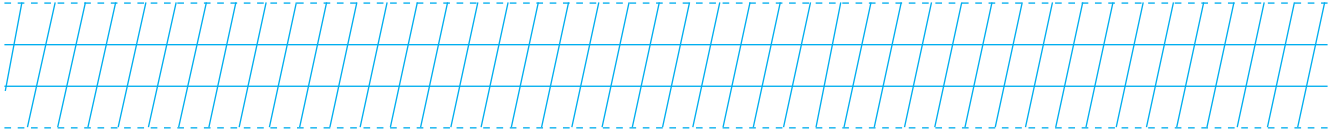
5. Xramosaren i dini propozìcia!

I mami anel o kalo manro.

So siklilām zi akana? 3

1. Xramosaren e grafème save siklile len zi akana!

2. Xramosaren e alava save si and-e telutne čitre!

3. Sode silābe si and-o svāko alav? Xramosaren and-e štartorre e silabenqo gin!

momeli

☐

kašt

☐

amaro

☐

kamel

☐

kerko

☐

4. Cirden jekh linia maškar e alava palal o dino modèlo!

kan

kana

baro

bori

dori

dorā

terni

sinia

punro

kerme

loli

kašt

kermo

punre

kalo

gad

5. Čhon e alava and-i òrdina kaj te keren jekh propozìcia. Xramosaren i arakhli propozìcia!

šošoja

☐

Amare

☐

darale

☐

but

☐

si

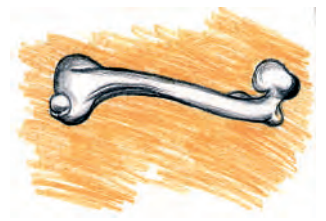
☐

So siklilăm zi akana? 4

1. Xramosaren po jekh alav savo te širdel e grafemença: *a, o, g, k!*

Handwriting practice grid consisting of a series of slanted lines forming a grid pattern.

2. Xramosaren e alava save si and-e telutne čitre!

3. Sode silàbe si and-o svàko alav? Xramosaren and-e štartorre e silabenqo gin!

iv

tikno

tatārel

xaning

veś

4. Cirden jekh linia maškar e alava palal o dino modèlo!

me

keres

ame

keren

tu

kerav

tume

keras

vov

kerel

von

keren

voj

kerel

5. Čhon e alava and-i òrdina kaj te keren jekh propozìcia. Xramosaren i arakhli propozìcia!

duduma

Amaro

dad

kidel

e

So zanas zi akana? 1

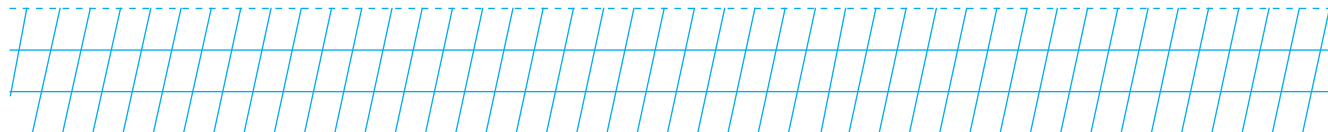
1. Keren alava e avutne silabença. Xramosaren e arakhle alava!

an
a

mal
o

pre
ro

ma
nuś

2. Cirden jekh linia kaθar svàko alav ka-o trebutno cítro!

sinia

lon

rikono

ilo

kokalo

3. Sode silàbe si and-o svàko alav? Xramosaren and-e štartorre e silabenqo gin!

vast

bikinel

khoro

andre

naśel

4. Cirden jekh linia maśkar e alava palal o dino modèlo!

kurko

godă

lolo

melale

phuro

phure

melalo

lole

mas

kurke

guglo

londe

godì

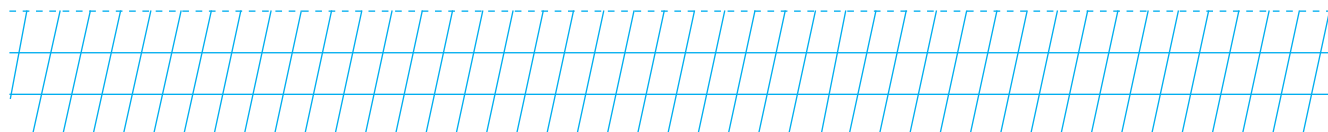
masa

londo

gugle

5. Xramosaren i dini propozìcia!

Mirro phral kinel kalo manro.

So zanas zi akana? 2

1. Xramosaren po jekh alav savo te širdel e grafemença: *d, b, t, x!*

Handwriting practice lines (dashed top and bottom lines, solid middle line) for writing practice.

2. Xramosaren e alava save si and-e telutne čitre!

3. Sode silàbe si and-o svàko alav? Xramosaren and-e štartorre e silabenqo gin!

ges

rodel

gurv

dandarel

aresel

4. Cirden jekh linia maškar e alava palal o dino modèlo!

me

dikhes

ame

dikhen

tu

dikhel

tume

dikhas

vov

dikhav

von

dikhen

voj

dikhel

5. Čhon e alava and-i òrdina kaj te keren jekh propozìcia. Xramosaren i arakhli propozìcia!

dad

Tumaro

veś

and-o

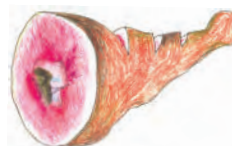
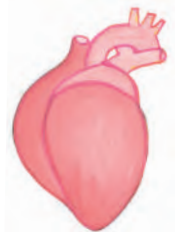
si

IV. ANGLOMILAJA, MIŠTO AVILĂN!

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren e alava save trebal and-e dine imagine!

2. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

guruv _____

ruvni _____

daravel _____

daral _____

gav _____

dandarel _____

3. Keren alava, thovindoje k-i dini silaba jekh vaj maj but silàbe!

an - _____ ka - _____ sa - _____

a - _____ go - _____ E - _____

man - _____ A - _____ lo - _____

4. Xramosaren telal svàko gin i trebutni silàba, xramosaren e alava thaj drabaren e arakhle propozicie!

1 = lo	2 = si	4 = no	8 = la	7 = mas	10 = man	13 = nel
3 = o	5 = me	11 = go	6 = dad	9 = ka	12 = a	14 = ro

3	11, 4	2	5, 8, 1.
---	-------	---	----------

3	10, 14	2	9, 1.
---	--------	---	-------

3	6	12, 13	3	7.
---	---	--------	---	----

5. Xramosaren i trebutni fòrma!

xal – hal

drak – drakh

daj – dai

trjn - trin

6. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

dudum _____

khangeri _____

xaning _____

kham _____

akhor _____

daj _____

xasal _____

milaj _____

7. Pheren e propozìcie e dine alavença!

O Janku

akhora

E xera

nasul

piel

Vov _____ pani.

I Ina kidel e _____.

Kon prasal si _____.

_____ xal kalo manro.

_____ pien pani.

O ašunipen thaj e grafème p, P

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema p. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i pu-rum
i purum
e pu-ru-ma
e puruma

i pa-pin
i papin
e pa-pi-nă
e papină

i pa-trin
i patrin
e pa-tri-nă
e patrină

2. Drabaren e anava. Xulaven len and-e silàbe thaj xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Petru

Pavel

Petronela

Paula

3. Keren e alavenŋo butipen!

o pani _____
o vaxt _____

o sap _____
i buti _____

i paparuda _____
o vurdon _____

4. Drabaren e alava. Thon pašal lenŋe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmença po jekh propozicia!

peko _____
peki _____
peke _____

baxtalo _____
baxtali _____
baxtale _____

lošalo _____
lošali _____
lošale _____

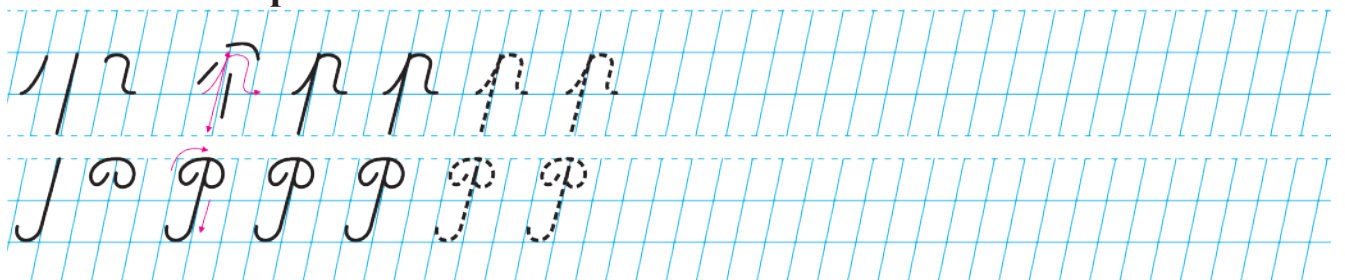
5. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

O amalipen

O Pavel si miro kamlo amal. Vov bešel pašal mande. Butvar, vov avel amende khere te khelas amen khethanes. Kana sam avri astaras paparuden, das xaben vi pani le papinăn, palal kodoja xas mas peko kaj kiravel les miri daj.

Ame sam baxtale vi lošale k-ašti te keras but bută khethanes. So šukar si amaro amalipen!

6. Xramosaren palal o dino modèlo!

ph Ph

O ašunipen thaj e grafemenqe grùpură ph, Ph

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafemenqo grùpo *ph*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i pha-baj
i phabaj
e pha-ba-ja
e phabaja

i pha-baj-lin
i phabajlin
e pha-baj-li-na
e phabajlina

o phu-ro
o phuro
e phu-re
e phure

2. Keren e alavenqo butipen!

o phral _____
i phen _____

o phuro _____
i phuri _____

o rukh _____
i phuv _____

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćúće thana e trebutne alavenća. Keren lenća propozície!

phenel

Me phenav Ame phenas
Tu phenes Tume phenen
Vov phenel Von phenen
Voj phenel

phagel

Me _____ Ame _____
Tu _____ Tume _____
Vov _____ Von _____
Voj _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

O papus vi i mami

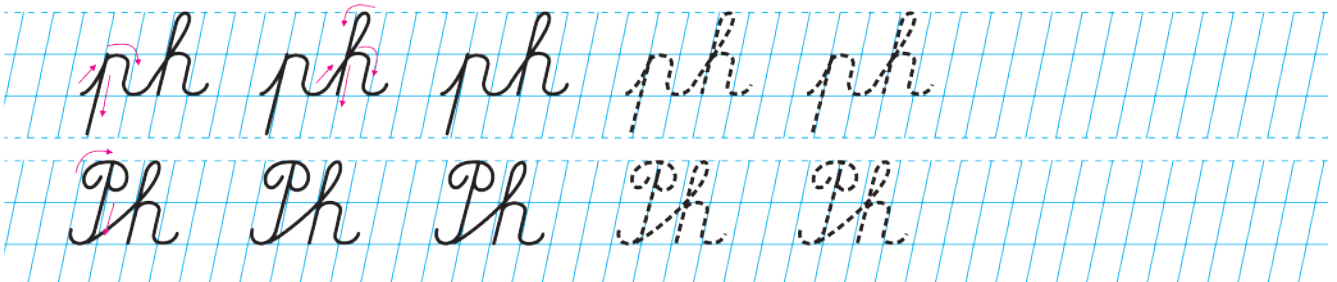
Miro papus vi miri mami si but phure. Len si len and-i bar but phabajlina, akhorlina, ambrolina vi aver rukha.

Butvar, o papus akharel amen vi phenel amenqe:

- Aven te kiden vi te xan: phabaja, akhora, ambrola vi drakha.

Ame phagas so kamas te xas. Sam but lošale so amaro papus vi amari mami si but butårne.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

th Th

O așunipen thaj e grafemenqe grùpură *th, Th*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafemenqo grùpo *th*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o tha-gar
o thagar
e tha-ga-ra
e thagara

i tha-gar-ni
i thagarni
e tha-gar-nă
e thagarnă

o thav
o thav
e tha-va
e thava

2. Keren e alavenqo butipen!

o than _____ o thud _____ o them _____ o thuv _____

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavença. Keren lença propozicie!

thovdo _____	thulo _____	me thovav _____	ame _____
thovdi _____	thuli _____	tu thoves _____	tume _____
thovde _____	thule _____	vov _____	von _____

4. Drabaren o təksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

O rromano them

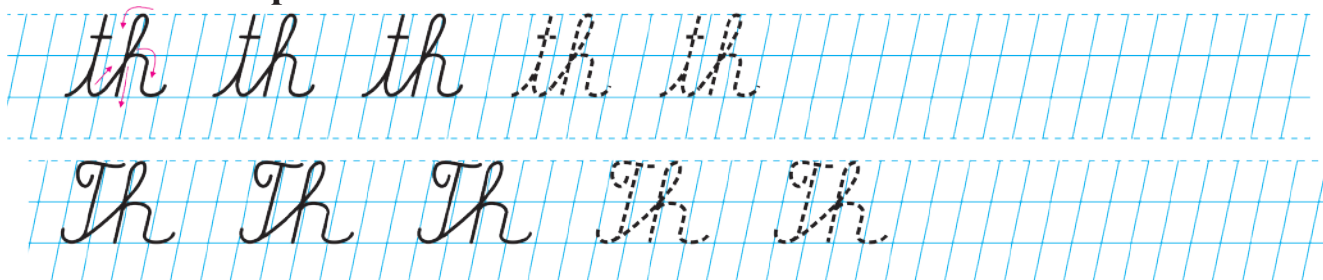
O David mangel te arakhel kaj si o rromano them:

- Dadea, sostar na si amen jekh rromano them?

- Miro kuć David, O Devel mukhlăs amen le rromen te phiras p-e savore thana thaj thema. O Del si amaro thagar. Kadă, amen, le rromen, si amen o baro them. Amaro them si p-i savori lumă.

- So śukar! Ame trebal te phiravas amen śukar thaj te naisaras kaj o Del dinăs amen jekh kasavo them!

5. Xramosaren palal o dino modėlo!

O ašunipen thaj e grafème z, Z

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema z. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i zen
i zen
e ze-nà
e zenà

o buz-no
o buzno
e buz-ne
e buzne

i ze-bra
i zebra
e ze-bre
e zebre

i zor
i zor

o zo-ra-li-pen
o zoralipen

zo-ra-les
zorales

śaj = d-aśti
bistrel = bistarel

2. Drabaren e anava. Xulaven len and-e silàbe thaj xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Zorel

Ziku

Zaharia

Zoli

3. Drabaren e alava. Thon pašal lenŋe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmenča po jekh propozìcia!

zoralo _____

zorali _____

zorale _____

savo _____

savi _____

save _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e śtartorre!

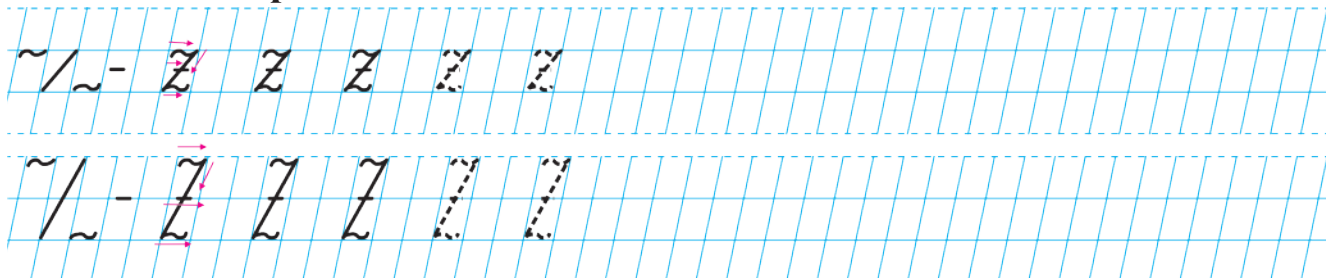
I zor

- Dadea, kon si o maj zoralo manuś andar i lumă?

- Zoli, aśundăn i paramisi palal o David thaj o Goliat? Kana rodes and-i Biblia kadaja paramisi, arakhesa kaj o Goliat sas jekh but zoralo thaj nasul manuś. Le Davidos na sas les bari zor. Vov sas tikno thaj godăver thaj kadă śaj mardăs le Goliatos.

Na trebal te bistras so kon si godăver thaj patăl and-o Devel si o maj zoralo manuś!

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

O ašunipen thaj e grafème c, C

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren i grafema c. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i cik-ni-da
i ciknida
e cik-ni-de
e ciknide

i ca-xra
i caxra
e ca-xre
e caxre

i co-xa
i coxa
e co-xe
e coxe

2. Drabaren e anava. Xulaven len and-e silàbe thaj xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Gracian

Galaci

Graciela

Viktorica

3. Drabaren e alava. Thon pašal lenŕe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmença po jekh propozìcia!

paś-o _____

paś-i _____

paś-e _____

daralo _____

darali _____

darale _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

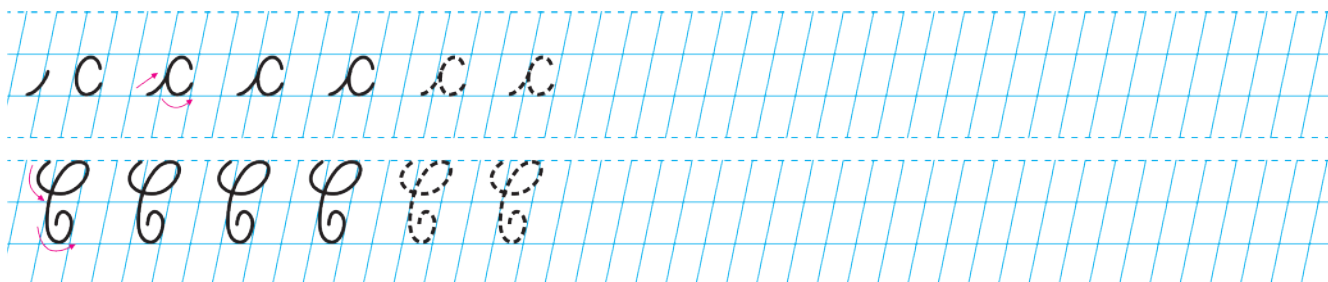
E tradicionalo rroma

O Gracian traisarel and-o Galaci. Kothe si but rroma save inkeren i rromani tradicia. Si rroma save keren tradicionalo bută. E romnă phiraven rromane coxe haj e rroma xurăvenas kale kalce.

Maj anglal e rroma phirenas andar e gava te roden buti, gilabenas ka-e abăva, kinenas vi bikinenas bută.

But rroma beśenas and-e caxre. Akana, e rroma vazde bare thaj śukar khera.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren e alava save trebal and-e dine imagine!

__uru__

__abaj

__agar

bu__no

__iknida

2. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

paparuda _____

coxa _____

phenel _____

muca _____

thagaripen _____

them _____

zoralo _____

phral _____

3. Xramosaren po jekh alav savo širdel/ astarel e dine grafemença!

p _____

c _____

ph _____

ś _____

th _____

j _____

z _____

kh _____

4. Keren propozície e dine alavença!

pekel: _____

phen: _____

thovel: _____

zumi: _____

caxra: _____

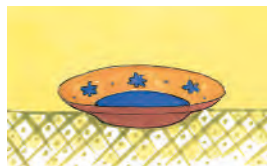

O ašunipen thaj e grafème ć, Ć

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema ć. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i ći - ri - kli
i ćirikli
e ći-ri-klă
e ćiriklă

o ća - ro
o ćaro
e ća-re
e ćare

o ća-so
o ćaso
e ća-su-ră
e ćasură

2. Keren e alavenqo butipen!

i ćar _____ koćak _____ i ćik _____

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavença. Keren lença propozície!

ćáo _____	sovnakutno _____	p-o _____
ćáci _____	sovnakutni _____	p-i _____
ćáce _____	sovnakutne _____	p-e _____

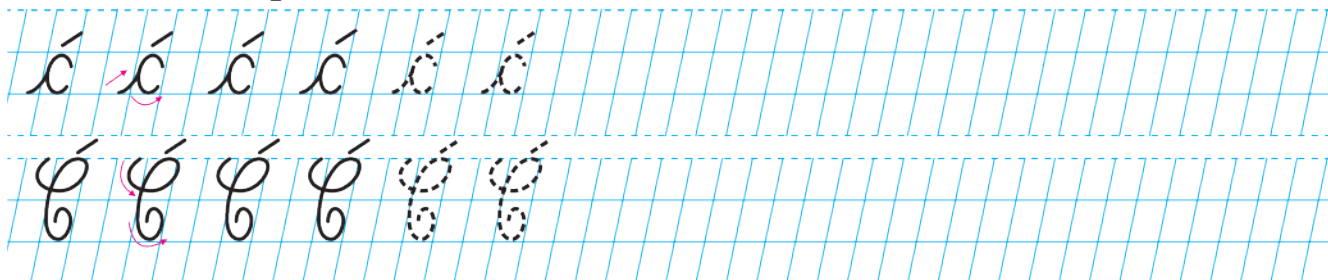
4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

I ćirikli

Si texarin. O ćaso sikavel šov. I ćirikli si p-i bar. Voj astarel te gilabel sanes. And-i amari bar si but ćar. I ćirikli khelel pes and-i ćar thaj rodel vareso te xal. Palal kodoja voj piel pani andar jekh tikno ćaro. Palal so xal vareso thaj piel pani, i ćirikli xurăl p-e rukha.

Varekana ame das la te xal manro. Kana kamel te naisarel voj gilabel but sanes. So šukar si voj!

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren i ćaci fõrma!

tagar - thagar

muca - muka

ćaro - caro

kaşt - caşt

2. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

ćiken _____

şukar _____

şingalo _____

buzno _____

trebal _____

thavdel _____

coxa _____

plaćal _____

ćaso _____

3. Keren e zute palal o dino modèlo!

grast - grasta

manuś -

kaşt - _____

ćang - _____

tover - _____

bal - _____

şel - _____

vast - _____

vuşt - _____

arćić - _____

4. Arakhen e doşa and-e propozície! Xramosaren len trebutnes!

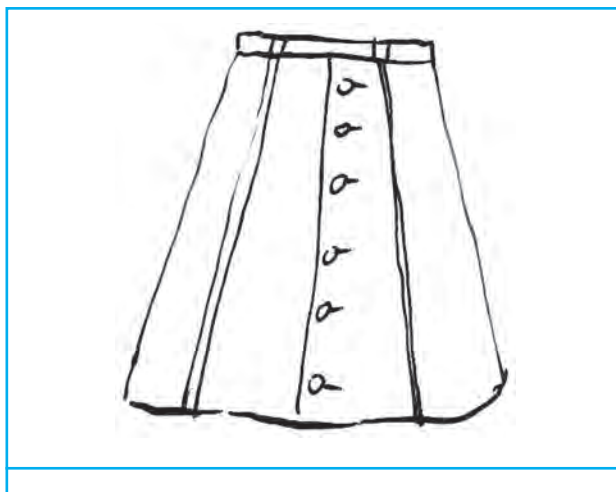
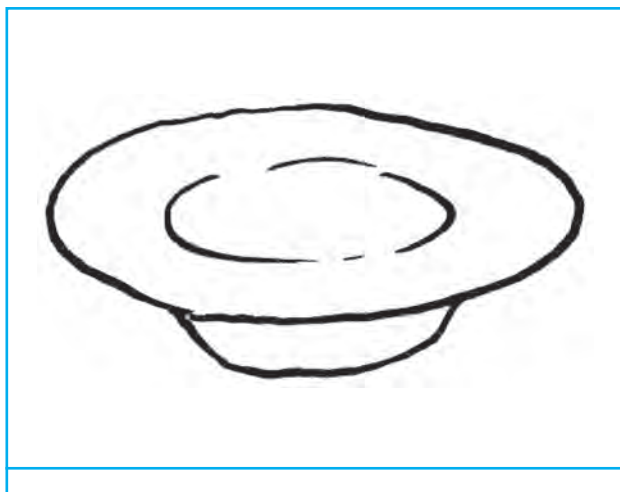
O manus si barvalo.

I muťa si bari thaj şukar.

O Karol si joralo.

P-o drom arakhlem jekh kokak.

5. Xramosaren so si and-e dikhimata. Rangären o ćitro savo si les ka-o astaripen i grafema „ć”!

čh Čh

O ašunipen thaj e grafemenqe grùpură čh, Čh

1. Dikhjen e čitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren e grafemenqo grùpo čh. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o čha – vo
o čhavo
e čha-ve
e čhave

i čhaj
i čhaj
e čha-ja
e chaja

i čhu – ri
i čhuri
e čhu-ră
e čhură

2. Keren e alavenqo butipen!

čhib _____ čhej _____ mačho _____

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavenča. Keren lenča propozície!

lačho _____ čhindo _____ thovdo _____

lačhi _____ čhindi _____ thovdi _____

lačhe _____ čhinde _____ thovde _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

I rromani čhib

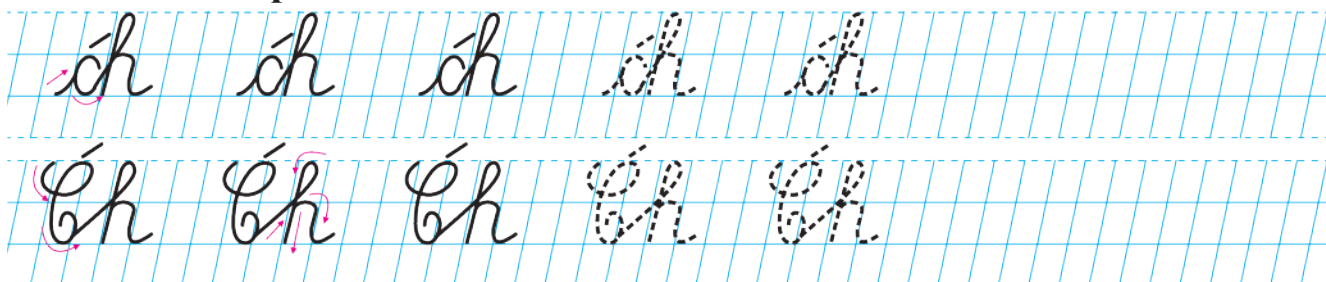
Jekh čhavo thaj jekh čhaj vakăren palal e alava andar i rromani čhib.

- Dikh, Alina, me phenav „čhuri”, haj o Radu phenel „şuri”. Me vakărav „thol”, aj vov del дума „şol”.

- Va, Aleks, si maj but alava numaj si jekh rromani čhib. Tu phenes „pučhel”, o Radu phenel „pušel”. Si amen verver alava kaj si len sajekh xatăripen: *phenel, vakărel, del дума, sborizel, boril, vorbinel*.

So şukar thaj barvali si amari čhib!

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema 3. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o 3u-kel
o 3ukel
e 3u-ke-la
e 3ukela

o 3i-vu-tro
o 3ivutro
e 3i-vu-tre
e 3ivutre

i 3u-vli
i 3uvli
e 3u-vlă
e 3uvlă

2. Keren e alavenqo butipen!

zanglipen _____ 3eno _____ 3ukli _____

3. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavença. Keren lença propozície!

3anel

me 3anav
tu 3anes
vov 3anel
voj 3anel

ame 3anas
tume 3anen
von 3anen

3al

me 3av
tu _____
vov _____
voj _____

ame _____
tume _____
von _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

So 3anas?

Duj amala, o Marku thaj i Ana vakăren palal o zanglipen.

- Me som tikno, haj 3anav but bută, phenel o Marku.

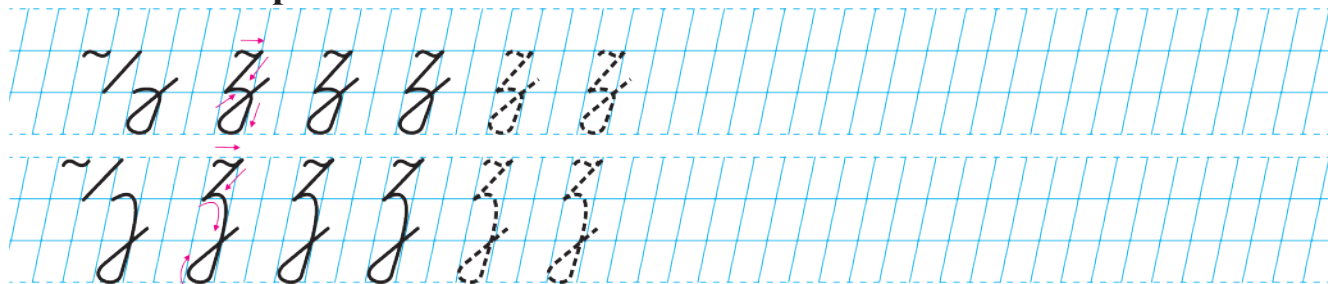
3anav so o Devel kerdăs le manušen thaj le 3ivutren.

- Tu so 3anes, Ana?

- Me 3anav te 3av korkori k-i škola, phenel i Ana. 3anav te dav pakiv savore zenen vi te na kerav nasulimata.

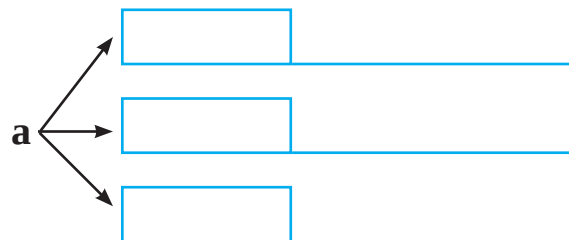
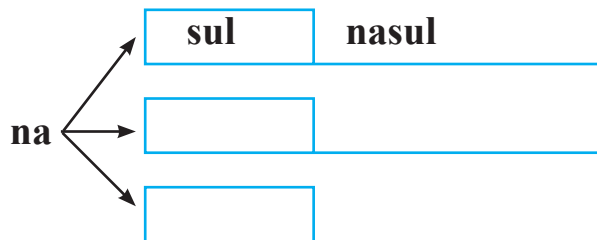
-Va, ame trebal te 3anas te phiravas amen şukar, te 3as k-i škola, k-i khangeri, te avas godăver vi pakivale, phenel o Marku.

6. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Keren alava xramosarindo aver silabe! Xramosaren e arakhle alava!

2. Pheren e alava e grafemaça i vaj j!

ba _ a sóso _ _ ilo p _ sóm na _ f _ lmo
 rromn _ zuvl _ mu _ _ ag taxa _ m _ la _

3. Xulaven e alava and-e silàbe!

filmo - fil-mo	chavo - _____
baja - _____	çanga - _____
živutro - _____	churi - _____
zuto - _____	gaço - _____
zanel - _____	puçhel - _____

4. Keren propozície e dine alavença!

açhel: _____
 maçho: _____
 churi: _____
 zukel: _____
 živutro: _____

ž Ž

O ašunipen thaj e grafème ž, Ž

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema ž. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i žam-ba
i žamba
e žam-be
e žambe

i ži-ra-fa = i me-nă-li
i žirafa = i menăli
e ži-ra-fe = e me-nă-lă
e žirafe = e menălă

2. Drabaren e alava thaj pheren e ćuće thana e trebutne alavenča. Keren lenča propozície!

zeleno žamba

lungo _____

galbeno _____

zelena žambe

lunga _____

galbena _____

ućo _____

maškarutno _____

sano _____

ući _____

maškarutni _____

sani _____

uće _____

maškarutne _____

sane _____

3. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

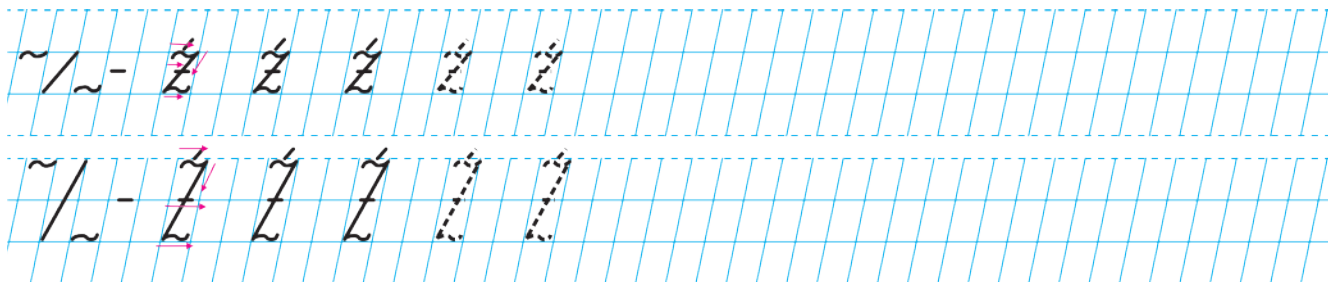
Kon si tikni, kon si bari?

I žirafa si i maj bari andar e živutre, la si la jekh ući thaj sani men. La žirafa si la vi uće, zorale punre.

Aver živutre sine maškarutne, palal o ućipen. Kadja si vi i zebra. La si la maškarutno ućipen.

E maj but živutre si tikne, sar si i žamba, savi si butvar zeleno.

4. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren e alava save trebal and-e dine imagine!

__irikl__

__aj

__uk__l

__amba

__aso

2. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

ćaro _____

zamutro _____

koćak _____

zukel _____

ćhinel _____

žamba _____

laćharel _____

zeleno _____

3. Xramosaren po jekh alav savo širdel/ astarel e dine grafemença!

ć _____

kh _____

ćh _____

ph _____

ž _____

th _____

ž _____

j _____

4. Keren propozície e dine alavença!

coxa: _____

ćik: _____

ćhinel: _____

zeno: _____

žamba: _____

f F

O ašunipen thaj e grafème *f*, *F*

1. Dikhen e čitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafèma *f*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o fo-ros
o foros
e fo-ru-ră
e forură

i fa-mi-li-a
i familia
e fa-mi-li-e
e familie

i fe-lăs-tra
i felăstra
e fe-lăs-tre
e felăstre

2. Drabaren e anava. Xulaven len and-e silàbe thaj xramosaren and-e kherorra sode silàbe si and-o svàko anav!

Florin

Flaviu

Fabian

Florentina

3. Drabaren e alava. Thon pašal lenŋe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmença po jekh propozìcia!

purano _____

učo _____

terno _____

purani _____

uči _____

terni _____

purane _____

uće _____

terne _____

4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

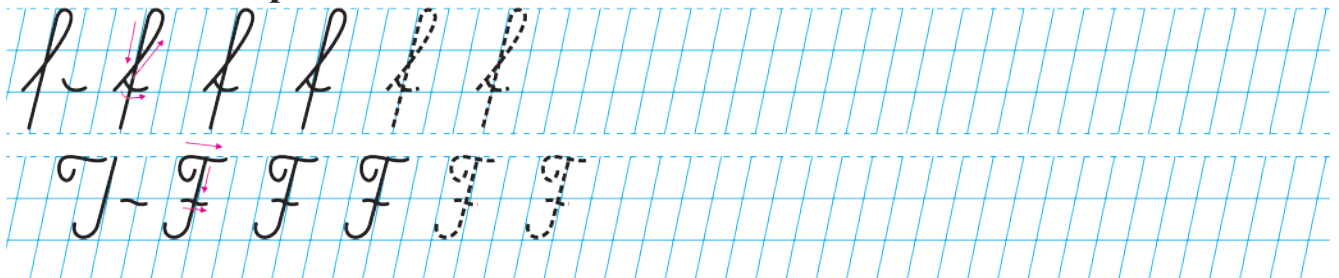
Miri familia

Man si man jekh bari vi šukar familia: o dad, i daj, o papus, i mami, duj phrala, trin phenă vi me. Ame bešas and-o foros. Amaro foros si tikno, purano vi šukar.

Miro dad si siklărno. Vov kerel buti k-i Škola Filiaši kaj siklărel le čhaven i rromani čhib. Miri daj kerel buti k-jekh asociacia vaš i edukacia. Voj marel pes kaj e čhavore thaj e čhajoră te ašti te phiren k-i škola.

Amen si amen jekh šukar kher kaj si les bare felăstre. Butvar, savore zene bešas khethanes te dikhas jekh filmo. Fal man mišto ke si man jekh šukar familia.

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

O ašunipen thaj e grafème *h, H*

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŋe. Trujaren i grafema *h*. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o hi-po-po-ta-mo
o hipopotamo
e hi-po-po-ta-mu-ră
e hipopotamură

o ho-te-lo = o ho-te-li
o hotelo = o hoteli
e ho-te-lu-ră = e ho-te-lă
e hotelură = e hotelă

2. Drabaren e alava. Thon pašal lenŋe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmenča po jekh propozìcia!

pharo _____	thulo _____	ćhindo _____
phari _____	thuli _____	ćhindi _____
phare _____	thule _____	ćhinde _____

3. Drabaren e alava. Thon pašal lenŋe jekh trebutno alav palal o dino modèlo!

phagel

ćhudel

me phagav	ame phagas	me ćhudav	ame _____
tu _____	tume	tu _____	tume ćhuden
vov phagel	von _____	vov _____	von _____
voj _____		voj _____	

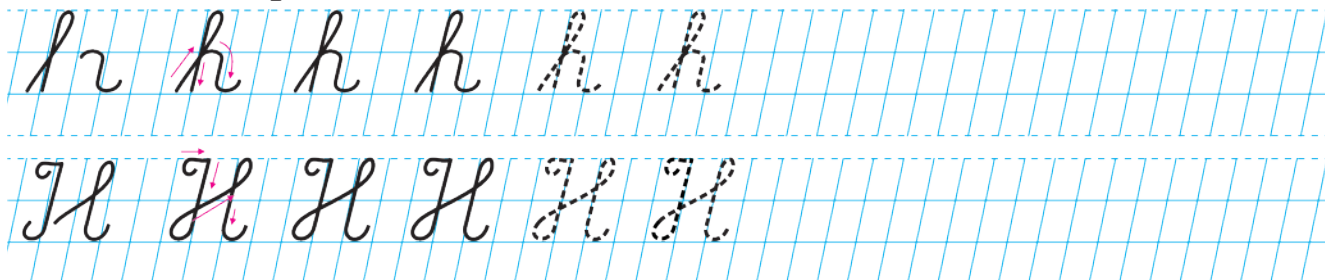
4. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

O hipopotamo

O hipopotamo, sar vi o elefanto, but mangel o pani. Vi vov si jekh baro živutro thaj but pharo. Vi te vov si pharo aj thulo, vov ašti te najol but sigo and-e bare pană.

Tume prinžaren vi tume avere živutren, save živen pašal o pani thaj sine sa kadja bare?

5. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Pheren o avutno tabèlo palal o modèlo!

Me	kerav	Ame	
Tu	keres	Tume	
Vov		Von	
Voj			

Me		Ame	kinas
Tu	kines	Tume	
Vov		Von	
Voj			

2. Keren e alavenqo butipen!

balo - bale

foros - _____

hotelo - _____

familia - _____

hipopotamo - _____

felăstra - _____

lovo - _____

kurko - _____

3. Xramosaren e silàbe thaj xramosaren e arakhle alava!

ker - ko _____ zu - mi _____ ki - ra - vel _____

ki - del _____ pe - kel _____ i - ca - li _____

co - xa _____ u - li - ca _____ his - to - ri - a _____

4. Keren propozície e dine alavença!

foros: _____

familia: _____

hotelo: _____

hipopotamo: _____

REKAPITULÀCIA

1. Keren e zute palal o modèlo!

patrin - patrina

coxa - _____

phral - _____

ćar - _____

thav - _____

ćhuri - _____

buzno - _____

živutro - _____

2. Xramosaren e alava kaj si len amboldino/ mamujutno sènso!

baro _____

kalo _____

kathe _____

nasul _____

opre _____

nevo _____

3. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

paruvel - _____

xal - _____

gilabel - _____

ažutil - _____

zanel - _____

mangel - _____

4. Keren propozìcie e dine alavença!

raśaj: _____

khandel: _____

phabaj: _____

ćaro: _____

milaj: _____

EVALUÀCIA

1. Xulaven and-e silàbe e dine alava!

arakhel _____	phuri _____
šov _____	buzni _____
corel _____	zamutro _____
khandel _____	foros _____

2. Xramosaren po duj alava save širden/ astaren e grafemença!

h _____	ch _____
f _____	c _____
ž _____	c _____
3 _____	kh _____

3. Keren o butipen vaš e alava!

zeno - _____	them - _____
žamba - _____	kher - _____
foros - _____	phuro - _____
hotelo - _____	chavo - _____

4. Drabaren e alava. Thon pašal lenθe jekh trebutno alav!

lačo _____	phuro _____
lači _____	phuri _____
lače _____	phure _____

5. Pheren o avutno tabèlo palal o modèlo!

Me	mangav	Ame	mangas
Tu		Tume	
Vov		Von	
Voj			

Me		Ame	
Tu	phenes	Tume	
Vov		Von	phenen
Voj			

6. Sode silàbe si and-o svàko alav? Xramosaren and-e štartorre e silabenqo gin!

foros

hotelo

zuvli

žamba

živutro

7. Xramosaren po jekh alav savo širdel/ astarel e dine grafemença!

3 _____ p _____

c _____ x _____

v _____ n _____

m _____ g _____

8. Drabaren e silàbe thaj xramosaren e arakhle alava!

pu-rum _____ du-dum _____

daj _____ pa-pin _____

pha-baj _____ ze-bra _____

tha-gar _____ buz-no _____

9. Xramosaren telal svàko gin i trebutni silàba, xramosaren e alava thaj drabaren i arakhli propozìcia!

1 = I

3 = ra

4 = fa

7 = maj

5 = si

6 = o

11 = vu

8 = u

12 = tro

10 = ži

9 = čo

2 = ži

1

2, 3, 4

5

6

7

8, 9

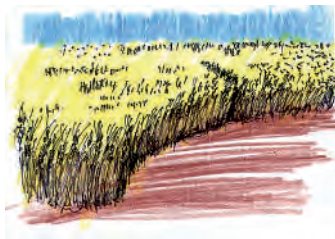
10, 11, 12

V. MILAJ, KHAM, TATIPEN

O ašunimata thaj e grafème ě, ě, ő, ů

1. Dikhen e ěitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafème ě, ě, ő, ů. Sode silàbe si and-o svàko alav?

O dĭv ba-rŕl si-go.
O dĭv barŕl sigo.

E ter-ne den vast le ter-năn.
ter - năn.
E terne den vast le ternăn.
ternăn.

O pa-xoj bi-lŕl.
O paxoj bilŕl.

Me phenav *kerdem*, sar e kakavară.
Tu phenes *kedom*, sar e xanotară.
Vov phenel *kerdŕm*, sar e riĉinară.
Voj phenel *kerdŭm*, sar e zambašă.

o dĕs = o dĭves = o ges
e dĕsa = e dĭvesa = e gesa

i lulugi = i luludĭ
e lulugă = e luludă

2. Drabaren e alava. Thon pašal lenŕe jekh trebutno alav palal o dĭno modĕlo!

baro > barŕl parno > _____ tikno > _____

lolo > lolŕl kalo > _____ xarno > _____

baro > barŕl = barărel pes

luludŕl = luludărel pes

tato > tatŕl = _____

bilŕl = _____

xarno > xarnŕl = _____

tiknŕl = _____

3. Pheren e ĉuĉe thana e trebutne alavenĉa!

kerel

anel

me kerdŕm ame kerdăm
tu kerdăn tume _____
vov _____ von kerdn
voj _____

me _____ ame _____
tu andăn tume anden
vov _____ von _____
voj _____

4. Drabaren e alava. Thon pašal lenŋe jekh trebutno alav palal o dino modëlo!

so?	kana?	so?	kana?
o anglomilaj	anglomilaje	luj	lujne
o milaj	_____	marci	_____
o angloivend	angloivende	tetradĭ	tetradĭne
o ivend	_____	žoj	_____
		paraštuj	paraštujne
		savato	_____
		kurko	kurke

5. Drabaren o tĕksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

O anglomilaj

Palal o ivend, avel o anglomilaj.

Akana e dĕsa si bare, tha' e rătă xarnŋn.

O paxoj andar e pană bilŋl, thaj e lenă barŋn.

O kham si zoralo thaj avri tatŋl but. P-i phuv inklŋl i zeleno čar thaj e rukha luludŋn.

E čhave thaj e terne kiden e luludă vaj kinen len katar e luludălă thaj den len ka-e ternă.

Vi me kerdŋm kadja. Gelŋm and-i bar thaj lilŋm jekh šukar loli luludĭ te astarel la miri amalin ka-o kan. I phen čhindăs vi voj luludă andar i bar, sar phenel pes and-i dĭli:

„Thaj gelem me and-i bar,

Čhindem luludĭ šukar,

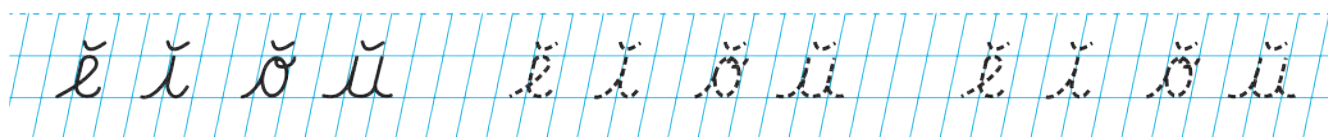
Thovdem la ka-o šero

Te kames munro ilo!”

Siklŋven vi tume kadaja dĭli!

6. Xramosaren palal o modëlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Pheren o telutno tabèlo e trebutne alavença!

kon?	adës	iz
Me	kerav	kerdòm
Tu		
Vov		
Voj		
Ame	keras	kerdäm
Tume		
Von		

2. Drabaren e alava thaj xramosaren andar savo alav kerdile von!

lolöl → lolo

kalöl → _____

matöl → _____

ternöl → _____

rätöl → _____

phuröl → _____

tiknöl → _____

3. Thovindoj o pučhipen „so kerdöl?“, xramosaren e alava palal o dino modèlo!

terno – ternöl

phuro - _____

baro - _____

kalo - _____

lolo - _____

tato - _____

4. Xramosaren e alava palal o dino modèlo!

pani – pană

butĩ - _____

luludĩ - _____

bali - _____

bakri - _____

piri - _____

rakli - _____

5. Xramosaren e pučhimata vaš e amboldimata!

Pučhipen: _____

Amboldipen: And-o fòros me dikhlem le ternën.

Pučhipen: _____

Amboldipen: Va, kamav te drabarav o lil.

Pučhipen: _____

Amboldipen: Me zav te rodav butĩ.

O ašunipen thaj e grafème q, Q

1. Drabaren e alava amboldindoj ka-e pučhimata. Trujaren i grafèma q. Phenen sar drabarel pes i grafèma q and-i svàko situàcia!

kon?

me
tu
vov
voj
ame
tume
von

kasqe?

man-qe → manqe
tu-qe → tuqe
les-qe → lesqe
la-qe → laqe
a-men-qe → amenqe
tu-men-qe → tumenqe
len-qe → lenqe

Kasqo? lesqo - lesqo phral

lenqo - lenqo phral

Kasqi? lesqi - lesqi phen

lenqi - lenqi phen

Kasqe? lesqe - lesqe phrala

lenqe - lenqe phrala

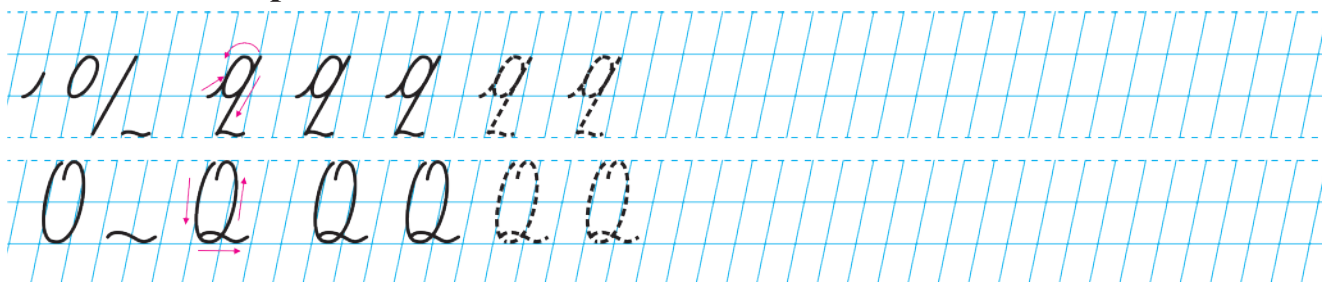
Kasqe? lesqe - lesqe phenă

lenqe - lenqe phenă

2. Ambolden ka-o pučhipen *kasqe* thaj xramosaren i trebutni forma and-o tabelo. Keren jekh propozicia e arakhle alaveça!

Kon?	Kasqe?	I kerdi propozicia
me	manqe	O dad kinel manqe jekh lil.
tu		
vov	lesqe	
voj	laqe	
ame		
tume	tumenqe	
von		

3. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Pheren o tabèlo e trebutne formença!

O puchipen	o dad		o phral	
Kon?	o dad	e dada		
Kasqe?	le dadesqe	le dadenqe		

2. Pheren o tabèlo e trebutne formença!

O puchipen	i daj		i čhaj	
Kon?	i daj	e daja		
Kasqe?	le dajaqe	le dajanqe		

3. Thoven and-e ćuće thana trebutne alava dikhindoј palal o modèlo!

lesqo phral	laqo _____	lenqo _____
lesqi phen	laqi _____	lenqi _____
lesqe phrala	laqe amala	lenqe rakle
lesqe _____	laqe daja	lenqe _____

4. Xramosaren and-o tabelo e alava save ambolden ka-o pućhipen „kasqe?”!

Kon?	me	tu	vov	voj	ame	tume	von
Kasqe?						tumenqe	

5. Xramosaren e pućhimata vaś e amboldimata!

Pućhipen: _____

Amboldipen: O lil si lesqo.

Pućhipen: _____

Amboldipen: I tikni čhaj dinās luludă e dajaqe.

Pućhipen: _____

Amboldipen: I bibi kerel amenqe laćho xaben.

O aśunipen thaj i grafëma θ

1. Drabaren e alava amboldindoј ka-e pućhimata. Trujaren i grafëma θ. Phenen sar drabarel pes i grafëma θ and-i svàko situàcia!

kon?

kasθe?

kasθar?

me man-θe → manθe
tu tu-θe → tuθe
vov les-θe → lesθe
voj la-θe → laθe
ame a-men-θe → amenθe
tume tu-men-θe → tumenθe
von len-θe → lenθe

man-θar → manθar
tu-θar → tuθar
les-θar → lesθar
la-θar → laθar
a-men-θar → amenθar
tu-men-θar → tumenθar
len-θar → lenθar

2. Drabaren e alava. Keren jekh propozìcia e alavenća andar i palutni kolòna!

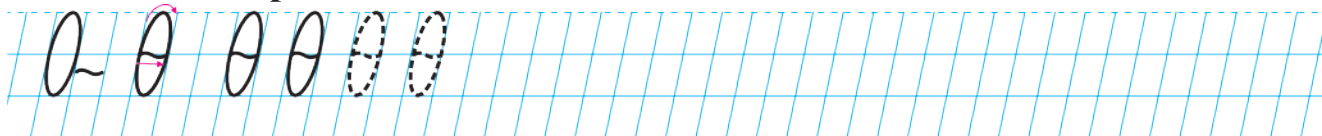
kon?	kaj/ kasθe?	kasθe?	i kerdi propozicia
o dad	k-o dad	dadesθe	
e dada	k-e dada	dadenθe	

kon?	kaθar/kajθar?	kasθar?	i kerdi propozicia
o dad	kaθar o dad	dadesθar	
e dada	kaθar e dada	dadenθar	

3. Drabaren e alava. Keren jekh propozìcia e alavenća save ambolden ka-o pućhipen „kasθe?”!

kon?	kasθe?	I kerdi propozicia
me	manθe	Miro amal avel manθe te khelas amen khethanes.
tu		
vov	lesθe	
voj		
ame		
tume		
von	lenθe	

4. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Drabaren e alava. Keren jekh propozicia e alavença andar i palutni kolòna!

kon?	kaj/ kasθe?	kasθe?	i kerdi propozicia
o raklo	k-o		
e rakle	k-e		

2. Thoven and-e ćuće thana trebutne alava dikhindoj palal o modèlo!

and-o vurdon = vurdonesθe	kaθar o phral = phralesθar
and-o lil = _____	andar o foros = _____
and-o ilo = _____	kaθar i daj = _____
and-i bar = _____	kaθar o dad = _____

3. Drabaren e alava. Keren jekh propozicia e alavença save ambolden ka-o pućhipen „kasθar?”!

kon?	kasθar?	I kerdi propozicia
me	manθar	O tikno ćhavo xudās o lil manθar.
tu		
vov	lesθar	
voj		
ame		
tume		
von	lenθar	

4. Xramosaren e pućhimata vaś e amboldimata!

Pućhipen: _____

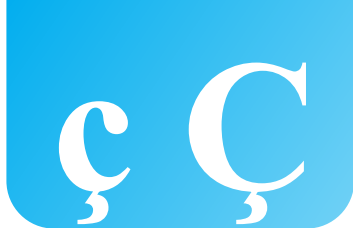
Amboldipen: O ćhavo 3al dadesθe/ k-o dad.

Pućhipen: _____

Amboldipen: I bori avel gavesθar/ andar o gav.

Pućhipen: _____

Amboldipen: Miri phen kindās i coxa rromnăθar/ kaθar i rromni.

O ašunipen thaj e grafème ç, Ç

1. Drabaren e alava amboldindoj ka-e pučhimata. Trujaren i grafèma ç. Phenen sar drabarel pes i grafèma ç and-i svàko situàcia!

kon?

me
tu
vov
voj
ame
tume
von

kaça?

mança
tuça
leça
laça
amença
tumença
lença

2. Drabaren e alava. Thon pašal lenŋe jekh trebutno alav palal o dino modèlo!

kon?

o dad
e dada
o čavo
e čave

kaça?

e dadeça
e dadença

e čavença

so?

o vurdon
e vurdona
o kašt
e kašta

soça?

vordoneça
vurdonença

3. Drabaren o tèksto palal kodoja xamosaren les and-e štartorre!

Aven mança!

Amaro papus mothovel amenqe sa i vrjama: „Aven, aven mança te sikavav tumenqe and-o veš e čara thaj e rukha, te prinžaren len!“. Ame gelām and-i bar e školaqi thaj akhardām vi le averen te aven:

- Čavalen aj čhajalen, aven vi tume amença te siklōvas e vešesqe čara, luludā aj rukha!

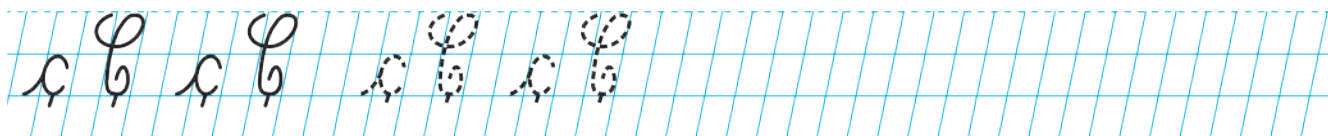
I rajni siklārni šundās amen thaj akhardās vi voj le siklōvnen aj le siklōvnān:

- Siklōvnealen, sklōvnālen, aven vi tume lença! Jekh amalin maj tikni mandar avili pašal mande thaj vakārdās manqe:

- Mekh vi man te zav tuça!

- Mišto, atunc le tuça tire phrales vi tire phenā aj av leça thaj laça k-o veš! Akana, ame sa sam lošale, andar kodoja ke prinžaras e vešesqe čara, rukha aj luludā.

4. Xamosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Pheren o tabèlo e trebutne formença!

Kon?	me	tu	vov	voj	ame	tume	von
Kaça?	mança			laça			lença

2. Thoven and-e ćuće thana trebutne alava dikhindoj palal o modèlo!

o dad - e dadeça	e dada - e dadença
o ćhavo - _____	e ćhave - _____
i phuri - _____	e phurǎ - _____
i daj - _____	e daja - _____

3. Thoven and-e ćuće thana trebutne alava dikhindoj palal o modèlo!

lesqo dad	laqo _____	mirro _____
lesqi _____	laqi phen	tiri _____
lesqe _____	laqe _____	amare _____

4. Xramosaren e pućhimata vaś e amboldimata!

and-o fòros = forosće	kaćar o dad = dadesćar
and-o gav = _____	andar o gav = _____
and-o vast = _____	kaćar i phen = _____
and-i godǐ = _____	kaćar o phuro = _____

5. Ambolden k-e pućhimata thaj xramosaren e arakhle fòrme and-o tabèlo!

Pućhipen: _____

Amboldipen: O rrom zal k-o abǎv e vurdoneça.

Pućhipen: _____

Amboldipen: O zamutro avel khere jekhe śukare borǎça.

Pućhipen: _____

Amboldipen: O terno zal k-i śkòla pesqe amaleça.

ä Ä ë
Ë Ì Ï

E ašunimata thaj e grafème ä, Ä, ë, Ë, Ì, Ï

1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafème ä, ë, Ì. Sode silàbe si and-o svàko alav?

o ìm-pä-ra-to = o tha-gar
o ìmpärato = o thagar
e ìm-pä-ra-tu-ră = e tha-ga-ra
e ìmpäratură = e thagara

o kher = o khër
o kher = o khër
e khe-ra = e khë-ra
e khe-ra = e khëra

sì = si

khëlel = khelel

šil = šil

2. Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre!

But kamle ćhavalen thaj ćhajalen!

Sine but manuša save zanen o purano lav thagar, tha' sine vi aver save bistarde kadaja дума thaj phenen ìmpärato, kadja sar vakären e gaze. Sa kadja, sine aver zene, save vakären: *sì, šil, khër, khëlel*... thaj na mothoven sar averende, kaj sine maj but: si, šil, kher, khelel.

Ame si te zanas ke e vaka ä, ë thaj Ì nana-i andar amari ćhib von sine line gazikane ćhibëndar. Ame dikhas vaj šunas len numaj and-e lava save aven andar aver ćhibă.

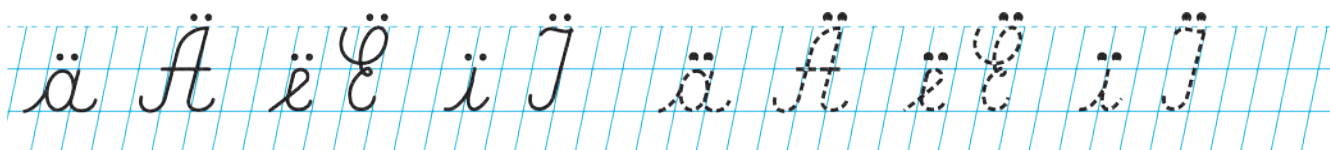
Te xramosaras kadja!

o thagar
o kher
o šil
khelel

Te paruvass kadala lava!

o ìmpärato
o khër
o šil
khëlel

3. Xramosaren palal o dino modèlo!

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren e alavenqe zute palal o dino modèlo!

kalo - parno

užo - _____

opre - _____

sano - _____

tato - _____

nevo - _____

baro - _____

dur - _____

śukar - _____

sigo - _____

2. Drabaren e silàbe thaj xramosar e arakhle alava! Keren lença propozície!

gîn - do _____ žam - ba _____ ži - ra - fa _____

kîm - po _____ gi - li _____ in - ge - rel _____

u - žo _____ man - gel _____ ru - gi - sa - rel _____

3. Xramosaren grafemença e dine gina!

2 _____

8 _____

5 _____

7 _____

6 _____

3 _____

4. Keren propozície e dine alavença!

împărato: _____

kîntari: _____

śil: _____

E ašunimata thaj e grafème à, è, ì, ò, ù

- 1. Dikhen e ćitre thaj drabaren e alava save si telal lenŕe. Trujaren e grafème à, è, ì, ò, ù. Sode silàbe si and-o svàko alav? Drabaren o tèksto palal kodoja xramosaren les and-e štartorre.**

o pà-pus
o pàpus

o pè-ta-lo
o pètalo

i fa-mì-li-a
i famìlia

i cò-xa
i còxa

i par-ti-tù-ra
i partitùra

- 2. Drabaren e alava. Xulaven len and-e silàbe!**

Sar xramosarasa maj dur?

Ži akana, ame xramosardām e gažikane lava kadja: caxra, coxa, del duma, elefanto, familia, foros, hipopotamo, hotelo, ìmpārato, kokalo, magazino, muca, paparuda, papus, podo, sinia, zeleno, žamba, žirafa.

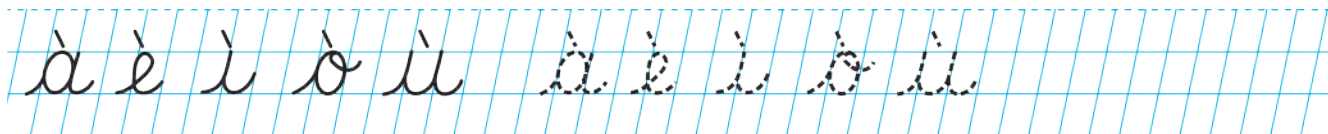
Kadala dūme si te xramosarass len kadja: cāxra, cōxa, del dūma, elefānto, famìlia, fōros, hipopotāmo, hotèlo, ìmpāràto, kòkalo, magazìno, mùca, paparùda, pàpus, pòdo, sìnìa, zèleno, zàmba, žiràfa.

E aver rromane lava xramosaren pen bi te sikavas kaj perel o akcènto. Vov arakhel pes k-o agor e lavesqo.

- 3. Drabaren e alava. Thon pašal lenŕe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmenča po jekh propozìcia!**

gàlbeno lil gálbeno patrin zèleno _____ zèleno _____
gàlbena lila gálbena patrìna zèlena _____ zèlena _____

- 4. Xramosaren palal o dino modèlo!**

KLASAQE BUTĂ

1. Cirden jekh linia telal e alava and-e save si jekh andar e grafeme: à, è, ì, ò, ù!

O berś si kerdo andar deśuduj čhona. Jekh čhon si kerdo andar 30 vaj 31 dīvesa thaj and-i Februàra si 28 vaj 29 dīvesa. E dīvesenqo gin andar i Februàra na si sajekh and-o svàko berś. I Februàra si la 28 dīvesa, nùmaj andar śtar and-e śtar berśa si la 29 dīvesa. Śtar kurke keren jekh čhon thaj eŧta dīvesa keren jekh kurko. E berśesqe berśivaxta si śtar: o anglo milaj, o milaj, o anglo ivend thaj o ivend.

2. Cirden jekh linia kaθar o čhon ka-e trebutne berśivaxta!

o Jùnio			i Februàra
o Trintonaj	anglo milaj	milaj	i Septèmbra
o Maj			i Januàra
o Àgusto			i Oktòbra
o Żùlio	ivend	anglo ivend	i Novèmbra
o Aprìlo			i Decèmbra

3. Xulaven and-e silàbe e avutne alava!

Januara: Ja - nu - à - ra Maj _____ Septèmbra _____
Februàra _____ Jùnio _____ Oktòbra _____
Trintonaj _____ Żùlio _____ Novèmbra _____
Aprìlo _____ Àgusto _____ Decèmbra _____

4. Drabar e propozicie! Xramosar palal lenθe Č kana si éaće vaj N kana na si éaće!

O berś si les deśuduj čhona. _____ Śov kurke keren jekh čhon. _____

O čhon si les deśuduj čhona. _____ I Januàra si ivendesθe.

And-jekh kurko si eŧta dīvesa. _____ And-jekh čhon śaj te aven 29 dēsa. _____

1. Drabaren e alava amboldindoj ka-e pučhimata. Trujaren i grafèma rr. Sode silàbe si and-o svàko alav?

i rroj
i rroj
e rro-ja
e rroja

o rrom
o rrom
e rro-ma
e rroma

i rrom-ni
i rromni
e rrom-nă
e rromnă

o a-rro
o arro

e a-rre
e arre

i tharr
i tharr

e tha-rra
e tharra

o barr
o barr

e ba-rra
e barra

man-ro = ma-rro = man-gro = man-dro
manro marro mangro mandro

pun-ro = pi-rro
punro pirro

2. Drabaren e alava. Thon pašal lenŕe jekh trebutno alav. Keren e arakhle sintagmença po jekh propozìcia!

rromano _____ savorro _____

rromani _____ savorri _____

rromane _____ savorre _____

murro = mirro = munro = morro _____

murri = mirri = munri = mĩrri _____

murre = mirre = munre = mĩrre _____

3. Drabaren e alava. Thon pašal lenŕe jekh trebutno alav!

lil → lilorro

čhaj → čhajorri

čhavo → čhavorro

bori → borörri

raklo → _____

daj → _____

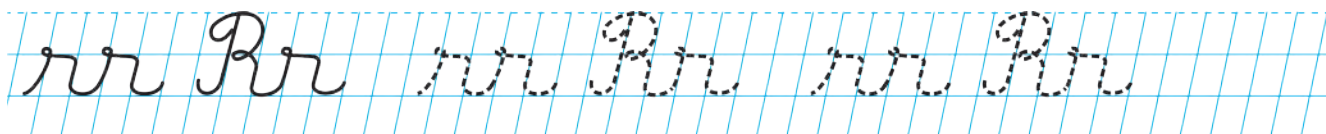
dad → _____

rakli → _____

gad → _____

phen → _____

4. Xramosaren palal o dino modèlo!

Hej, rromalen, aśunen!

Hej, rromalen, aśunen!
Tumare čhaven tume kamen,
Von avena pal' tumenθe
Thaj kerena sar amenθe!

Refrèno
Žinzirinži Bubamara,
Šužie, parnie!

Av tu maŋça, av borie!
Žinzirinži Bubamara,
Šužie, kalie!

Av tu maŋça, rromnörrie!

Hej, čhajalen, aśunen!
Le terne čhaven tume kamen,
Von si o berand khere,
Thaj i baxt tumenqe anen!
Refrèno

Hej, rromalen, aśunen!
Tumare zuvlăn tume kamen,
Von si sovnakaj an-kher,
So sas dino katar o Del!
Refrèno

Hej, rromnlen, aśunen!
Tumare murśen tume kamen,
Bari pativ lenqe lenqe den,
Zorale tume t-ačhen!
Refrèno

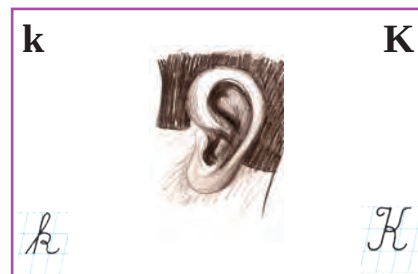
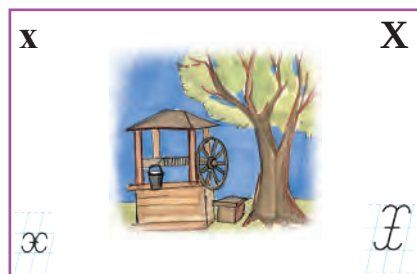
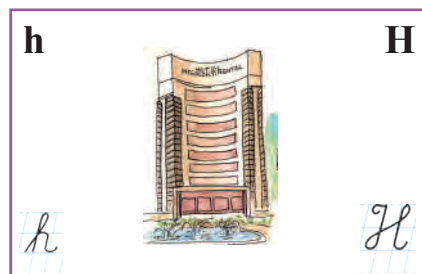
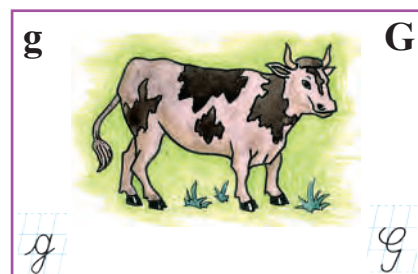
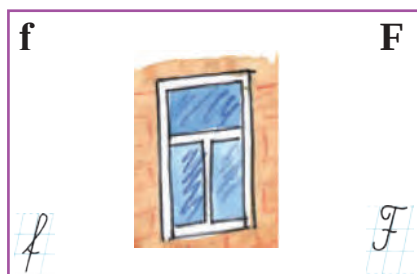
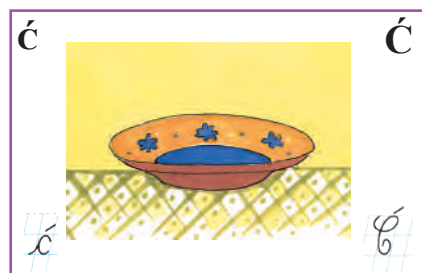
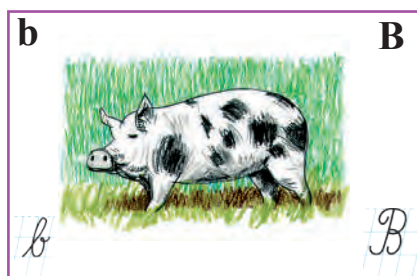
Hej, phralalen, aśunen!
Zor si tumen te na bistren,
Na beśen, aven tume
O čaćipen te roden!
Refrèno

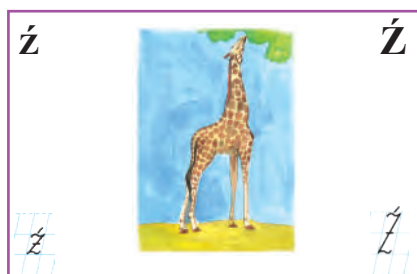
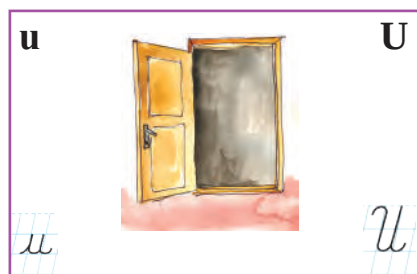
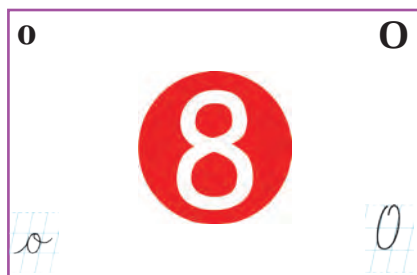
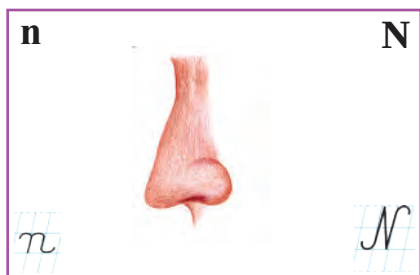
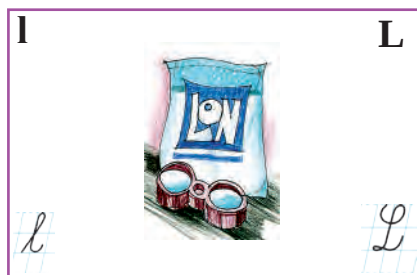

(O tèksto: Gheorghe Sarău)

O alfabèto e rromane čhibăqo

Kuċ čhavalen thaj čhajalen! Akana tume siklile savorre grafème e rromane alfabetosqe. Tume ašti te xramosaren thaj te drabaren kòrkorre. Siklòven maj dur, drabaren sa vrjăma, k-ašti te zanen po but!

Žanes?

palal o Alfonz Bednar

Sas jekhvar jekh kašt,
Kodole kaštes sas les dešuduj ranika,
P-i svàko ranik sas štar ćirikēnqe kherorra.
And-o svàko kherorro sas eſta terne ćiriklōrrā.

Svàko ranik jekh ćhon si,
E ćiriklānqo kherorro - o kurko si,
E eſta terne ćiriklōrrā – o sasto kurko si,
Ginaven len khethanes!

Kadava kašt si sar jekh kher,
Žanen kodova,
Žanen lačhes:
Kadava si o berś!

Te siklōvas maj but!

E kurkesqe dīvesa:

1. Lujdīves
2. Marcidīves
3. Tetradi
4. Žojdīves
5. Paraštuj
6. Sāvato
7. O purano kurko

E berśesqe ćhona:

1. Januàra	7. Žùlio
2. Februàra	8. Àgusto
3. Trintonaj	9. Septèmbra
4. Aprìlo	10. Oktòbra
5. Maj	11. Novèmbra
6. Jùnio	12. Decèmbra

Pučhimata aj mangimata

1. Sode dēsa si and-jekh kurko?
Save si kadala?
2. Sode kurke si and-jekh ćhon?
3. Sode ćhona si and-jekh berś?
Save si kadala?
4. Keren vi tume o rukh kaj si
mai opre. Sikaven p-e lesθe e
ćhona, e kurke thaj e dīvesa.

I čhib rromani

palal i Nikolèta Ćuràru

Amari čhib rromani

Si li jekh gugli gili!

Si li i čhib gilabadi,

Gilabadi and-o gi.

Si li sumnakaj or kham,

Si li i čhib so maj šukar!

Jekh avgin so maj gugli!

Jekh rajni so maj lači!

Kon del lav rromano

Si les o tràjo sar jekh suno!

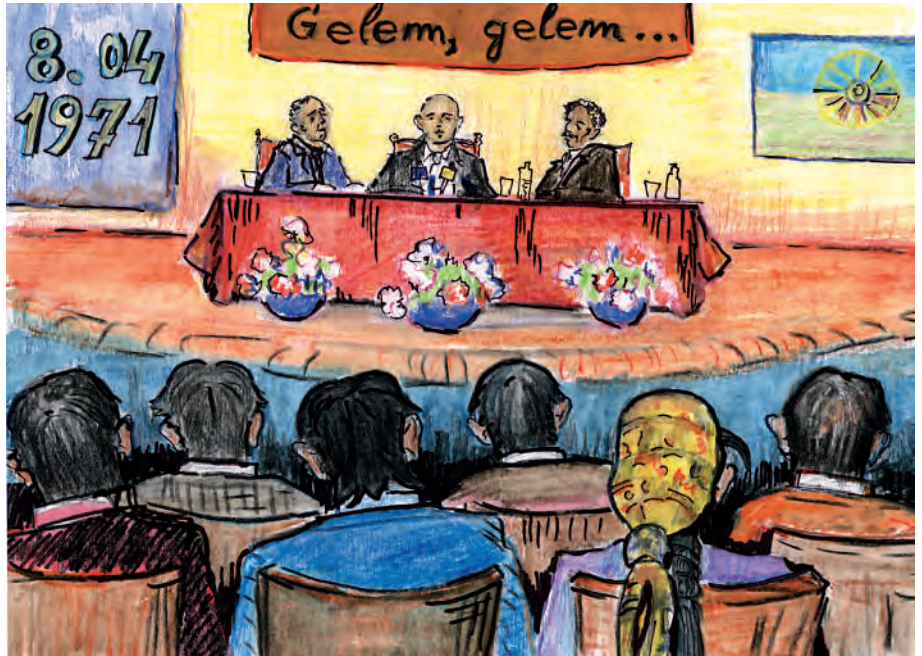
Anda-l savore khera,

Anda-l savore fòrură

Savore te akharen

Ke mukhle amen le gaze

Te das duma vi ame!

Te siklõvas maj but!

1. O rromano himno si „Gelem gelem”. Roden les ka-o šird/ astaripen e lilesqo.
2. O Maškarthemutno Dives e Rromenqo si 8 Aprilo.
3. O stăgo e rromenqo si jekh paš zèleno haj jekh paš bodlo/ albăstro. Anda lesqo maškar si jekh loli ròta/ truj.
4. I rromani khethani čhib si jekh. La si la maj but dialèktură.

Pučhimata aj mangimata

1. Ginaven o tèksto!
2. Sar si i čhib rromani?
3. Sar si o tràjo e manușesqo kaj del duma rromanes?
4. Savi rig andar i poezia čhajlõl tut maj but? Sosθar?
5. Roden o rromano himno ka-o šird/ astaripen e lilesqo. Zumaven te gilaben les.

O bilèto

Kuë dajë,
Bistardem të phenarë
tugë ke adës besarë k-i
shkollë maj but jekhe
casoça. Aresar khere
ka-e cäsura 13:30.

O Robert

O puçhipen	O amboldipen	I fòto
1. Kasqë si xramosardo o bilèto?		
2. Savo si o mesàžo e biletosqo?		
3. Kon xramosarel o bilèto?		

4. Xramosar tire paposqë, p-o telutno than, jekh bilèto and-o savo te naisares lesqë vãs vãs e dinimata save kindës tuqë!

Handwriting practice area with blue grid lines.

O akharipen

Kuó.....
Kurke, 14 júnio, k-i
óra 13, inkerar mirro
bijandipnasgo díves.
Akhar vi tut.
Arakhas amen ka-o
„Paramicengo kher“.
Azukerav tut bare
kamipnaça.

.....

1. Te dikhas savi si!

- i astaripnasqi formùla;
- o mesàzo;
- kon telxramosarel o akharipen.

2. Ker vi tut jekh **akharipnasqo lil / invitàcia** and-i savi te akhares tire daden te lien kotor k-e školaqo barodíves!

E baxtāqo lil

Lošale Baredīvesa!

Akama ke si e Iven-
desge Baredīvesa, kamas
tumenge sastipem, baxt
thaj lošalimata pasal
tumare kuć manusa!

Baxtalo Krećuno!

1. E baxtāqo lil si kerdo andar!

- jekh ćitro palal o evenimēnto vaś savo si kerdo;
- jekh baxtārāripnasqo mesāzo.

2. Ker vi tu jekh baxtāqo lil vaś e Patradāqe Baredīvesa!

O lil

8 àgusto 2026

Kuć daje,

*Akana ke si tiro dīves, kamav te
phenav tuqe sode but kamav tut.*

*Naisarav tuqe ke grižisares manθar.
Sa i vrāma des manqe lačhe svàturǎ. Tu keres
o mj lačho xaben.*

Som lošali ke tu san pašal manθe.

*Kamav tut,
Kamelia*

1. And-jekh lil arakhas!

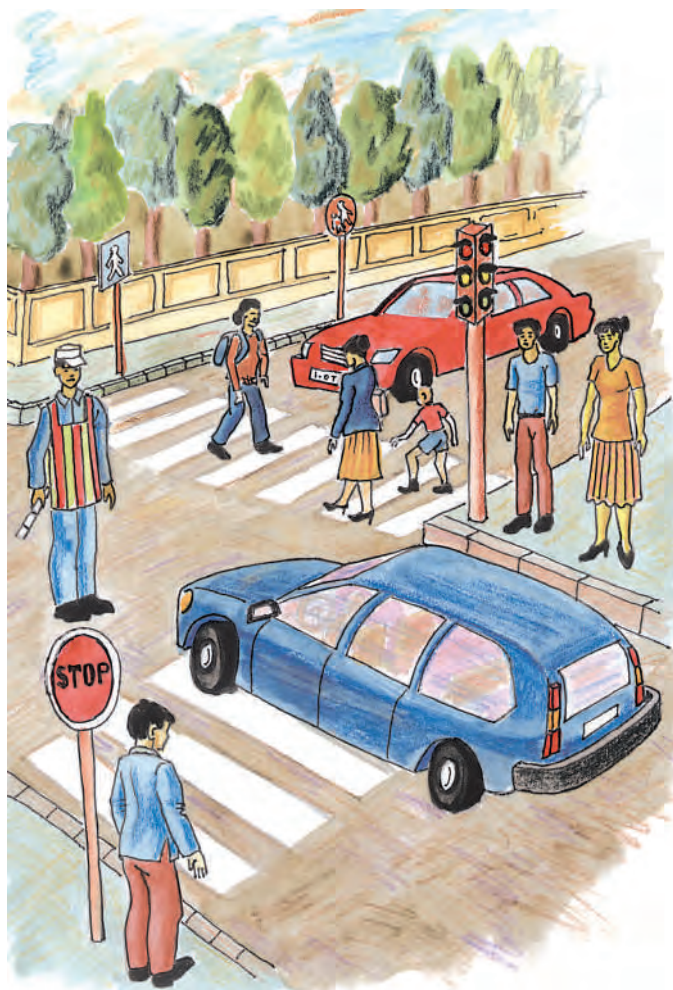
- i dàta;
- e astaripnasqi formùla;
- o mesàžo;
- phandipnasqi formùla;
- kon telxramosarel o akharipen.

2. Aštite avelamen viženutnelilasavenqo anavsi, „žurnàlurǎ”. And-jekh žurnàlo xramosaras sa so ame kamas. Kadala butǎ na trebal te drabarel len konik!

3. Xramosar tu akana jekh lil vaš tiri mai lačhi amalin/ tiro maj lačho amal!

A large rectangular area with a dashed purple border, containing a grid of light blue lines for writing. The grid consists of 20 vertical lines and 20 horizontal lines, creating a 19x19 grid of squares.

E cirkulaciaqe sikavimata thaj règele

1. So si sikavdo and-o ètro?
2. Kaθar nakhen e manuša o drom?
3. So sèmnurà vastden e manušen te phiren mišto p-e droma vaj te traden mišto e automobilurà?
4. K-o savo rang e dromidudesqo šaj te nakhen e manuša p-o nakhavipen vaš e manuša!
5. Sar trebal te phiraven pen e çhave vaj e bare manuša kana nakhen o drom?
6. Sar akharel pes o manuś andar o maśkar e dromesqo? Savi si lesqi buti?
7. So cirkulaciaqe règele maj prinzaren tume!

8. Cirden jekh linia maśkar e cirkulaciaqe sikavimata thaj lenqo anavàripen!

e manušenqo
drom si ačhavdo

nakhavipen vaš
e manuša

autobuzosqo
ačhavipen

drom vaš e
manuša save
zan telal

hospitàlo

I palutni rekapitulàcia 1

1. Xramosaren save si e rromane alfabetosqe grafème?

2. Xramosaren po jekh alav e grafemença: ć, k, ś, j, z. Keren e arakhle alavença po jekh propozìcia!

I grafèma	O alav	I propozìcia
ć		
k		
ś		
j		
z		

3. Xramosaren o mamujutno/ amboldino lav vaś e dine alava. Keren po jekh propozìcia e arakhle alavença!

sano ≠ *thulo* Mirre kakos si les jekh thulo bakro.

sano ≠ _____

kathe ≠ _____

tele ≠ _____

bikinel ≠ _____

kalo ≠ _____

- 4. Xulaven e avutne alava and-e silàbe. Xramosaren len palal kodoja and-o telutno tabèlo palal e silabenqo gin: *lil, phuro, aresel, kinel, rromanes, mas, daj, ternipen, kan, raklo, çhavo, gilabel, rroj, avel, akharel, bašavel!***

jekh silàba	duj silàbe	trin silàbe

- 5. Pheren o avutno tabèlo palal o modèlo!**

Me	kerav	Ame		Me		Ame	kinas
Tu	keres	Tume		Tu	kines	Tume	
Vov		Von		Vov		Von	
Voj				Voj			

- 6. Pheren o telutno tabèlo e trebutne alavença!**

Kon?	Avdïves	Iz
Me	kinav	kindöm
Tu		
Vov		
Voj		
Ame		
Tume		
Von		

- 7. Xramosaren e alava palal o dino modèlo!**

dand – danda
raklo - _____
muj - _____
pani - _____
abäv - _____
bori - _____
baj - _____
phen - _____
famìlia - _____

I palutni rekapitulàcia 2

1. Xramosaren and-e ćúće thana i vokàla i vaj i paškonsonànta j!

O l__l anel le manušenqe barval__ pen, ma__ but zor tha__ ma__ but god__

2. Xramosaren and-e ćúće thana i konsonànta x vaj h!

__arno	__o__avel	__aben
__orizònto	__odinil	__al
__u__ur	__istòria	__urdelin
__otèlo	__er	ba__talo

3. Xramosaren and-e ćúće thana jekh andar e grafème z, ź vaj ž!

__oralo	__ivdo	mù__ika
prin__ordo	__uvli	__anel
__oj	bu__no	__èleno
a__ukerel	u__o	__ilto

4. Xramosaren po jekh alav savo te širdel/ astarel e anglutne deše grafemença andar o rromano alfabètò!

I palutni rekapitulàcia 3

1. Pheren e ćuće thana e trebutne alavenća!

e ćhavesqo <u>lil</u>	e ćhavenqo <u>lil</u>	e amalesqo _____	e amalenqo _____
e ćhavesqi <u>phen</u>	e ćhavenqi <u>phen</u>	e amalesqi _____	e amalenqi _____
e ćhavesqe <u>lila</u>	e ćhavenqe <u>lila</u>	e amalesqe _____	e amalenqe _____
e ćhavesqe <u>phenă</u>	e ćhavenqe <u>phenă</u>	e amalesqe _____	e amalenqe _____

2. Agorisaren e propozície amboldindoj k-e pućhimata, palal o dino modèlo!

Me avilòm (**kaθar?**) andar o fòros.

Tu gelăn (**kasθe?**) _____.

O dad avilăs (**kaća?**) _____ khere.

Mirro pàpus kindăs (**kasqe?**) _____ lil.

3. Xramosaren po trin alava and-e save!

• i grafèma *q* te drabarel pes:

- **k**: tuqe, _____, _____, _____.

- **g**: manqe, _____, _____, _____.

• i grafèma *d* te drabarel pes:

- **t**: tuθar, _____, _____, _____.

- **d**: manθar, _____, _____, _____.

• i grafèma *ç* te drabarel pes:

- **s**: lileça, _____, _____, _____.

- **c**: mança, _____, _____, _____.

4. Ambolden k-e pućhimata thaj xramosaren e arakhle fòrme and-o tabèlo!

Kon?	me	tu	vov	voj	ame	tume	von
Kasqo?	mirro		lesqo			tumaro	lenqo
Kasqe?	manqe			laqe	amenqe		
Kasθe?	manθe		lesθe				
Kasθar?	manθar			laθar			lenθar
Kaça?	mança				amenθar		

5. Keren po jekh propozìcia e alavença: *dadesqo, dajaqi, phralesθar, rrojaça!*

6. Keren po jekh propozìcia e alavença andar i dujto kolòna!

kon?	kasθe?	I kerdi propozìcia
me	manθar	
tu	tuθar	
vov	lesθar	
voj	laθar	
ame	amenθar	
tume	tumenθar	
von	lenθar	

7. Kiden and-o tumaro portofòlio pòze andar e ekskùrsie kaj tume sanas thaj kaθar e abáva andar i komunitèta. Sikaven len e siklărnăqe/ siklărnesqe thaj tumare kolegurănqe!

phral – phrala

jag - _____

phuro - _____

dad - _____

chave - _____

muj - _____

kham - _____

kurko - _____

Kon?	me	tu	vov	voj	ame	tume	von
Kasqe?	manqe				amenqe		
Kasθe?	manθe			laθe			
Kasθar?	manθar		lesθar				
Kaça?	mança					tumença	

kalo - parno

užo - _____

opre - _____

sano - _____

tato - _____

nevo - _____

baro - _____

nasvalo - _____

šukar - _____

signo - _____

I grafema	O alav	I propozícia
k		
ś		
čh		
d		
3		

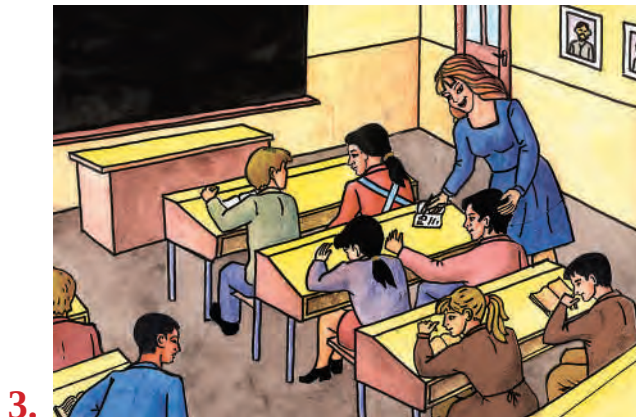
Xramosaripen palal e ćitre 1

Dikhen e ćitre! Xramosaren, and-e 5 propozície, jekh xarno tèksto palal o dino ćitro. Arakhen jekh laćho titulo vaś tiro tèksto!

Xramosaripen palal e ćitre 2

Dikhen e ćitre! Xramosaren, and-e 5 propozície, jekh xarno təksto palal e dine ćitre. Arakhen jekh laćho título vaš tiro təksto!

Xramosaripen palal e ćitre 3

Dikhen e ćitre! Xramosaren, and-e 6 propozície, jekh xarno tèksto palal e dine ćitre. Arakhen jekh laćho título vaś tiro tèksto!

1.

3.

2.

4.

Alavări rromano – rumunikano, e alavença vi e formenća save si and-o lil

A

abăv, ~a – v. *băv*
ages – v. *adēs*
adēs – astăzi
agor, ~a – capăt, sfârșit
aj – și
akana – acum
akcènt/o, -ură – accent
akharel – a chema, a invita
akharel varekas zorales – a chema/ striga pe
cineva cu voce tare
akhor, ~a – nucă
alosarel – a alege
ama – dar, însă
amal, ~a – prieten **amalin**, ~a – prietenă
amaro (amari, amare) – al nostru (a noastră,
ai noștri, ale noastre)
ambrol, ~a – pară
ame – noi
amen – pe noi
amença – cu noi
amenqe – nouă, ne, ni
amendar – din (de la, de către) noi
amende – în (la) noi
an! – adu!
anav, ~a – nume
andar – v. *an>ar*
andar kodoja ke – din cauză că; pentru că
andino (andini, andine) – adus (~ă, aduși,
aduse)
and-o (and-i, and-e) – v. *an>-o*
anel – a aduce
anglal – înainte(a), în față, în față

anglalkerel – a pregăti
angloivend, ~a – toamnă
anglomilaj, ~a – primăvară
anr/o, -e – v. *arro*
andar – din, de la
and-o (and-i, and-e) – în
arakhel – a găsi; a păzi
arakhle pen – (ei, ele) s-au găsit
anr/o, -e – ou
astarel – a prinde, a apuca
aști te – a putea, a fi în stare să
așunel – a auzi, a asculta
atuncé – atunci
av! – vino!
avel – a veni; a deveni
aver – altul, alta, alții, altele
averen – pe alții, pe altele
avri – afară

B

bakr/i, -ă – oaie
bakr/o, -e – berbec
bal, ~a – păr, fir de păr
bal/o, -e – porc
bal/i, -ă – scroafă
bar, ~a /ă – gard; curte; grădină
barărel – a crește, a face mare; a cultiva
baro (bari, bare) – mare mari)
baröl – a deveni, a se face mare
barr, ~a – piatră
barvalo (barvali, barvale) – bog/at (-ată,
-ați, -ate)
baś, ~a – sunet; voce, glas
băv, ~a – nuntă
baxt – noroc, șansă

ĆH

baxtalo (baxtali, baxtale) – cu noroc, noroc/
os (-oasă, -oși, -oase)

berand, ~a – prăjină/ bârnă de menținere
a cortului (așezată pe lungime, în partea
superioară)

bešel – a sta; a locui

bi – fără

bibânqe – (dat.) mătușilor

bibăqe – (dat.) mătușii

bib/i, -ă – mătușă

bikinel – a vinde

bikindo (bikindi, bikinde) – vândut

bilöl – a se topi

bistardo (bistardi, bistarde) – uitat

bistarel – a uita

bisterdo (bisterdi, bisterde) – v. *bistardo*

bistrel – v. *bistarel*

bori, boră – mireasă; noră

bov, ~a – sobă; cuptor

but – mult; foarte

but/i, -ă – lucru; treabă

butvar – de multe ori, frecvent

buzn/i, -ă – capră

C

càxr/a, -e – cort

ciknìd/a, -e – urzică

còx/a, -e – fustă

Ć

ćacútno (ćacútni, ćacútne) – adevărat, drept;
veritabil

ćar, ~a – iarbă

ćar/o, -e – strachină, blid

ći – nu

ćirikl/i, -ă – pasăre

ćhaj, ~a – fată (rromă)

ćhajorri, ćhajorră – fetiță (rromă)

ćhav/o, -e – băiat; flăcău (rrom)

ćhavorr/o, -e – băiețel (rrom)

ćhej, ~a – v. *ćhaj*

ćhib, ~ă – limbă

ćhindo (ćhindi, ćhinde) – tăiat; rupt; frânt

ćhindöm (ćhindom, ćhindüm, ćhindem)

– (var. *de perf.*) (eu) am tăiat, am rupt

ćhinel – a tăia; a rupe

ćhur/i, -ă – cuțit

ćhurăça – (soc.-instr.) cu cuțitul

ćhurănça – (soc.-instr.) cu cuțitele

ćhurënça – v. *churănça*

D

dad, ~a – tată

daj, ~a – mamă

dajanqe – (dat.) mamelor

dajaqe – (dat.) mamei

dand, ~a – dinte

dandarel – a mușca

dar – frică, teamă

daral – a-i fi frică/ teamă

daralo (darali, darale) – fricos

darano (darani, darane) – v. *daralo*

daravel – a înfricoșa, a băga frica în cineva

dej, ~a – v. *daj*

dejanqe – v. *dajanqe*

dejaqe – v. *dajaqe*

Del – v. *Devel*

del – a da

del duma – a vorbi; a discuta

del muj zorales – a striga (tare)

del vast – a ajuta

den pen tele – (ei, ele) se dau jos

dēs, ~a – v. *dives*

Devel – Dumnezeu

dikhel suno – a visa

dîl/i, -ă – cântec
dîv – grâu
dîves, ~a – zi
drakh, ~a – strugure
drom, ~a – drum; cale
dudum, ~a – dovleac
duj – doi, două
dùm/a, -e – cuvânt
dur – departe
dural – de departe

E

efta – șapte
elefânt/o, -ură – elefant
enă – nouă

F

fal man ke... – îmi pare că...
fal man nasul ke... – îmi pare rău că...
famîli/a, -e – familie
felăstr/a, -e – fereastră
fôr/os, -ură – oraș

G

gad, ~a – cămașă; (pl.) haine
gav, ~a – sat
gaven>ar – din (de la; prin) sate
gaven>e – în (la) sate
gaves>ar – din (de la; prin) sat
gaves>e – în (la) sat
gazikano (gazikani, gazikane) – nerrom, care aparține altei etnii
ga3/o, -e – persoană de sex masculin din afara etniei rrome
gelem (<3al) – (eu) am mers
ges, ~a – v. *duș*
gîd/o, -ură – ghid
gilaban – (ei, ele) cântă
gilaben – v. *gilaban*

ginel – a număra, a socoti; a citi
giv – v. *dîv*
godăver – deștept, deșteaptă, deștepți, deștepte
goj, ~a – cârnat
gon/o, -e – sac
gonorr/o, -e – săculeț; sacoșă
grast, ~a – cal
grûp/o, -ură – grup
gudlo (gudli, gudle) – dulce
guglo (gugli, gogle) – v. *gudlo*
guruv, ~a – bou
guruvn/i, -ă – vacă

X

xaben, xamata – mâncare
xal pes – a se mânca; (*fig.*) a se certa
xamos, xamata – v. *xaben*
xandr/o, ~e – v. *xarro*
xaning, ~a – fântână
xanr/o, -e – v. *xarro*
xaravl/i, -ă – curea
xarno (xarni, xarne) – scurt
xarnöl – a deveni scurt
xarr/o, -e – spadă, sabie
xer, ~a – măgar
xoxavel – a minți
xramosarel – a scrie
xurd/o, -e – mărunț, scund, pitic; copil micuț“).
xurdorro (xurdorri, xurdorre) – mărunțel, micuț; copilaș
xutăvn/i, -ă – v. *zâmba*
xutel – a sări

H

haj – și
hipopotâm/o, -ă – hipopotam
hotêl/i, -ă – v. *hotêlo*
hotêl/o, -ură – hotel

I

i gil/i, -a – v. *dîli*
ilo, ile – inimă
împărăt/o, -ură – v. *thagar*
inklistem (perf.) – eu am ieșit
iv, iva – zăpadă, zăpezi
ivend, ~a – iarnă
ivende – iarna, în timpul iernii

J

jag, ~a – foc
jakh, ~a – ochi
jekh – un, o; unu, una
jekhvar – o dată

K

k-o (k-i, k-e) – v. *ka-o (ka-i, ka-e)*
kadă – v. *kadjă*
kadaja – aceasta
kadala – aceștia, acestea
kadava – acesta
kadja – așa, astfel, deci
kaj – unde; la; care? (*sin. savo*)
kak, ~a – unchi
kako! (voc.) – unchiule!
kali – neagră
kalo – negru
kamel – a dori, a vrea; a iubi.
kamas – noi vrem, dorim; iubim, îndrăgim.
kampel (carp.) – trebuie
kan, ~a – ureche
kana? – când?
kanalo (kanali, kanale) – urechiat, cu urechi
 = iepure
kangl/i, -ă – pieptăn
kanr/o, -e – v. *karro*
ka-o (ka-i, ka-e) – la
karr/o, -e – măracine; spin
kasavo (kasavi, kasave) – astfel de

kasqo (kasqi, kasqe) – al cui (a cui, ale cui)?
kašt, ~a – lemn
k-aști te – ca să poată să..., pentru ca să...,
 pentru a...
kaθar – de la (din, de către) cine?
kasθe – în (la) cine?
kathe – aici
katùn/a, -e – cort (*sin. căxra*)
kaθar? – de unde, din ce loc?
kerdino (kerdini, kerdine) – v. *kerdo*
kerdo (kerdi, kerde) – făcut
kerdöm (kerdöm, kedüm, kerdem) – (forme
 de *perfect*, pers. I, sg., în diferite dialecte)
 eu am făcut
kerel – a face, a realiza
keras – noi facem
kermus/o, -e – șoarece
kaça? – cu cine?
kidino (kidini, kidine) – strâns, adunat
kindo (kindi, kinde) – cumpărat
kinel – a cumpăra
kinas – noi cumpărăm
kiral – brânză
kočak, ~a – nasture
kodoja – aceea
kodola – aceia, acelea
kodova – acela
kòkal/o -a – os
kon? – cine?
kòrkorro – singur (~ă, ~i, ~e)
kothe – acolo
kurk/o, ~e – săptămână; ziua de duminică.
kurung, ~a – cioară

L

lalo (lali, lale) – mut
laqe (dat.) – ei, îi, i
laqo (laqi, laqe) – al ei (a ei, ai ei, ale ei)
lav, ~a – cuvânt
ladar – de la (din, de către) ea

lade – în (la) ea
laça – cu ea
leça – cu el
lel – v. *liel*
len – v. *lien*
len, ~ă – gărlă
lenăñθar – din (de la) gărle
lenăñθe – în (la) gărle
lenăθar – din (de la) gărlă
lenăθe – în (la) gărlă
lença – cu ei, cu ele
lenqe – lor, le, li
lenqo (lenqi, lenqe) – al (a, ai, ale) lor
lenθar – de (cătrefe) ei (ele), din (de la) ei (ele)
lenθe – în (la) ei, ele
les – pe el, îl, -l-
lesqe – lui, îi, -i-
lesqo (lesqi, lesqe) – al (a, ai, ale) lui
lesθar – de (cătrefe) el, din (de la) el
lesθe – în (la) el
li (urs.) – v. *vi*
liel – a lua, (el, ea) ia
lien – voi luați, ei (ele) iau
lien godă›e! – luați aminte!
lil, ~a – carte; scrisoare; revistă
lilôm (lilom, lilșm, lilem) – (forme de *perfect*,
 la pers. I, sg., în diferite dialecte) eu am luat
lilorr/o, -e – cărticică
lole – roșii (culoare)
loli – roșie (culoare)
lolo – roșu
lolôl – a deveni roșu
lon – sare
loșalo (loșsali, loșale) – bucuros; vesel
losarel – v. *alosarel*
luludărel – a înflori
lulud/î, -ă – floare
luludôl – a da în floare, a înflori
lulug/i, -ă – v. *luludi*

M

magazîn/o, -ură – magazin
maj – mai, încă
maj palal – mai apoi, după aceea
mâm/i, -ă – bunică
mança – cu mine
mandr/o, -e – v. *marro*
mangel – a cere, a vrea
mangr/o, -e – v. *marro*
manqe (dat.) – mie, îmi, mi
manr/o, -e – pâine
manuș, ~a – om
manușenqe (dat.) – oamenilor
manușendar – din (de la), de (cătrefe) oameni
manușende – în (la) oameni
manușesqe – omului
manușesdar – de (cătrefe) om, din (de la) om
manușesde – în (la) om
mandar – de (cătrefe) mine, din (de la) mine
mande – în (la) mine
marel – a bate
marok/a, -e – v. *zâmba*
marr/o, ~e – pâine
mas – carne
mașkarutno (mașkarutni, mașkarutne)
 – mediu
me – eu
mekhel – a lăsa
melalo (melali, melale) – murdar
men, ~ă (urs.) – gât
milaj, ~a – vară
miro (miri, mire) – v. *mirro*
mirro (mirri, mirre) – al meu (a mea, ai mei, ale mele)
mišto (adv.) – bine
mol – vin; *i* ~ vinul
mothovel – a spune, a zice, a vorbi
moxton, ~a – ladă, cufăr, cutie
mùc/a, -e – pisică, mătă
muj, ~a – gură; față
mukhel – v. *mekhel*

munro (munri, munre) – v. *mirro*
murś, ~a – bărbat

N

na – nu
naj, ~a – deget
najol – a se scălda, a face baie
nakh, ~a – nas
nakhel – a trece
nana-i – nu este, nu există; a nu avea
nango (nangi, nange) – gol (goală, goi, goale)
naśel – a fugi, a alerga
nevo (nevi, neve) – nou (nouă, noi, noi)
notatùr/a, -e – partitură
nùmaj – numai, doar

O

opral – de sus

P

paxoj, ~a – gheață
palal – după
pan/i, -ă – apă
paparùd/a, -e – fluture
pàpus – bunic
paramìc/i, -ă – poveste
paramìs/i, -ă – v. *paramìci*
parnòl – a deveni alb
paśal – lângă, aproape de
paśal o (paśal i, paśal e) – lângă, aproape de
paś-o (paś-i, paś-e) – v. *paśal o*
paśutno (paśutni, paśutne) – apropiat (apropiată, apropiați, apropiate)
patăl – a crede
patăs – noi credem
pativ – respect, cinste, onoare
patrin, ~ă – frunză

paxoj, ~a – gheață
pe (formă contrasă) – se; al (a, ai, ale) sale; al lor (propriu), a lor (proprie), ai lor (proprie), ale lor (proprie)
pekel – a prăji; a coace
pekel pes – a se prăji, a se coace
peko (peki, peke) – prăjit (prăjită, prăjiți, prăjite)
pel – v. *piel*
pelino (pelini, peline) – căzut (căzută, căzuți, căzute)
perel – a cădea
pètalo, ~a – potcoavă
piel – a bea
pilo (pili, pile) – băut (băută, băuți, băute)
pirr/o, -e – picior
po – mai, încă (sin.: *maj*); câte: ~ *jekh* câte unul, una
pòd/o, -ură – v. *phurt*
prinžarel – a (re)cunoaște
punr/o, -e v. *pirro*
purano (purani, purane) – vechi (veche, vechi, vechi)
purrr/o, -e – v. *punro*
purum, ~a – ceapă
putarel – a deschide
putrel – v. *putarel*

Ph

phabaj, ~a – măr (fructul)
phabajlin, ~ă – măr (pomul)
pharo (phari, phare) – greu (greă, grei, grele)
phen, ~ă – soră
phenel – a zice, a spune
phenòrr/i, -ă – surioară
pherel – a umple
phral, ~a – frate **phurt, ~ă** – pod
phuv, ~ă – pământ

R

rajn/i, -ă – doamnă
rakl/i, -ă – fată (nerromă)
rakl/o, -e – băiat (nerrom)
raklorr/i, ~ă – fetiță (nerromă)
raśaj, ~a – preot
răt, ~ă – seară; noapte
raxam/i, -ă – haină; scurtă, palton
resel – a ajunge (undeva); a fi suficient
reslo (resli, resle) – ajuns (ajunsă, ajunși)
rikon/o, -e – cățel
rodel – a căuta, a cerceta
rukh, ~a – pom, copac
ruv, ~a – lup
ruvn/i, -ă – lupoaică

Rr

rroj, ~a – lingură
rrom, ~a – rrom
rromano (rromani, rromane) – rrom (rromă, rromi, rrome)
rromn/i, -ă – romnea, rromea, rromnie; femeie rromă; (învechit) țigancă.

S

sa (*formă contrasă din savorr/o, -i, -e*) – tot (toată, toți, toate)
sa kadja – [tot așa], de asemenea, la fel
sa vrjâma – tot timpul, întotdeauna, mereu
sajekh – identic (~ă, ~i, ~e), la fel; egal
sal/i, -ă – cumnată
salivâr/i, -ă – căpăstru
sal/o, -e – cumnat
sano (sani, sane) – subțire (subțire, subțiri, subțiri)
sap, ~a – șarpe
sar – cum, precum, ca
sas – el (ea) a fost

sasas – el (ea) era, el (ea) fusese [uneori, dialectal, și cu sensul de pl. *sinesas* – „ei (ele) erau, fuseseră“]

sastipen – sănătate

sasto (sasti, saste) – întreg (întreagă, întregi, întregi); sănătos (sănătoasă, sănătoși, sănătoase)

savo (savi, save) – care (*m., f. sg. și pl.*) [sin.: *kaj*]

savorro (savorri, savorre) – tot (toată, toți, toate)

sborizel (urs.) – a vorbi

sevl/i, -ă – coș (*de alimente, fructe etc.*)

si – este, există; (el, ea) este

si lazîmi (spoit.) – este necesar, trebuie

si te – trebuie să...

sigo – repede

sikavel – a arăta; a indica; a ghida; (învechit) a învăța pe cineva la școală

siklârel – a preda, a învăța pe cineva la școală

siklârn/i, -ă – învățătoare, profesoară

siklârn/o, -e – învățător, profesor

siklöl – v. *siklölvel*

siklölvel – a învăța (pentru sine), a studia

siklölvn/i, -ă – elevă

siklölvn/o, -e – elev

sine – ei (ele) sunt

sinesas – ei (ele) au fost; ei (ele) erau; ei (ele) fuseseră

sini/a, -e – masă; tavă de servit

sir, ~a – usturoi

sirîm/i, -ă (urs.) – curea

so? – ce?; (uneori) că

soça? – cu ce?

sosdar? – din ce cauză (motiv)?, din [de la, de (către)] ce?

sosde? – în (la) ce?

sovel – a dormi
sovelas – (el, ea) dormea
sovnakutno (sovnakutni, sovnakutne) – din aur
stad/ĩ, -ă – șapcă; caschetă; pălărie; căciulă
stadik, ~a – v. *stadi*
starel – a prinde, a apuca (var.: *starel*)
stråd/a, -e – strădă
sun/o, -e – vis
svàko – fiecare

Ș

śax, ~a – varză
śer/o – șere
śil, ~a – frig, ger
śĩl – v. *śil*
śkòl/a, -e – școală
śov – șase
śtar – patru
śukar – frumos (frumoasă, frumoși, frumoase); (adv.) frumos, bine
śuko (śuki, śuke) – uscat (uscata, uscați, uscate)
śunel – a auzi, a asculta (var.: *aśunel*)
śuni/pen, -mata – ascultare, audiție
śužo (śuži, śuže) – curat (curată, curați, curate)

T

tatãrel – a încălzi, a face cald
tati/mos, -mata – v. *tatipen*
tato (tati, tate) – cald (caldă, calzi, calde)
taxtaj, ~a – pahar
taxtajorr/o, -e – păhărel
te – să
te – dacă (sin.: *kana*)
tele – jos
texarin, ~ă – dimineată
tikno (tikni, tikne) – mic (mică, mici, mici)

tiknòl – a deveni mic, a se micșora
tirax, ~a – pantof
tover, ~a – topor
trail – v. *traisarel*
traisarel – a trăi
traś, ~a – teamă, frică (sin.: *dar*)
traśal – a-i fi teamă/ frică (sin.: *daral*)
trebal/ trebuj/ trebul – trebuie, este necesar
trin – trei
tu – tu
tuça – cu tine
tume – voi
tumença – cu voi
tumenqe – vouă, vă, vi
tumendar – din (de la) voi, de (către) voi
tumende – în (la) voi
tuqe – ție, îți, ți
tudar – de la (din) tine, de (către) tine
tuθe – în (la) tine

Th

tha' – dar, iar, însă, ci
thagar, ~a – împărat
thagari/mos, -mata – v. *thagarimos*
thagari/pen, -mata – împărăție, regat
thagarn/i, -ă – împărăteasă
thaj – și
than, ~a – loc
tharr, ~ă – măsea
thavdel – a curge, a decurge, a se desfășura; a se prelinge
them, ~a – țară; stat
thol – v. *thovel*
thovel – a pune; a spăla
thulo (thuli, thule) – gros (groasă, groși, groase); gras (grasă, grași, grase)

U

ući/mos, -mata – v. *ušípen*
ući/pen, -mata – înălțime, statură
učo (ući, uće) – înalt (înaltă, înalți, înalte)
uçokher, ~a – bloc
udar, ~a – ușă

V

vaj – sau, ori
vak, ~a – glas, voce
vakărel – a glăsuî, a rosti, a pronunța, a vorbi,
a discuta
vakări/mos, -mata – v. *vakăripen*
vakări/pen, -mata – rostire, pronunție;
vorbi, discuție
var – dată, oară
varekana – cândva; câteodată
varessavo (varessavi, varessave) – unul (una,
unii, unele)
varesso – ceva, oarece
vast, ~a – mână
vastdel – a ajuta
vaxt, ~a – timp; vreme
veś, ~a – pădure
veśesqo (veśesqi, veśesqe) – de pădure
vi – și (de asemenea) [sin. urs.: *li*]
voj – ea
von – ei, ele
vov – el
vrjâm/a, -e – vreme, timp
vurdon, ~a – căruță; mașină
vurdoneça – cu căruță
vurdonença – cu căruțe

Z

zèleno, zèlena – verde (verzi)
zen, ~ă – șa
zor, ~a – putere; forță; efort
zoraes – puternic; tare

zoralo (zorali, zorale) – puternic (~ă, ~i, ~e);
tare (tari)

Ž

žàmb/a, -e – broască (sin.: *maroka, xutăvni*).
žiraf/a, -e – girafă

3

3al – a merge, a se duce
3amutr/o, -e – ginere
3an – ei (ele) merg, se duc
3anel – a ști, a cunoaște
3en/i, -ă – însă, individă, persoană de sex
feminin, tipă
3en/o, -e – îns, individ, persoană de sex mas-
culin, tip
3i – până
3ivel – a trăi
3ivutr/o, -e – animal, vietate, ființă
3ukel, ~a – câine
3ukl/i, -ă – cățea
3ut/o, -e – pereche
3uvlăndar – de (către), din (de la) femei
3uvlănde – în (la) femei
3uvlădar – de (către), din (de la) femeie
3uvlăde – în (la) femeie
3uvlendar – v. *3uvlăndar*
3uvlende – v. *3uvlănde*
3uvl/i, -ă – femeie

Comunicare în limba maternă rromani

Manual pentru clasa I
- editat în limba rromani -

